

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΙΑΝΘΗΣ, ΔΗΜ. ΓΙΑΚΟΣ Μ. ΙΑΝΝΕΛΛΙ, ΣΠΥΡΟΣ
ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΙΔΑΣ, ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ,
ΣΤΕΦ. ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ, ΠΑΤΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ, Γ. ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ, ΙΑΚ.
ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ, ΔΗΜ. ΖΑΔΕΣ, ΧΡ. ΚΟΛΙΟΣ.

223

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΤΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ἀνδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 65900

Ἐτησία συνδρομή	Κε2.000 μίλες
Ἐτησία συνδρομή διὰ βιβλιοθήκες, σχολεία, ὀργανισμοὺς	€3.000 μίλες
Ἐτησία συνδρομή ἑξωτερικοῦ	300 δραχμές ἢ \$10 (δολλάρια)
Τιμὴ Τεύχους	€0.300 μίλες
Τιμὴ διπλοῦ τεύχους	€0.600 μίλες

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Κλισὲ καὶ φωτογραφίες ἐπιστρέφονται.
100 ἀνάτυπα πρὸς 750 μίλες τὴ σελίδα πληρώνονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα στὸν τυπογράφο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ: Τὰ τραγούδια τοῦ μικροῦ ἀνεπιοῦ Χρύσανθου	147
ΔΗΜ. ΓΙΑΚΟΣ: Ὁ θεῖος Μπόζ	150
Μ. ΙΑΝΝΕΛΛΙ: Τὸ παιδάκι καὶ τὸ θηρίο	153
ΣΠ. ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ: Ἄληθινὰ εἶναι γιὸς τοῦ Θεοῦ	156
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ: Ἰσυνεντεύξεις μὲ Ἕλληνες συγγραφεῖς βιβλίων γιὰ παιδιὰ (Μιχ. Στασινόπουλος, Ἰ.Κ. Δεμερτζής, Π. Χάρης, Λότη Πέτροβιτς—Ἀνδρουτσοπούλου, Γαλάτεια Παλαιολόγου, Δημ. Γιάκος, Γεωργία Ἀεράκη, Π. Γλέζος, Γεωργία Δεληγιάννη—Ἀναστασιάδη, Βασ. Χαρωνίτης, Ἄννα Σαφυλίου, Λιλή Πεζοπούλου)	162
ΣΤ. ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ: Ἀγαλίσμα	180

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — Π Σταύρου: Γιὰ τὸν Ἐθνάρχη Μακάριο καὶ τὰ παιδιὰ —
Γ. Προδρόμου: Τὰ Ἑλληνοχριστιανικὰ Ἰδεώδη σήμερα — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ — Ἰ.α.κ.
Κυθρεώτης: Ἄλκης Γουλιμῆ «Ὁ χρυσαφένιος Κρίνος» — Δημ. Ζαδὲ: Π. Κρι-
ναίου «Τὰ τετράδια τῶν ἀγγέλων» — Ἰ.Κ. Χρυσάνθη: Μυρτῶς Ἀζίνα «Λονδίνο 1974,
ἡμερολόγιο» — Ἰ.α.κ. Κυθρεώτης: Καλλ. Σφαέλου «Κονέλος Ἀγαθίας Γκέκας» —
Χρ. Κολιοῦ: Λότης Πέτροβιτς—Ἀνδρουτσοπούλου «Γιὰ τὴν ἄλλη πατρίδα» — ΓΕΝΙ-
ΚΑ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ — ΒΡΑΒΕΥΣΕΙΣ.

Προσάρτημα: Ἰ.Κ. Χρυσάνθη «Θεατρικὲς Ἀποδελτώσεις καὶ Δυὸ Μονόπρακτα» (τέλος).

Υπεύθυνος κατὰ τὸν νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθης.

Τυπώθηκε στὰ Τυπογραφεῖα «ΘΕΟΠΡΕΣΣ» Λτδ., Τηλ. 44940 - 48883, Λευκωσία

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

(Από πνευματική ομάδα)

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΘ'

ΑΠΡΙΛΗΣ 1979

ΑΡ. 223

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΝΕΨΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Έσκασε τ' άνθος τ' ούρανοῦ κι' ὁ ἥλιος ξεπροβάλλει
χρυσὸ μέταλλιο τοῦ Θεοῦ
καὶ ξεχυθῆκαν τὰ πουλιά καὶ τὰ ἔντομα κοπάδι
μέσ τῆν καρδιά τοῦ κάθε ἀνθοῦ.

Καὶ τὸ κοπάδι κίνησε στὸ πρόσχαρο λειβάδι
κι' ὁ σκύλος τρέχει ἐδῶ κι' ἐκεῖ.
Θεέ μου! παντοῦ τί χρώματα κι' ἀχῶν πολλῶν σπατάλη
γιὰ νὰ δοξάζουν τῆ ζωή!

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ

Κοιμοῦνται τὰ βουνόκορφα μέσ τ' ούρανοῦ τὴν ἀγκαλιά,
τὰ δέντρα ἀκίνητοῦνε
τὰ ζωντανὰ κοιμήθηκαν, τὰ πρόβατα μέσ τὰ μαντριά,
σκυλιά δὲν ἀλυχτοῦνε.

Μονάχα τὸ νερὸ κυλᾶ καὶ ψιθυρίζει σιγανὰ
λόγια γλυκὰ μὲ χάρη.
Σιωπὴ παντοῦ καὶ σκοτεινιά. Κι' ἓνα χρυσάφι ἔσφηνικὰ
προβάλλει τὸ φεγγάρι.

Μεμιᾶς τὰ νυχτολούλουδα ταραζόνται μέσα στὸ φῶς,
τ' ἀγέρι ξεμυτάει,
λαμποκοποῦνε τὰ νερά, γεμίζει ἀσήμι ὁ οὔρανος
καὶ τ' ὄνειρο ξεπνᾶει.

Καὶ λὲς ἡ πλάση εἶν' ὁμορφὴ καὶ μέσ τὸν ὕπνο τὸ γλυκό,
νὰ τὴ χαρεῖς ἀξίζει.
Αὔριο θᾶβγει ὁ ἥλιος λαμπερὸς στὸν οὔρανο τὸ γαλανό
καὶ φῶς θὰ μᾶς γεμίζει.

ΩΡΕΣ ΤΡΥΓΟΥ

Οι ρόγες κοκκινήσανε στ' ἀμπέλι.
 Ἦ σφήκα κι' ὁ σπουργίτης Ζαλιστήκαν.
 Ὁ τρύγος ἦρθε γλυκερὸς σὰ μέλι.
 Καλάθια καὶ κοφίνια ἐτοιμαστήκαν.
 Τὰ μέρη γύρω μοιάζουν μὲ κυφέλη
 καὶ τὰ παιδιὰ στὸ «παίξε» τρελλαθῆκαν.
 Ἄφου κι' ὁ γέρος ἔγινε κοπέλι
 καὶ νὰ τὸν δοῦν οἱ θεῖες οἱ γριές σταθῆκαν.
 Ὁ μουσκος κόκκινο Ζουμί θὰ τρέξει.
 Χοχλᾶ τὸ πατητήρι καὶ μυρίζει
 ἔτσι πού μὲ τίς ρόγες ἔχει παίξει.
 Προσμένουν τὰ πιθάρια στὸ κελάρι.
 Ἐκεῖ θὰ βράσει ὁ μουστος. Πῶς ἐλπίζει
 καθένας τους καλὸ κρασί νὰ πάρει!

ΠΑΓΩΝΙΑ

Φυσοῦσε μανιασμένος ὁ βοριάς
 ἀπ' τὰ ψηλὰ βουνὰ τὰ χιονισμένα
 κι' εἶχε παγώσει ἢ θέρμη τῆς καρδιάς
 καὶ τρέμανε τὰ δέντρα γυμνωμένα.
 Τ' ἀναιμικὸ χορτάρι εἶχε Ἐσπρίσει
 συμμαζευτήκαν στίς γωνιές τὰ ζᾶ,
 κρουστάλλιασε καὶ τὸ νερὸ στὴ βρύση
 καὶ τῶν πουλιῶν μαργῶσαν τὰ φτερά.
 Τόσο πολὺ τὰ νίκησε ὁ βοριάς
 τὰ πάντα μὲς τῆ φύση πού καὶ τοῦτος
 πάγωσε ὁ μάγος ἥλιος καὶ μεμιᾶς
 τῆς ζεστασιᾶς του χάθηκεν ὁ πλοῦτος.

Ο ΕΛΙΟΜΥΛΟΣ

Ἦ ἐλιά, σὰν τὴν εὐχή γονιοῦ, στρογγύλεψε καρπούς
 πράσινο σχῆμα εἰρηνικό,
 κι ἢ βέργα ἢ βεργολυγερὴ κι' ἢ φούχτα ἢ στρογγυλὴ
 μαζεύουν τὸν καρπό.
 Κι' ἦταν τὸ πρῶο τ' αὐτὶ θεοῦ οἱ κοφίνες λαδερές
 στὰ θαλερὰ κουβαλητὰ
 κι' εἶχε σὲ λόγια εἰρηνικὰ ὁ ἐλιόμυλος πνιγεῖ
 σὰν στήθη μητρικά.
 Κι' ἐνῶ ἡ μυλόπετρα ἄνοιγε τ' αὐλάκια τοῦ λαδιοῦ
 τοῦ γέρου κύρη ἢ ματιὰ
 εἶχε τὸ φῶς τῆς σιγουριᾶς καὶ μύριζε χαρὰ
 σὰν κάθε ἀνέλπιστη σοδειά.

Τ Α Σ Υ Ν Ν Ε Φ Α

Τὰ σύννεφα χορεύουνε ψηλά,
 σάν μπουμπουκιού λευκά στολίδια μοιάζουν.
 "Ένα περνάει πιό πέρα, χαμηλά,
 κι' αὐτὰ θαρρεῖς καπνὸ πῶς κουβαριάζουν.

Ἄργα νὰ ταξιδεύουν τὰ κοιτᾶς
 σάν νᾶναι φορτωμένα μὲ κουβάδες.
 Τὰ σπρώχνει πιά καλόβολος νοτιάς.
 Τρελλάθηκαν; Τὰ σέρνουν οἱ βοριάδες!

Θὰ πᾶνε σ' ἄλλα μέρη μακρυνὰ
 σάν τὰ κυνηγημένα περιστέρια.
 Μὰ θὰ φανοῦν σὲ λίγο ἀντικρυνὰ
 κάποια ἄλλα ποὺ θαρρεῖς κουνοῦν τὰ χέρια.

Κι' εἶναι λιγάκι μολυβιά καὶ λέν
 πῶς κέρδισε ὁ νοτιάς ξανὰ τὴ φόρα
 κι' εἶν' φορτωμένα κι' εἶναι σάν νὰ κλαῖν
 καὶ θέλουν ν' ἀλαφρώσουνε μιὰν ὥρα.

"Ἔτσι κι' ἀλλοιῶς θὰ φέρουν τὴ βροχή,
 ὁ σπόρος νὰ μπορέσει νὰ βλαστήσει,
 νὰ πρασινίσει ὁ κάμπος, ἡ ἔξοχή,
 νερό νὰ πάρουν τὰ πηγάδια, ἡ βρύση.

Η ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ

Κόκκινη τριανταφυλλιά μου,
 μὲς τὰ φύλλα σου φωλιά
 ἔχτισεν ἡ πέρδικά μου
 μπαίνει καὶ φτεροκοπᾶ.

Καὶ στὸ φτεροκόπημά της
 φύλλα πέφτουν καὶ φτερά,
 τρέλλανε στὴν ὀμορφιά της
 κόσμος, κόσμος μιὰ φορά.

"Ἦρθανε παιδιὰ τριγύρα
 νὰ μαζέψουν τὸν ἀνθό,
 ἔσκυψα κι' ἐγὼ καὶ πῆρα
 φύλλα - φύλλα ἕνα σωρό.

Κι' ἔβαψαν τὸ γύρω τόπο
 φύλλα καὶ τρελλὰ παιδιὰ,
 κι' εἶπα ἀξίζει κάθε κόπο
 τῆς γῆς νὰ ζεῖς τὴν ὀμορφιά

Ο ΘΕΙΟΣ ΜΠΟΖ

Ἀφιερωμένο σ' ὄσους γράφουν ἢ ἀγαποῦν τὸ παιδί.

Δυὸ ἄνθρωποι περπατοῦσαν στὴν ἀκροποταμιά, στὸ Λονδίνο, στὸν Τάμεση. Ἐνας ἄντρας κι ἓνα παιδί.

Ἦταν δυὸ φτωχῆς καὶ θασανισμένες φυχῆς. Εἶχαν πεί νὰ βγοῦν ἔξω τὴν Κυριακή, νὰ περπατήσουνε λίγο, νὰ ξεσκάσουν. Ξεκινήσαν λοιπὸν κι οἱ δυὸ τους τ' ἀπομεινήμερο, ἄφησαν πίσω τους τὸ χαμόσπιτό τους καὶ τὴ φτωχογειτονιά τους, προσπέρασαν τὸ ποτάμι, δρασκέλισαν τὰ γεφύρια του, μείναν ὥρες ἀτέλειωτες μέσα στὰ πάρκα καὶ μέσα στὸν ξέγνοιαστο κόσμον, χάζεψαν ἀποδῶ, χάζεψαν ἀποκει, ὥσπου ἔφτασαν κάποτε καὶ στὴ «χώρα τοῦ θαύματος». Ἔτσι ἔλεγαν τότε τὴν πιὸ πλούσια γειτονιά τῆς παραμυθῆνιαις πολιτείας.

Μέγαρα ἀποδῶ, μέγαρ' ἀντίκρου, ὄρμιοι φαρδύτατοι, ὀλοφώτεινοι, ἀμάξια ἀστραφτερά, λακέδες στὶς πόρτες, ντυμένοι σὰν ναύαρχοι, — ἢ τάχα σὰν στρατηγοί; — πῶς νὰ τὸ ξέρουν; Πρώτη φορά ζύγωναν στὰ ξωτικά τούτα μέρη. Περπατοῦσαν σωμαίνοντας. Σωμαίνοντας καὶ θαυμάζοντας. Ὡσπου κάποια στιγμή τὸ παιδί γύρισε νὰ ρωτήσῃ:

—Μπαμπά, ποιοὶ μένουν ἐδῶ;

—Κάτι λόρδοι χρυσοντυμένοι, παιδί μου. Κάτι παράξενοι ἄνθρωποι, πού δὲν προλαβαίνουν μήτε νὰ ποῦν αὐτὸ πού ζητοῦν, — κι ἔγινε κιόλας, στὸ ἄψε σβῆσε! Κατάλαβες;

—Κατάλαβα, μουρμούρισε τὸ παιδί.

Καὶ ξανασώπασε. Σὲ λίγο ἔμως, σὰν νὰ τὸ σκέφτηκε κείνη μονάχα τὴ στιγμή, ξαναρώτησε:

—Δὲ θὰ μπορούσαμε τάχα κι ἐμεῖς νὰ ρθοῦμε νὰ μείνουμε σὲ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ παλάτια;

—Ἐγώ, γιέ μου, δὲ θὰ μπορέσω, δὲ θὰ προλάβω... Ἐσύ ἔμως μπορεῖς!

Ἦ ματιὰ τοῦ μικροῦ ἄστραψε.

—Πῶς μπορῶ; γύρισε καὶ ρώτησε ξαφνιασμένο.

—Ἄν θελήσεις δυνατὰ κάτι, πρέπει νὰ ξέρεις πῶς τὸ μπορεῖς!

—Ἐγώ τὸ θέλω! ἔκαμε τὸ παιδί. Πότε ἔμως θὰ τὸ ἔχω;

—Δὲ φτάνει νὰ τὸ θέλεις, παιδί μου. Πρέπει καὶ νὰ δουλέψεις πολὺ γιὰ νὰ τ' ἀποκτήσεις... Πρέπει νὰ κουραστεῖς, νὰ ξενοχτήσεις, νὰ ρέψεις ἀπάνου στὴν καρδέλα σου, νὰ μὴν προλαβαίνεις μήτε τὴν ἀνάσα σου νὰ πάρεις, νὰ κουτουλάει τὸ κεφάλι σου ἀπὸ τὴ νύστα κι ἀπὸ τὴν πείνα, — καὶ σὺ νὰ μὴ λές νὰ τὸ κουνήσεις γιὰ ὕπνο ἢ γιὰ φαί...

—Ἔτσι ἔκαμαν κι αὐτοὶ ἐκεῖ πάνω, μπαμπά;

Ἦ ἄνθρωπος τὰ χρειάστηκε. Τί νὰ τοῦ πεῖ τώρα; Πῶς αὐτοὺς ἐκεῖ πάνω τοὺς ὑπηρετοῦν ἄλλοι; Πῶς ἄλλοι δουλεύουν γι' αὐτούς; Τὸ παιδί δὲ θὰ τὸν καταλάβαινε. Προτίμησε λοιπὸν νὰ τοῦ ἀποκριθεῖ:

—Δὲν ξέρω, παιδί μου, τί ἔκαμαν αὐτοὶ ἐκεῖ πάνω. Ἐμεῖς ἔμως πρέπει νὰ δουλέψουμε σκληρὰ γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ρθοῦμε νὰ μείνουμε σὲ τέτοια παλάτια...

Ἦ μικρὸς Τσάρλ, — ἔτσι τὸ ἔλεγαν ἐκεῖνο τὸ Ἑγγλεζόπουλο, — τὸν ἔδεσε κόμπο τὸ λόγο τοῦ πατέρα του. Δὲν ἦταν οὔτε δώδεκα χρονῶν ἄνθρωπος, καὶ κόλλαγε ἑτικέτες σ' ἓνα χρωματουργεῖο, γιὰ ν' ἀλαφρώνει τὰ βάρη τῆς πολυάνθρωπης φαμιλιάς του, τὸ χρεωμένο πατέρα του, τὰ μικρά του τ' ἀδέρφια, τὴ μάνα του... «Καλὸ, κακό, τί νὰ γίνῃ, Τσάρλ, γιέ μου; τοῦ ἔλεγε κείνος. Ἦ δουλειὰ δὲν εἶναι ντροπή... Ἄπ' τὸ νὰ τραγουδᾷς ἔξω, στὰ πάρκα, ἢ μέσα στὰ κέντρα, καὶ νὰ περνάει ὁ κόσμος νὰ σοῦ ρίχνει δεκάρες τῆς εὐσπλαχνίας, καλύτερα στὸ χρωματουργεῖο!».

Στά διαλείμματα τῆς δουλειᾶς του, φοιτοῦσε καὶ σὲ σχολεῖο. Καὶ ἡ κυρία Γουδρεν, ἡ διευθύντρια, τὸν εἶχε παράδειγμα γιὰ τ' ἄλλα παιδιὰ.

— Εἶδατε τὸ μικρὸ Ντίκενς; ἔλεγε σ' ὄλους. Φτωχόπαιδο εἶναι, ἀγαπάει ὅμως τόσο πολὺ τὴ δουλειά, ποὺ θυμηθεῖτε το: πολὺ γρήγορα θὰ πλουτίσει! Καμιὰν ὥρα σχολῆς δὲν ἀφήνει ἐλεύθερη! Πάντα κατιτί θὰ ἔβρει νὰ κάμει: θεὸς μικρές, χαριτωμένες ἱστορίες θὰ γράφει, θεὸς ἐργάκια θ' ἀνεβάσει στὸ θεατράκι μας, θεὸς ἐμπόριο θὰ ἔβρει νὰ κάμει.. Δὲ βλέπετε τί κάνει μὲ τὴν Ἐφημερίδα τοῦ Σχολεῖοῦ μας, ποὺ τὰ καταφέρνει καὶ τὴ γράφει δι' ἄκρη μόνος του;

Τὴν ἔφημερίδα ἐκεῖνη ὁ Τσάρλ Ντίκενς τὴν «πουλοῦσε» στὰ παιδιὰ τοῦ σχολεῖοῦ. Μόνον ποὺ δὲν ἔπαιρνε ἀπὸ κανένα λεφτά! «Ἐνα φύλλο κι ἕνα μολύδι!» τοὺς ἔλεγε. «Ἐνα φύλλο κι ἕνα τετράδιο! Ἐνα φύλλο κι ἕνα διβλίο!». Καὶ μ' αὐτὰ τὰ «ἔσοδα» τῆς ἔφημερίδας του γέμιζε τὸ δωμάτιό του, γιὰ νὰ ἔχει κι ἀπόθεμα...

Ἀργότερα, μεγαλώνοντας, εἶχε καὶ ἄλλους εἶδους «ἔσοδα»: τὴν ἀμοιβὴ ἀπὸ τὰ «Στιγμιότυπα τοῦ Μπόζ», ποὺ δὲν ἄρρησαν νὰ γίνουν τὰ ξακουστὰ «Χαρτιὰ τοῦ Πίγκουηκ». Μαζὶ μὲ τὴ θόξα, ἤρθανε καὶ τὰ πλούτη, τὰ ταξίδια σ' ὀλίγη τὴν Ἀγγλία, στὴν Ἀμερικὴ καὶ στὴν Ἰταλία. Καὶ καθὼς περνοῦσαν τὰ χρόνια κι ἡ παλιὰ φαμελιά τῶν Ντίκενς ἀραίωνε, — ἄλλοι ἔφευγαν ἀπὸ τὴ ζωὴ κι ἄλλοι παντρεύονταν σταίνοντας ξέχωρη φαμελιά, — ὁ Μπόζ ἢ ὁ Τσάρλ μεγάλωνε κι ἐκεῖνος καὶ θρυσκότανε τώρα μὲ τὴ δικὴ του τὴ φαμελιά. Στὸ σπιτί του τὸν ἔλεγαν βλοὶ «θεῖο Μπόζ», ἀκόμα καὶ ἡ γυναικὰ του, ἀκόμα καὶ τὰ παιδιὰ του! Ἐννιά ὄλα κι ὄλα τὰ εἶχε, ὁ εὐλογημένος! Πολύτεκνος σὰν τὸν πατέρα του! Καὶ ἔπως ἔββαια τὸ μαντεῖτε, δὲν ἔμεινε πιά τώρα στὴν παλιὰ φτωχογειτονιά τοῦ Λονδίνου, στὸ φτωχόσπιτο ἐκεῖνο μὲ τὴν ξύλινη τὴ σκεπὴ, μὰ σ' ἕνα ἄλλο, μεγάλο, δικό του σπιτί, σ' ἕνα μέγαρο πρέπει νὰ ποῦμε, σὰν ἐκεῖνα ἐκεῖ τῆς «χώρας τοῦ θαύματος», ποὺ τόσο τὰ θαύμαζε κάποτε μὲ τὸ συχωρεμένο του τὸν πατέρα.

Ὅταν τὸν θυμόταν ὁ Μπόζ, — μὲ συγχωρεῖτε: ὁ Τσάρλ θέλω νὰ πῶ, — πολὺ τὸν ἐδάραινε τούτη ἡ συλλογὴ. Καὶ ἀφῆνε τὸ σπιτί, τὸ γεμάτο παιδιὰ, κι ἔβγαινε ἔξω, νὰ περιπατήσῃ λίγο στοὺς δρόμους. Κάποιο σούρουπο ἀντάμωσε τὸ φίλο του Λόρενς. Καλῶςπερίστηκαν καὶ προχώρησαν μαζὶ, νὰ χαζέψουν στὴν ἀγορά.

Ἦταν ἀνοιξη, κι ὥστόσο ἔκανε κρύο. Οἱ δυὸ φίλοι περπατοῦσαν καὶ χάζευαν, ἀλλάζοντας μέσα-μέσα καὶ κάποια κουθέντα. Ὡσπου, ξαφνικά, ὁ θεῖος Μπόζ σὰν νὰ ταραχτήκε. Εἶχε δεῖ νὰ περπατᾷ μπροστά του ἕνας ἀνθρακωρύχος. Μεροκαματιάρης ἐργάτης, ἦταν ντυμένος ἀπλά, φτωχικά: τραγιάσκα στὸ κεφάλι, μουστάκια, πρόσωπο κουρασμένο ἀπ' τὴ δουλειά, μάτια νυσταγμένα, φόρμα λερωμένη, κατάρμαυρη. Κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά του. ἕνα παιδί, ποὺ ἦταν δὲν ἦταν τριῶν χρονῶν. Τὸ ροδαλὸ καὶ ὄμορφο προσωπάκι πρόβαινε σὰ ζωγραφιὰ πίσω ἀπὸ τὸν ὦμο τοῦ πατέρα του. Ἦταν ξυπόλητο καὶ μάζευε ὄλοένα τὰ ποδαράκια του, γιὰ νὰ ζεσταθεῖ. Ὁ θεῖος Μπόζ πάτησε μᾶτι στὸ Λόρενς κι ὕστερὰ ἔγνεψε στὸ μυρὸ. Ἐκεῖνο, σὰν νὰ κατάλαβε τὸ χαριτωμένο του, δὲν ἄρρησε νὰ τοῦ ἀνταποδώσῃ τὸ γνέψιμο. Ἡ συνεννόηση δυὸ παιδικῶν ψυχῶν εἶχε γίνῃ, χωρὶς ὁ πατέρας νὰ πάρῃ χαμπάρι. Καὶ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀμοιβαίας συμπάθειας τοὺς τύλιξε καὶ τοὺς δυό...

Ὁ ἀνύποπτος ἀνθρακωρύχος περπατοῦσε μὲ τὸ παιδάκι στὴν ἀγκαλιά, χωρὶς δέβαια νὰ δεῖ τὸ Ντίκενς, ποὺ ἔτρεχε γρήγορα ν' ἀγοράσῃ κεράσια ἀπὸ κάποιον μανάδη.

— Τί κάνεις ἐκεῖ; τὸν ρώτησε παραξενεμένος ὁ φίλος του.

— Σσοστ! ἀποκρίθηκε σὰν συνωμότης ὁ θεῖος Μπόζ. Θέλω νὰ τὰ προσφέρω σ' αὐτὸ τὸ μυρὸ. Εἶναι τόσο χαριτωμένο, ποὺ τοῦ ἀξίζουμε, ὄχι μόνον τὰ κεράσια μας, παρὰ κι ὁ κόσμος δι' ἄκρη!

Σε λίγο, ο θεός Μπόζ τὰ ἔδινε ἕνα - ἕνα στοῦ παιδί, χωρίς ὁ πατέρας νὰ πάρει εἶδηση ἀπὸ τὴ μικρὴ τούτη καὶ νόστιμη κωμωδία, ποὺ παιζότανε πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη του!

—Εἶσαι περίεργος, Μπόζ, τοῦ εἶπε ὁ φίλος του. Πόσο πολὺ τ' ἀγαπᾶς τὰ παιδιά!

—Ἐ ναι, αὐτὰ βασιλεύουν σὲ ὅλο τὸ ἔργο μου. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια σιχαίνουμαι, πάρα πολὺ σιχαίνουμαι τὸν κάθε φηλομύτη κι ὑποκριτὴ, τὸν κάθε ἄνθρωπο, ποὺ δὲ φροντίζει τὸ συνάνθρωπό του, — προπάντων ὅταν αὐτὸς ὁ συνάνθρωπος εἶναι Παιδί... Στὸ Παιδί ἄλλωστε χρωστάω ὅ,τι ἔγινα ὡς τώρα. Καὶ τὸ Παιδί μοῦ ἔδωσε τίς πὶο μεγάλες χαρὲς τῆς ζωῆς μου. Ἀκόμα καὶ σήμερα, ὅταν γράφω γιὰ τὸ Παιδί, ξαναγίνομαι κι ὁ ἴδιος Παιδί...

—Τὸ πιστεύω, τὸ ξέρω! τὸν βεβαίωσε τότε ὁ Λόρενς. Σὲ θυμᾶμαι ὅταν, εἰκοσάχρονος μόλις, πρωτοδημοσίεψες κομματί σου μὲ τὸ ψευδώνυμο «Μπόζ» στὴ «Μηνιατικὴ Ἐπιθεώρηση» τοῦ Λονδίνου. Χαιρόσουν, μὰ τὴν ἀλήθεια, σὰν νὰ ἴσων μωρό...

—Σωστά! Ἦτανε τόση ἡ χαρὰ μου, ὥστε ζαλιστήκα, τὰ ἴχασα! Τί ἔχει νὰ κάμει ποὺ ἦταν ψευδώνυμο; Κι αὐτό, δικό μας ὄνομα εἶναι: ἔμεῖς τὸ πλάθουμε, ἔμεῖς τοῦ φυσᾶμε πνοή, κι ἑμᾶς ἀντιπροσωπεύει, κομμάτι τοῦ εἶναι μας εἶναι, καὶ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ψυχὴ μας! Τὸ ἔβλεπα ἔτσιδὰ τυπωμένο, στὴν κορφὴ τῆς σελίδας, καὶ δὲν ἐπίστευα στὰ μάτια μου. «Εἶναι ὄνειρο τάχα;» ἀναρωτιόμουν ὁλοένα, κολυμπώντας μὲς στὴ χαρὰ. «Αὐτὸς ὁ Μπόζ, ποὺ λέει ἔδῳ, εἶμαι ἐγώ, ὁ Τσάρλ Ντί - ὁ γιὸς τοῦ φτωχοῦ ἐργάτη, ποὺ φυλακίστηκε κάποτε γιὰ τὰ χρέη του; τὸ παιδί τοῦ χρωματοουργείου; τ' ἀδερφάκι ἄλλων ἑφτά ἀδερφῶν; Κι αὐτὰ ἔδῳ, τὰ τυπωμένα γράμματα, εἶναι δικὰ μου; Ἐγὼ τοὺς φύσηξα πνοή; Ἐγὼ τὰ ἴγραφα;»

Ὁ θεὸς Μπόζ σταμάτησε κάποια στιγμή νὰ περπατάει καὶ σῶπαζε. Φανερό ἦταν πὼς εἶχε συγκινηθεῖ στὴν ἀνάμνηση τοῦ πρώτου δημοσιεύματός του. Ξαφνικά, σὰν νὰ θυμῆθηκε κάτι, γύρισε κι εἶπε στοῦ φίλου του:

—Ἐ λοιπόν, θὰ τὸ πιστέψεις, ἀγαπητέ μου Λόρενς; Καθὼς τ' ἀναρωτιόμουν ὅλα ἐκεῖνα, ἤθελα νὰ φωνάξω στὸν κόσμο ποὺ βιάδιζε ἀνυποφίαστος δίπλα μου: «Ναί, φίλοι μου! Αὐτὸς ὁ Μπόζ, ποὺ ἔλεπετ' ἔδῳ τὸ κομμάτι του, αὐτὸς ὁ Μπόζ, ποὺ θὰ δεῖτε καὶ αὔριο καὶ μεθαύριο, εἶμαι ἐγώ, ὁ Τσάρλ Ντίκενς, — ἕνα φτωχόπαιδο, ποὺ βάλθηκε νὰ γίνῃ διάσημο, ποὺ βάλθηκε νὰ πλουτίσει!». Δὲν ἤξερα τί ἔλεγα, Λόρενς, πίστεφέ με, παρακαλῶ, δὲν ἤξερα τί σκεφτόμουν... Τριγυνοῦσα εὐτυχισμένος στοὺς δρόμους, σοῦρλιζα σὰν τρελὸς ἀπάνου - κάτου, ὦρες ὀλάκερες. Καὶ μῆτε μπρός μου ἔβλεπα, μῆτε νὰ περπατήσω μπορούσα... Τὰ μάτια μου εἶχαν θαμπώσει, τὰ πόδια μου δὲν μ' ἀκολούθαγαν... «Μπόζ... Μπόζ!» βούιζαν ὁλοένα τ' αὐτιά μου. Σκέψου, Λόρενς, γιὰ σκέφουν το: "Ἄν δὲν ντρεπόμουν, θὰ ἴπιανα νὰ φιλήσω αὐτὸ τὸ χαρτί, αὐτὸ τὸ πολυτίμο τὸ χαρτί τῆς «Ἐπιθεώρησης», ποὺ ἔκρυβε, μὰ καὶ φανέρωνε κιόλας σὲ ὅλο τὸν κόσμο τὸ φτωχικὸ ὄνομά μου...

—Τὸ ἴδιο θὰ ἔκανες καὶ σήμερα, φίλτατε Μπόζ, αἰώνιο Παιδί! ψυθύρισε τότε, ἀγκαλιάζοντάς τον, ὁ Λόρενς.

Καὶ δίνοντάς του ἕνα φιλί, δὲν ξαναμίλησε.

ΤΟ ΠΑΙΔΑΚΙ ΚΑΙ ΤΟ ΘΗΡΙΟ

«Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γάρ οἴδασιν
τί ποιούσιν». (Λουκ.: κγ', 34)

Τὴν ἄλλη μέρα μοῦκανε εὐχαρίστηση πού τὸν ἄκουσα ἀκόμα μιὰ φορὰ νὰ μοῦ μιλά γιὰ τὶς ἑλληνικὲς του ἀναμνήσεις. Ἄρχισε νὰ μοῦ λέγει γιὰ τὸν Γρηγοράκη καὶ τὴν ὁμορφὴ του ἀδερφή, μόλις τέλειωσα νὰ τοῦ μιῶ γιὰ τὸ πρῶτο μου ταξίδι στὸ Μισολόγγι, ἀναπαυτικὰ καθισμένοι κοντὰ στὸ τζάκι τοῦ πενθερικοῦ μας σπιτιοῦ, ἐνῶ στὸ μεταξὺ ἔξω ἀπ' τὸ ἀρχοντικὸ φαινότανε νὰ χαλᾶ ὁ κόσμος ἀπ' τὸ χιόνι καὶ τὸν ἄνεμο.

«Τί εἶδα ἐκεῖ κάτω, στὸ Μισολόγγι, μ' αὐτὰ μου τὰ μάτια!» ἄρχισε ὁ γαμβρὸς μου. «Καὶ τὸ τρομερὸ ἐπεισόδιο ἔγινε ἀκριβῶς ἕναν χρόνον προτοῦ γίνω μουσαφίρης τῆς οικογενείας τοῦ καυμένου Νίκου, στὸ χωριὸ πού θρίσκεται, ὅπως σοῦπα χθές, πέρα ἀπ' τὴν Κλεισούρα πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ἀγρινίου. Εἰς τὴν καλοκαιρινὴν μέρα καὶ τὸ καλντερίμι καθὼς ἐπίσης καὶ ὅλοι οἱ δρόμοι τῆς πόλης, ἀπ' τὸν Κῆπο τῶν Ἡρώων μέχρι τὴν πλατεία, μόλις ξημέρωσε, εἶχανε γεμίσει ἀπὸ ἥλιο καὶ φῶς. Τὰ πλάσματα τοῦ καλοῦ Θεοῦ — οἱ γλάροι καὶ τὰ γλαρόνια — ἀπὸ νωρὴς στοὺς δρόμους καὶ στὸν οὐρανὸ μὲ τὰ λαλήματά τους. Τὸν εὐχαριστοῦσανε γιὰ τὴ μεγάλη καλωσύνη Του πού μᾶς ἔδωσε τὸ θαῦμα τῆς Ποιήσεως.

«Ὅταν δῆγχα ἀπ' τὸ στρατόπεδόν μας κάτω ἀπ' τὸ λιοπύρι, τὰ τζιτζίκια χαλοῦσανε τὸν κόσμον καὶ ἂν δὲν εἶχα τὸν νοῦ καὶ τὴν καρδιά στὸ σπιτάκι μὲ τὶς χελιδονοφωλιές, θὰ νοσταλγοῦσα χωρὶς ἀμφιβολία τὸ καλοκαιρινὸ μας ἀεράκι καὶ τὴν δροσιά του ἐδῶ πάνω στὰ Ἀπέννινά μας.

Κυριακὴ κι ἀκόμα ἀσύνετο κι ἀσυνήθιστο νὰ πάω ἐκεῖ στῆς Μαρίνας. Τὸ ρολόγι μου σημάδευε τὶς ἑννιά καὶ γι' αὐτὸ ἀποφάσισα νὰ καθίσω μπροστὰ τὸν καφενέ, λίγο μακρῶ ἀπ' τὸ σπιτί πού πέθανε ὁ Λόρδος Βύρωνας. Οἱ τρύπιες κάρτες — φαγωμένη ἢ φάθα τους καὶ στή θέση τῆς μπλεγμένους διχτυωτὰ ὁ σπάγγος — ἐδίτανε ἕναν ἄερα γνήσιο κι οικογενειακὸ σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ κέντρο πού μοῦ θύμιζε τὸ σπιτικὸ μὲ τὶς χελιδονοφωλιές καὶ τὴν ὠραία Μαρίνα. Γι' αὐτὸ τὸ προτιμοῦσα.

Μόνο πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες τὰ μάγουλά της ἀρχίσανε ν' ἀνάβουνε κάθε φορὰ πού μ' ἔβλεπε ἐμένα καὶ τὰ μάτια της νὰ σκῦθουνε πιὸ πολὺ ἀπὸ πρὶν πάνω στὰ πράγματα πού εἶχε κατὰ τύχη στὰ χέρια της. Τί ὁμορφο κι ὠραῖο κορίτσι ἡ Μαρίνα! Δὲν τὴν ξεχνῶ ποτέ μου, κι ἐκεῖνο τὸ σπιτάκι της θὰ συνεχίσει νὰ λαλεῖ γιὰ πάντοτε μέσα μου, σὲ μιὰ γωνίτσα τῆς καρδιάς μου, μ' ὅλα τὰ λαλήματα τῶν χελιδονοφωλιῶν του. Μόνο δεκαπέντε χρονῶν καὶ τί χαριτωμένο μουτράκι μὲ σουβλερὴ μύτη! Τί μάτια καὶ τί μαλλιά! Μαῦρα τὰ πρῶτα καὶ μελαχροινὰ τὰ δεύτερα.

Τὴ γνῶρισα χάρις στὸν Γρηγοράκη τὸν ἀδερφό της ἑπτὰ χρονῶν, πού μὲ πολλὰ ἄλλα παιδιὰ ἔρχότανε συχνὰ στὸ στρατόπεδόν μας. Αὐτὰ τὰ παιδαρέλια — τί χαριτωμένα! — χαιρετοῦσανε στρατιωτικὰ μὲ πολὺ φανερὴ εὐχαρίστηση καὶ κρατοῦσανε τὰ δάκτυλά τους στὸ μέτωπο ὥσπου ἕνας ἀπὸ μᾶς τοὺς φώναζε: «ἀνάπαυση!»

Κεῖνο τὸ κυριακάτικο πρωτὶ στρίβοντας λοιπὸν τὴ γωνιά πού θγαίνει στὴν ὁδὸ τοῦ καφενεῖου, ἀπέφυγα πάρα τρίχα τὴ σύγκρουση μὲ τὸν Γρηγοράκη, πού σὰν διαβολόπαιδο διάσχιζε τὸν δρόμο, χωρὶς νὰ μὲ δεῖ. Δυστυχῶς τὸν ἄφησα στὰ παιχνίδια του μὲ τοὺς συντρόφους του. Αὐτοὺς τοὺς συνάντησα λίγο μετὰ καί, γελώντας κάτω ἀπ' τὰ μουστάκια μου, τοὺς ἀπάντησα «ὄχι», ὅταν μὲ ρώτησαν ἂν εἶχα δεῖ τὸν Γρηγοράκη καὶ συνάμα κυττάζανε ἐδῶ κι ἐκεῖ, πρὸς τὰ πίσω καὶ

πρός τὰ ἐμπρός, δεξιὰ κι ἀριστερὰ μὲ τὰ θελουδένια τους ματάκια, ἀλλὰ ὁ σύντροφός τους εἶχε χαθεῖ πιά, σὰ νάχε τίς φτερούγες στὰ πόδια του τὰ χωρὶς παπούτσι.

Κι ἐδῶ στὴν Ἰταλία, ὅταν ὁ Θεὸς θέλησε νὰ ἐπιστρέψω κι ἐγώ, συνάντησα τόσα καὶ τόσα παιδάκια χωρὶς παπούτσια...

Τότε ὁ Γρηγοράκης καὶ οἱ σύντροφοί του παρ' ὅλα αὐτά, ἦταν ἀγοράκια γεμάτα ζωηρότητα καὶ σφρίγος, χάρη καὶ καλωσύνη. Ἄν ἤμιον βέβαιος πὼς θὰ τοὺς θρῶ ἀκόμα κεῖ κάτω, μὲ χαρὰ θάκανα ταξίδι νὰ τοὺς ξαναδῶ, ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ μεταπολεμικὰ χρόνια ἔχουν σκορπίσει τὰ χθεσινὰ παιδιὰ, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ σημερινὰ, ἐδῶ κι ἐκεῖ στίς χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, γιὰ νὰ θγάζουμε τὸ φωμὶ τους. Καὶ ὄχι μόνο τὰ ἀρσενικά, μὰ καὶ τὰ κορίτσια...

Καὶ ὁ γαμπρός μου σταμάτησε λίγο, σὰ νάθελε νὰ γνωρίσει καὶ τὴ γνώμη μου σ' αὐτὸ τὸ θέμα τῆς ξενιτειᾶς, ἀλλὰ ἔμεινα σιωπηλός, γιὰ τὴ λόγια του μοῦχανε θυμίσει τὰ παιδικὰ μου χρόνια στὸν τόπο μου — ἓνα εἶδος μεγάλο καμήλι ἀπὸ βράχο μὲ τὸ τεράστιο του κεφάλι κρεμασμένο στὴν ἄβυσσο, πού τὸν χειμῶνα βροντᾶει τρομερὰ — ὅταν κι ὁ πατέρας μου ἐργαζότανε στίς ΗΠΑ κι ἐγὼ φοροῦσα τὰ λαμπρά μου παπούτσια...

«Γιὰ νὰ θγάζουμε φωμὶ κι... οἱ ἀνάπηροι πᾶνε μακριὰ ἀπ' τὸ πατρικό τους», ξανάρχισε ὁ ἀφηγητής μου, πού εἶχε συχνὰ μιὰ σιωπὴ ἀνάμεσα στὰ λόγια του, σὰ μιὰ συλλογὴ. Ἐγὼ δὲν κατάλαβα τί ἀκριβῶς ἤθελε νὰ πεῖ καὶ γι' αὐτὸ πολλαπλασιάστηκε ἡ προσοχή μου.

«Ἄν καὶ παιδάκι μόνο ἑπτὰ χρονῶν, ἂν καὶ χωρὶς παπούτσια στὰ πόδια του καὶ πάντοτε πεινασμένος, ὁ Γρηγοράκης — συνέχισε ὁ γαμπρός μου — ἦτανε ὀρθὸς σὰν παλούκι, μὲ ὁμορφο παράστημα σὰ νάτανε μεγαλύτερος ἀπ' ὅσο ἦτανε. Θὰ γινότανε ἐξαιρετικὸ κοπέλι σὲ λίγα χρόνια, μὰ παῖς ξέρει τί τοῦναι γραφτὸ ἐνὸς ἄμοιρου νέου;... Δὲν εἶναι πάντοτε ἀληθινὴ ἡ παροιμία πού λέγει πὼς τ' ἀγόρι θάναι σὰ θὰ γεννηθεῖ κι ἡ κόρη σὰ διπλάσει. Τόμαθα ὕστερα ἀπὸ λίγο κεῖνο τὸ πρωτ'...

Τὸ λιοκαμένο παιδάκι κι ἡ χρυσὴ του ἀδερφή ἡ Μαρίνα ἀνήκουν σὲ οἰκογένεια ἀπ' τὰ μέρη τοῦ Μετσόβου, πού ὁ παππούλης της, κουτσόβλαχος βοσκός, πενήντα ἐξήντα χρόνια πρίν, κουθάλησε τὰ λίγα του πράματα καὶ τὰ πολλὰ του παιδιὰ στὸ Μισολόγγι κι ἔγινε φαρᾶς. Τὸ ἕνατο ἀπ' τὰ παιδιὰ του ὁ κύριος Παντελῆς, ὁ πατέρας τοῦ Γρηγοράκη καὶ τῆς Μαρίας, θὰ γινότανε παρτιτζάνος καὶ θὰ πήγαινε στὰ βουνὰ γιὰ ν' ἀποδώσει τὴν... ἀνταμοιβὴ στοὺς ναζήδες, πού μὲ τὴν ὅσοι παρτιτζάνους γύρω τους μιὰ μέρα τὰ βρήκανε σκοῦρα, καὶ πᾶει ἡ Ρωματικὴ Λεγεῶνα τοῦ Μουσολίνι! γιὰ τὴν ὁποία σοῦ μίλησα πέρσι. Τί τρελλός, δὲν κατάλαβε πὼς οἱ κουτσόβλαχοι ἀπὸ χρόνια ἔχουν ἐλληνικὴ συνείδηση!...

Λοιπὸν περιμένοντας τὴν καλύτερη ὥρα νὰ πάω στῆς Μαρίας καθισμένος σ' ἓνα τραπέζι τοῦ καφενεῖου κοντὰ στὸ σπίτι πού πέθανε ὁ Βύρωνας, ἔπινα δροσιστικὴ πορτοκαλλάδα, ὅταν εἶδα νάρχεται μιὰ γερμανικὴ στρατιωτικὴ μοτοσυκλέτα, ἀκριβῶς σάϊντ - κάρ, γιὰ τὴν εἶχε ἀμαξίδιο γιὰ νὰ κουβαλᾷ τὰ ψώνια. Σταμάτησε κεῖ πού ἦτανε ἓνα ὀπωροπωλεῖο καὶ οἱ δυὸ στρατιῶτες ἀρχίσανε νὰ τ' ἀρπάζουνε ὅλα θὰ πληρώνανε μ' ἓνα χαρτί τῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως. Τί ἀσχημὴ δουλειὰ ἢ κατοχὴ! Μιὰ πεινασμένη χώρα χόρταινε καὶ τοὺς σκληροὺς στρατιῶτες τοῦ Χίτλερ, σὰ νὰ μὴ φτάνανε ἐμεῖς οἱ Ἰταλοί!... στὸ σῆροκο τους!... Ντροπὴ!...

Γιατί; μοῦ λέγεις ἐσύ. Γιατί ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν κάμαμε τὴν ἀγάπη νόμο καὶ δὲν τὴ δάλαμε νὰ μᾶς ὀδηγήσει καὶ νὰ κυβερνήσει. Θάφτανε, τὸ ξέρεις πολὺ καλά, νὰ τὸ θελήσουμε γιὰ νὰ γίνει, κι ἔτσι θάχαμε ἐδῶ, ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν Παράδεισο.

Στήν ώρα πού ὁ ὀπωροπώλης πληρωνότανε μέ τὸ χαρτί, ὁ Γρηγοράκης — δὲν ξέρω πῶς καὶ πότε ξετρύπωσε ἀπὸ κάποια κοντινὴ πάροδο — χωρὶς νὰ τὸν δοῦνε πήρε ἀπ' τὸ ἀμαξίδιο τὸ γεμάτι φώνια, ἀμέτρητα καὶ τόσο φθηνά, ἓνα μεγάλο καρπούζι καὶ τῆβαλε στὰ πόδια.

Ἔμεινα ἀκίνητος ἀπ' τὸν φόβο· τί νὰ πῶ καὶ τί νὰ κάμω; Ἔνοιωσα κτύπημα στὸ στομάχι, μὲν ὁ πιὸ χονδρὸς στρατιώτης στράφηκε κι εἶδε τὸν Γρηγοράκη νὰ τρέχει κι ἄρχισε νὰ τρέχει κι αὐτός. Ἀμέσως χάθηκαν οἱ δυὸ τους στὸν κοντινὸ δρόμο πρὸς τὰ πάνω. Ἀκουγότανε καλά τὰ δῆματά τους πάνω στὸ καλντερίμι στὴ γενικὴ σιωπῇ. Καὶ τὰ τσιτζίκια εἶχανε σταματήσει τὸ λάλημα τους, οἱ γλάροι καὶ τὰ γλαρόνια εἶχανε ἀνεθεῖ περισσότερο ἀπὸ πρὶν στὸν οὐρανὸ καὶ πὶο μακριὰ ἀπὸ τὸ πάνε κι ἔλα τοῦ θαλασσινοῦ νεροῦ. Ἀδύνατο νὰ καταλάβεις τί μπορεῖ νὰ κάνει ἢ νὰ θέλει ἓνα θηρίο. Ἐγὼ κι ὁ λίγος κόσμος πού ἔτυχε νὰ θρυσκόμαστε ἔκει δὲν περιμέναμε πολὺ κι εἶδαμε τὸν στρατιώτη νὰ γυρίζει μέ τὸν Γρηγοράκη. Τὸν τραβοῦσε σὰ νάτανε σακκὶ καὶ σταμάτησε μπροστὰ στὸ μαγαζί. Τότε πήρε μέ σκληρότητα τὸ παιδάκι ἀπὸ τὸ δεξί του μπράτσο μέ τὰ δικά του χέρια, σήκωσε μεμιάς τὸ δικό του ἀριστερὸ γόνατο καὶ πάνω σ' αὐτὸ λύγισε τὸ μπράτσο τοῦ Γρηγοράκη μ' ὄλη του τὴ δύναμη.

Οὐρλιασε τὸ καυμένο παιδί πρὶν λιποθυμήσει καὶ τὸ θηρίο μ' ἀδιαφορία τάφησε λιπόθυμο χάρω, σὰ δεματάκι, γιὰ νὰ φύγει μέ τὸν συστρατιώτη του μέ μεγάλη ταχύτητα, γιὰτί τώρα εἶχε συγκεντρωθεῖ πολὺς κόσμος.

Δὲν εἶναι δυνατό νὰ περιγράψει κανεὶς τὴ μεγάλη ἀναμπουμπούλα. Ἀπειλές, δλαστημῆματα, ξεφωνητά καὶ κλάματα γύρω μου. Εἶχα τρέξει κοντὰ στὸ μαγαζί καὶ εἶχα πάρει ἀγκαλιὰ τὸ λιπόθυμο παιδί, ἐνῶ κάτι γυναῖκες μοῦ λέγανε: «Στὸ χειρουργεῖο σας, παρακαλοῦμε» κι αὐτὴ ἡ εὐχὴ σταυρώθηκε μ' ἄλλες ἀπειλητικὲς φωνές ἐναντία στοὺς νάζηδες.

Ἀνόητοι, μέ τὰ αἱματόδρεχτά τους χέρια παρασκεύασαν παντοῦ στὴν Εὐρώπη τὸ πιὸ μεγάλο μπουμεράγκι πού θὰ στρεφότανε μιὰ μέρα ἐναντίον τους καὶ θάτανε τὸ τέλος κι ἡ ἀρχὴ ταυτόχρονα...

Δὲν μπορεῖ νὰ σῆσται στὴ μνήμη μου κι ἡ γλυκιὰ εἰκόνα τῆς Μαρίνας κοντὰ στὸ ἀδερφάκι τῆς, πού ἔμεινε ἑπτὰ ἑβδομάδες μέ τὸ μπράτσο στὸν γύφο κι ὕστερα ξαναφέρθηκε στὸ ἰταλικό μας χειρουργεῖο, γιὰ νὰ τοῦ θγάλουνε κάτι φλουδίτσες, πού μποδίζανε τὴ συγκόλληση, ἀπ' τὸ τσακισμένο του μπράτσο.

Μεῖνουμε ἔξω ὡς τὸ τέλος μέ τεντωμένα αὐτιά κι ὅταν ἀκούστηκε μιὰ κραυγὴ πόνου ἀπὸ μέσα, ἡ Μαρίνα — ὀρθὴ κρατοῦσε μέ τὰ χέρια τῆς τὸ κεφάλι τῆς μητέρας τῆς, πού ἔκλαιγε καθισμένη σὲ στρατιωτικὴ καρέκλα κι εἶχε τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας — δάγκωσε τὸ κάτω χεῖλος τῆς καὶ ψιθύρισε: «Κύριε, συγχώρησον αὐτούς, διότι δὲν ξέφρουσιν τί πράττουσιν». Καὶ τὰ λόγια τῆς καρφώθηκαν ἐδῶ μέσα, στὴν καρδιά μου, γιὰ πάντα, ὅπως ἡ ἀσβεστή τῆς εἰκόνα στὴ μνήμη μου...»

Σταμάτησε ὁ γαμπρός μου καὶ θυθίστηκε σὲ μακριὰ ἀμίλησά σὰ νὰ προτιμοῦσε νὰ μείνει μόνος του. «Καλύτερα νὰ τὸν ἀφήσω σὶς ἀναμνήσεις του», εἶπα μέσα μου κι ἔκαμα πὼς πῆγα στὸ πάνω πάτωμα νὰ πάρω κάτι.

Ἀναδαίνονας, στὸ πλατύσκαλο, ἔριξα μιὰ ματιὰ ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο κι ἡ νοσταλγία μου γιὰ τὴ χώρα τοῦ ἡλίου πολλαπλασιάστηκε. Πάνω ἀπ' τὸν κῆπο στροβιλιζότανε τὸ χιόνι.

ΑΛΗΘΙΝΑ ΕΙΝΑΙ ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

(Στό σπίτι του Ἀρχιερέα Καϊάφα)

ΚΑΪΑΦΑΣ: (Ἀναστενάζει) Ἔεχ! Τί νά κάνουμε Ἐλεάζαρ! Τόν τόπο μας τόν ὀρίζουν τώρα οἱ ρωμαῖοι. Αὐτοὶ διοικοῦν κι' ὅσοι τὰ πάνε καλά μαζί τους. Εἶδες τὸ Μελχιὶρ. Τί ἦτανε καὶ τί ἔγινε, ὁ γιὸς τοῦ μπαλωματῆ ἀπ' τὴν Ἰουδαία!

ΕΛΕΑΖΑΡ: Σωστό, Ἀρχιερέα Καϊάφα. Ἡ σκλαβιά δὲ χωρατεύει. Καλοπιάνεις τὸν κατακτητὴ ὥσπου νά κάνεις πόδι, νά σηκώσεις κεφάλι.

ΚΑΪΑΦΑΣ: Ἄν μπορέσουμε, Ἐλεάζαρ ἂν μπορέσουμε. Γιατί μὲ τὰ μυαλά ποῦ ἔχουμε!

ΕΛΕΑΖΑΡ: Συφέροντα, Ἀρχιερέα Καϊάφα, συφέροντα... Κι ἂν ἦτανε μόνο αὐτά. Βρήκαμε στὰ πόδια μας καὶ τοῦτο τὸ λαοπλάνο.

ΚΑΪΑΦΑΣ: (εἰρωνικά) Γιὰ τὸ Μεσσία μας μιλάς;

ΕΛΕΑΖΑΡ: Ἀφοῦ θέλει νά τὸν ἀποκαλοῦν Μεσσία. Θά σώσει λέει τὸ λαὸ τοῦ Ἰσραὴλ κι ὅλο τὸν κόσμο. Κύριε καὶ Θεέ μου! Ἐνας Μωϋσῆς μὲ τοὺς Προφῆτες δὲ μπόρεσαν νά βάλουν τάξη καὶ θά τὸ πετύχει ὁ γιὸς τοῦ Μαραγκοῦ!

ΚΑΪΑΦΑΣ Τὸ κακὸ ὅμως γίνεται Ἐλεάζαρ! Κάθε μέρα καὶ πῶ πολλοὶ τὸν ἀκολουθᾶνε. Κάθε φορὰ ποῦ θά μιλήσει μαζεύονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας τῆς Γαλιλαίας καὶ τῆς Σαμάρειας... ἀπ' ὅλες τίς φυλὲς τοῦ Ἰσραὴλ. Οὔτε στίς δικές μας συναγωγὰς δὲν εἶδα τόσο κόσμο. Τοὺς μιλά καὶ νομίζεις πὼς τοὺς μαγεύει!

ΕΛΕΑΖΑΡ: Τοὺς μαγεύει, λέει! Μὰ ἀφοῦ λένε πὼς εἶναι μάγος, ἀλλοιῶς δὲν ξηγοῦνται τὰ ὅσα κάνει, Ἀρχιερέα Καϊάφα.

ΚΑΪΑΦΑΣ: Ὅ,τι καὶ νᾶναι, Ἐλεάζαρ ἢ ζημιὰ γίνεται. Ἐμεῖς χάσαμε τοὺς πιστοὺς, χάνουμε τίς θυσιές, τὰ δηνάρια... καὶ τῆ δύναμή μας... Ὅπως πᾶνε θά ζητιανεύουμε στοὺς δρόμους.

ΕΛΕΑΖΑΡ: Καὶ σὲ μᾶς δὲν ἔκανε λιγότερο κακὸ. Ἐσεῖς λίγο πολὺ θᾶχετε τοὺς πιστοὺς σας, τουλάχιστο ἐμεῖς οἱ Φαρισαῖοι εἴμαστε μὲ τὸ μέρος σας. Τηροῦμε κατὰ γράμμα τὸ νόμο καὶ τὴ θρησκεία. Γι' αὐτὸ τὸν πείραξε φαίνεται καὶ μᾶς κτυπᾶ πισώπλατα. Εἴμαστε ὑποκριτὲς φωνάζει στὸν κόσμο. Κάνουμε ὅτι κάνουμε γιὰ ἐπιδείξη. Μαζεύουμε χρήματα, κάνουμε περιουσίες κι' ὁ κόσμος πεινᾷ καὶ γυμνητεύει...

ΚΑΪΑΦΑΣ: Ἔεχ... ἄσχημα τὰ πράματα! Βλέπεις γιὰ νά πετύχει τὸ σκοπὸ τοῦ ὅλο μὲ τοὺς φτωχοὺς, τοὺς ἀρρώστους τοὺς στραβοὺς καὶ τοὺς παράλυτους πηγαίνει... Αὐτοὶ σοῦ λέει ὑποφέρουν, εὐκολο πρᾶμα νά τοὺς τραβήξω μὲ τὸ μέρος μου, νά ρίξω τὴν κυβέρνηση, νά ταπεινώσω τοὺς Γραμματεῖς, τοὺς Ἀρχιερεῖς ποῦ μὲ πολεμᾶνε...

ΕΛΕΑΖΑΡ: Καὶ τὸ πετυχαίνει, μιὰ χαρὰ. Κι' ὁ Πιλάτος σὺν ἐπίτροπος τῆς Ἰουδαίας τίποτα δὲν μπόρεσε ὡς τώρα νά κάνει, τίποτα... Νὰ βροῦνε κάτι νά τὸν κατηγορήσουν... Μὰ ὥσπου θά πάει αὐτὴ ἢ κατὰσταση. Προχθὲς ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὀμιλία του ποῦ ἔκανε κάποιος θερμόαιμος ἔδρισε τὸν Σεοὺλ δημόσια.

ΚΑΪΑΦΑΣ: Τὸ Σεοὺλ, τὸν μεγάλο κτηματία;

ΕΛΕΑΖΑΡ: Αὐτόν. «Ληστὴ τοῦ φώναξε, κλέβετε τὸν κόπο τοῦ λαοῦ καὶ θησαυρίζετε. Ὑστερα κάνετε τοὺς θρησκους καὶ τοὺς θεοφοβούμενους. Θαρθεῖ ὅμως ἡ ὠρα σας; θά πληρώσετε καὶ σεῖς καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ ὅλοι οἱ ὅμοιοι σας...».

ΚΑΪΑΦΑΣ: (ἔκπληκτος καὶ νευριασμένος) Εἶπε τέτοια λόγια καὶ δὲν τὸν συλλάβανε!

ΕΛΕΑΖΑΡ: Τὸν κυνήγησαν δυὸ τρεῖς Φαρισαῖοι μὰ τοὺς ξέφυγε. Ἦτανε νέος καὶ χάρθηκε στίς γειτονιές.

* Μιὰ ραδιοφωνικὴ σκηνὴ βασισμένη στὴν Ἱστορία τῶν Παθῶν καὶ τῆς Σταύρωσης. Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Ἰδρυμα Κύπρου στὴν ἐκπομπὴ «Γιὰ τὰ Μεγάλια Παιδιά».

ΚΑΪΑΦΑΣ: (λυπημένος) Πάει θά χαλάσει τόν κόσμο μας αὐτός ὁ Ἀγύρτης. Πρέπει νά θροῦμε τρόπο νά τόν ξεφορτωθοῦμε, Ἐλεάζαρ... Ἀλλοῦς δὲ θά μᾶς ἀφήσει νά ἡσυχάσουμε.

ΕΛΕΑΖΑΡ: Νά τόν ξεφορτωθοῦμε! Ἐνας λόγος Ἀρχιερέα Καϊάφα. Ἐσχνάς πόσους φανάτισε! Ἐσχνάς πῶς ὡς τώρα οὔτε ὁ Καίσαρας δὲν κουνήθηκε, γιατί κανεὶς δὲ βρήκε κάτι πού σύμφωνα μὲ τόν νόμο νά τόν κατηγορήσει;

ΚΑΪΑΦΑΣ: (μὲ πίκρα) Πρέπει νά θροῦμε, Ἐλεάζαρ. Νά σταματήσει τοῦλάχιστο νά προσηλυτίζει τόν κόσμο, ν' ἀναστατώνει τὰ χωριά καὶ τίς πολιτείες... Νά δεις προχθὲς τί ὑποδοχὴ τοῦ κάνανε στὰ Ἱεροσόλυμα! Ἐτυχε νά βρεθῶ ἐκεῖ καὶ τὸ αἷμα μου ἀνέβηκε στὸ κεφάλι. Οἱ δρόμοι γεμάτοι κόσμο μὲ φοινικόκλαδα κι' ἐκεῖνος καθάλα σ' ἕνα μικρὸ γαϊδούρι ἔμπαινε ὑποκριτικὰ στὴν πόλη. Φώναζαν οἱ παλαβοὶ: «Ὡσαννά τῷ υἱῷ Δαυὶδ, Ἐυλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου». Βγάζουνε τοὺς χιτῶνες τους καὶ ὅτι ἄλλο μπορούσαν καὶ τάστρωναν στὸ δρόμου νά περάσει. Μοῦ ἤρθε ἔτσι νά ὀρμήσω μέσ' ἀπ' τοὺς παλαβοὺς καὶ νά τὸν πνίξω, τὸν βλάσφημο.

ΕΛΕΑΖΑΡ: Νά, πληρώνεις καλὰ ἔρεμα τοῦ νεροῦ, Ἀρχιερέα Καϊάφα. Σὰν ἔχεις χρῆμα ὅλα κανονίζονται.

ΚΑΪΑΦΑΣ: Πῶς δηλαδῆ;

ΕΛΕΑΖΑΡ: Νά! πληρώνεις καλὰ ἔνα ψευτομάρτυρα... τοῦ ὑπόσχεσαι καὶ καμιά θεσοῦλα καὶ ὅλα πάνε ὅπως τὰ θέλουμε ἔμεῖς.

ΚΑΪΑΦΑΣ: Λίγο δρώμικες δουλειές, Ἐλεάζαρ..

ΕΛΕΑΖΑΡ: Μὰ δῶ πρόκειται γιὰ τὴ θρησκεία μας, γιὰ τὴν ὑπόληψη μας.

ΚΑΪΑΦΑΣ: Σωστά; ὅμως ἄς τὸ κάνομε ἄλλοι.

ΕΛΕΑΖΑΡ: Ἄσε τὸ πράμα κοντά μου, Ἀρχιερέα Καϊάφα. Μὲ τὴν ἐπιρροή πού ἔχω στὸν Πιλάτο καὶ μὲ λίγα ἀργύρια, ὅλα κανονίζονται.

ΚΑΪΑΦΑΣ: (ὕποκριτικά) Κάνε ὅτι σὲ φωτίζει ὁ Θεός!

ΕΛΕΑΖΑΡ: Ἄσε το σὲ μένα... κάτι ἔχω μιλήσει μὲ τὸν Ἰεζεκιήλ τὸν Ἐμπορα. Εἶναι πρόθυμος νά μᾶς δοθηθεῖ... Δὲν τὸν χωνεύει, γιατί εἶναι ἀπὸ τοὺς παθόντες στὸ Ναό. Τ' ἀναποδογύρισε τὸν πάγκο τοῦ τὰ σκόρπισε ὅλα στὸ χῶμα καὶ τὸν κτύπησε μὲ τὸ μαστίγιό του...

ΚΑΪΑΦΑΣ: Καλὴ ἰδέα... (γελά) Τέλος πάντων ἔσεῖς οἱ Φαρισαῖοι δίκαια προσδέψατε. Πλούτη, κτήματα, ἐκτίμηση, γιατί δουλεύει τὸ μυαλό, Ἐλεάζαρ.

ΕΛΕΑΖΑΡ: (γελά) Γιὰ τὸ καλὸ τὸ δικό μας καὶ τὸ δικό σας, Ἀρχιερέα Καϊάφα. Πάω ἀμέσως νά θρῶ τὸν Ἰεζεκιήλ. Τάχει κανονίσει καὶ μ' ἕνα δικό του μαθητὴ τὸν Ἰούδα. Μὲ τριάντα ἀργύρια θά προδώσει, στοὺς Ῥωμαίους τὸν Ἀγύρτη Ἰησοῦ.

ΚΑΪΑΦΑΣ: Ὅλα τάχεις σκεφεῖ δλέπω, Ἐλεάζαρ.

ΕΛΕΑΖΑΡ: Μιὰ δουλειὰ νά γίνεται ὅπως πρέπει, Ἀρχιερέα Καϊάφα.

ΚΑΪΑΦΑΣ: (γελά) Στὸ καλό... κι ὁ Θεός μαζί σου, Ἐλεάζαρ.

Μουσική

ΡΟΥΘ: (φωνάζει) Σάρρα, Σάρρα...

ΣΑΡΡΑ: (τρέχει) Τί εἶναι τί συμβαίνει; Καλὲ ἐσύ εἶσαι Ρούθ; Μὰ πῶς λαχάνιασες ἔτσι;

ΡΟΥΘ: (πλησιάζει) Πιάσανε τὸ δάσκαλο!

ΣΑΡΡΑ: (ἐκπληκτη) Τί;

ΡΟΥΘ: Ναι Σάρρα. Τώρα μου τόπε ὁ Ρουθίμ. Βρισκόταν λέει σ' ἕνα κῆπο στὴ Γεσθημανή κι' ἄξαφνα ἄκουσε φωνές. Σὲ λίγο πολὺς ὄχλος μὲ μαχαίρια, μὲ ξύλα καὶ πέτρες καὶ Ῥωμαῖοι στρατιῶτες ὀρμήσανε στὸν κῆπο. Ἐνας μαθητὴς του, δὲν ξέρω ποιός, τὸν φίλησε κι' ἀμέσως ρίχτηκαν πάνω στὸν δάσκαλο καὶ μὲ θρισιές καὶ κτυπήματα τὸν ἔσυραν μαζί τους.

ΣΑΡΡΑ: Ὡχ θεέ μου... γιατί; Γιὰ τοὺς τυφλοὺς πού τοὺς ἔδωσε ξανά τὸ φῶς γιὰ τοὺς χωλοὺς καὶ τοὺς παράλυτους πού τοὺς ἔκανε νά περπατήσουν, γιὰ τοὺς νεκροὺς πού τοὺς ἀνάστησε!

ΡΟΥΘ: Σὸς... μὴ φωνάζεις... παντοῦ παραμονεύουν οἱ Γραμματεῖς κι' οἱ Φαρισαῖοι... Ὑστερα μάλιστα ἀπ' ὅτι ἔκανε κατὰ τὴ σύλληψη ἕνας μαθητὴς του.

ΣΑΡΡΑ: Τί έκανε;

ΡΟΥΘ: Στό θυμό του άπάνω τράθηξε τό σπαθί του και έκοψε τό αυτί του δούλου του Άρχιερέα.

ΣΑΡΡΑ: Του Άρχιερέα Καϊάφα;

ΡΟΥΘ: Φαντάζουμαι, αυτού.

ΣΑΡΡΑ: "Ω, Κύριε μου, φτάνει πού δέ σέ χώνευε ό Καϊάφας, θά βρει τώρα και τήν αίτία...

"Ω... Ρούθ... τί έπαθε ό καλός δάσκαλος... και τά παιδιά, Ρούθ πώς θά τό μάθουν τά παιδιά!

ΡΟΥΘ: (άναστενάξει) Πώς θά τό μάθουν, Σάρρα... χτές τά βλογούσε και χαίρονταν μαζί του, και σήμερα τόν τραβούνε σάν τόν χειρότερο κακούργο στά δικαστήρια...

ΣΑΡΡΑ: Έγώ λέω νά πάρουμε γύρω τίς γειτονίες και νά μιλήσουμε στις μητέρες τών παιδιών πού τά ευλόγησε ό Ίησους. Θά πάμε ύστερα όλες μαζί στόν Πιλάτο νά του μιλήσουμε νά τόν έλευθερώσει... "Άς τόν στείλουμε σ' άλλη χώρα, αφού έμεις φανήκαμε τόσο άχάριστοι.

ΡΟΥΘ: Μιλᾶς μέ τήν καρδιά σου, Σάρρα. Ποιά χώρα θά δεχτεί ένα ταραξία όπως τόν άποκαλούν...» και μάλιστα διωγμένο άπ' τούς Ρωμαίους πού τούς τρέμει ή γύρω περιοχή;

ΣΑΡΡΑ: Μά είναι κρίμα... Είναι άθώος. "Άχ θεέ μου... δέν ξέρουν τί κάνουν. Σ' έμας και στά παιδιά μας θά πέσει ή κατάρα.

ΡΟΥΘ: Χειρότερα ακόμη άν είναι γιός του Θεού.

ΣΑΡΡΑ: (έκπληκτη) Ρούθ! άμφιβάλλεις!

ΡΟΥΘ: (κάπως συννισμένη) "Όχι... μά είμαστε άνθρωποι Σάρρα... έχουμε τίς αδυναμίες μας... Μά αφού τό είπε κι' ό ίδιος. "Υστερα είναι τά τόσα θαύματα πού έκανε... "Ολιγόπιστη πού είμαι, Σάρρα!

ΣΑΡΡΑ: Τουλάχιστον νά μήν τόν τυραννήσουν, νά μήν τόν έξευτελίσουν άλλο. Τέτοια θηρία πού είναι οι Ρωμαίοι κι όσοι τόν μισούνε!

ΡΟΥΘ: Έέρουν πόσοι τόν αγαπούν, Σάρρα.

ΣΑΡΡΑ: Σσσσ. "Ένας Φαρισαίος. Τό νού σου μήν προδοθούμε. Αυτοί θά γυ-

ρεύουν άφαρμή νά τραθήξουν στη δίκη και άλλους.

ΕΛΕΑΖΑΡ: Ψιλοκουβέντα - ψιλοκουβέντα... για τή σύλληψη εκείνου του Άγύρτη μιλάτε;

ΣΑΡΡΑ: "Ο... όχι έμεις έχουμε τά δικά μας...

ΡΟΥΘ: Νά για τούς μελάδες πού ήρθαν στη χώρα μας...

ΕΛΕΑΖΑΡ: Τώρα όλα θά τελειώσουν... Θά πληρώσει ό κακούργος. Θά δικασθεί όπως αξίζει σ' ένα λαοπλάνο, πού έκμεταλλεύθηκε τούς άπλους ανθρώπους και τούς παράσυρε μαζί του... Τόν πήρανε ήδη στόν Άρχιερέα Καϊάφα. "Έχουν συμβούλιο ν' αποφασίσουν τί νά τόν κάνουν.

ΣΑΡΡΑ: Λές νά τόν βρούν ένοχο;

ΕΛΕΑΖΑΡ: Άστειύστε.. Θά βρεθούν οι τίμιοι, οι τολημοί, πού δέν φοβούνται τίς ψευτομαγειές του νά μαρτυρήσουν τίς ψευτιές και τίς δλασφημίες του... Και τότε, Και τότε, τή σταύρωση δέν τήν γλυτώνει!

ΡΟΥΘ: (χλωμιάζει) Σταύρωση!

ΕΛΕΑΖ.: Ναι, γιατί ταράκτηκες... μήπως τόν συμπαθάτε κι' έσεεις!

ΣΑΡΡΑ: Έμεις... έμεις ούτε πού τόν γνωρίζουμε. Άκούμε μόνο τί λέει ό κόσμος.

ΕΛΕΑΖ.: "Ο κόσμος... ό κόσμος ό παλαβός, πού αντί νά δουλέψει και νά πάει στους ναούς του άκολουθεί ένα ψευτοπροφήτη και πιστεύει στα λόγια του... "Όμως έφτασε ή ώρα. Θά πληρώσει κι αυτός κι οι μαθητές του και άλλοι... (φεύγει) κι' άλλοι.

ΣΑΡΡΑ: (πέφτει στην άγκαλιά της Ρούθ) "Όχι, Ρούθ, πάει ό καλός μας δάσκαλος.

ΡΟΥΘ: Κι' έμεις δέν έχουμε τό θάρρος νά τόν όμολογήσουμε για δάσκαλο μας.

ΣΑΡΡΑ: Δέ βλέπεις πόσο εξαγριωμένοι είναι!

ΡΟΥΘ: "Ο θεός νά βάλει τό χέρι του.

ΣΑΡΡΑ: Είναι ό ίδιος Θεός, Ρούθ!

ΡΟΥΘ: Τότες... τότες, γιατί δέν κάνει κάτι;

ΣΑΡΡΑ: Γιατί δὲν ἔφτασε ἡ ὥρα του, Ρούθ. Γιατί δὲν τὸ θέλει ἀκόμη. (φωνές)

ΡΟΥΘ: Ἀκούω φωνές.

ΣΑΡΡΑ: Πᾶμε νὰ δοῦμε. (Κόσμος)

ΚΑΤΑΦΑΣ: Ἀκούς τί σέ κατηγοροῦν (περιπαικτικά) Υἱὲ τοῦ Θεοῦ. Ἔχεις τὴ δύναμη νὰ καταστρέψεις τὸ γὰρ τοῦ Θεοῦ, θὰ μιλάς βέβαια γιὰ τὸ γὰρ τοῦ Σολομῶντα, καὶ σὲ τρεῖς μέρες νὰ τὸν ξανακτίσεις. Τί βλασφημίες εἶναι αὐτές! Ἀπάντα λοιπὸν στίς κατηγορίες.

(Σιωπή)

Ἔ, λοιπὸν ἐσὺ δὲν ὑποφέρεςαι. (Σχίζει τὰ ρούχα του.)

Κεντυρώνω, νὰ τὸν πᾶτε στὸν Πιλάτο. Ἄς ἀποφασίσαι ἐκεῖνος ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, σὰν ἐπίτροπος τῆς Ἰουδαίας τί θὰ τὸν κάνει.

ΟΧΛΟΣ: Νὰ σταυρωθεῖ, νὰ σταυρωθεῖ θάνατος στὸν κακοῦργο...

ΣΑΡΡΑ: ὦ, Κύριε, ποῦ σέ κατάντησε ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων!

ΡΟΥΘ: Κοίταξε, τὸν κτυποῦν, Σάρρα, τοῦ φτύνουν στὸ πρόσωπο. Θεέ μου δεῖξε τὴ δύναμή σου...

ΣΑΡΡΑ: Συγκρατήσου Ρούθ, θὰ μᾶς καταλάβουν...

(Φωνές λιγοστεύουν)

ΕΛΕΑΖ.: Μὰ θαρρῶ κι ἐσὺ εἶσαι ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητές του...

ΠΕΤΡΟΣ: (ταραγμένος) Τί λὲς ἀνθρωπέ μου... οὔτε κἂν τὸν γνωρίζω... Περαιστὶκὸς εἶμαι καὶ στάθηκα ν' ἀκούσω...

ΕΛΕΑΖ.: Κι ὅμως ἡ κορμοστασιά σου... ἡ κουβέντα σου μοιάζουν μὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς μαθητές του... δὲν περιμένω θέβαια νὰ μολογήσεις πῶς ἀκολούθησες ἕνα ἀγύρτη, τώρα μάλιστα πὺ ἀκουσες τί βλασφημίες ξεστόμισε... Μὰ θαρρῶ πῶς δὲν ξεγελιέμαι... Βέβαια... μιά φορά μάλιστα σ' εἶδα νὰ τὸν σηκώνεις στοὺς δυνατούς σου ὤμους γιὰ νὰ τὸν βγάλεις ἔξω ἀπὸ τὰ πλήθη...

ΠΕΤΡΟΣ: (δργισμένος) Σίγουρα θὰ κάνεις τρομερὸ λάθος... σοῦ εἶπα δὲν ξέρω τὸν ἄνθρωπο.

ΕΛΕΑΖ.: Κι ὅμως κιτρίνισες... Τσάκισε ἡ φωνή σου...

ΠΕΤΡ.: Σὲ παρακαλῶ ὅποιος καὶ νᾶσαι ἀφῆσέ με... δὲν ξέρω τὸν ἄνθρωπο! (Κόκορας)

ΠΕΤΡ.: Κύριε... Κύριε... σ' ἀπαρνήθηκα στὴν πιὸ δύσκολη σου ὥρα. Μεγαλόφυχος πὺ εἶσαι συγχώρησέ με Κύριε... (Κόσμος).

Μουσική

ΠΙΛΑΤ.: Δὲν βρίσκω τίποτα ἐναντίον τοῦ ἀθῶου τούτου.

ΦΩΝΗ: Εἶναι κακοῦργος...

ΠΙΛΑΤ.: Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο εἶναι ἀθῶος.

ΦΩΝΗ: Πόντιε Πιλάτε σὰν ἐπίτροπος τῆς Ἰουδαίας κι ἐκπρόσωπος τῆς Μεγάλης Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας πρέπει νὰ καταδικάσεις τούτο τὸν λαοπλάνο.

ΦΩΝΕΣ Ναι, ναι...

ΠΙΛ.: Χωρὶς κατηγορίες;

ΦΩΝΗ: Κι οἱ βλασφημίες πὺ εἶπε... τὰ ἔργα του;

ΠΙΛ.: Εἶναι ἀθῶος.

ΦΩΝΗ: Νὰ σταυρωθεῖ...

ΠΙΛ.: Τὸ βασιλιά σας νὰ σταυρώσω;

ΦΩΝΗ: Δὲν ἔχουμε ἄλλο βασιλιά ἀπὸ τὸν Καίσαρα.

ΦΩΝΕΣ: Ναι, ναι!

ΠΙΛ.: Μπροστά σας ἔχετε δυὸ κατάδικους, τὸν ἐγκληματῖα Βαρραθά καὶ τὸν Μεσσία ὅπως θέλει ὁ ἴδιος νὰ ὀνομάζεται, τὸν Ἰησοῦ. Ὁ πρῶτος βαρύνεται μ' ἕνα σωρὸ ἐγκλήματα καὶ βρίσκεται στὶς φυλακὲς γιὰ νὰ θανατωθεῖ. Ὁ ἄλλος δὲ βρίσκω νᾶβλαψε κανένα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἴδιό του τὸν ἑαυτό. Μόνη κατηγορία ἢ διδασκαλία του. Μπορεῖ νὰ παραπλάνησε μερικούς... Αὐτὸ ὅμως εἶναι προσωπικὸ θέμα τοῦ καθενός...

ΦΩΝΗ: Ἄν δὲ μᾶς τὸν παραδώσεις δὲν θᾶσαι φίλος τοῦ Καίσαρα.

ΠΙΛ.: (θορυβημένος) Μὰ ρώτησα ποιὸν θέλετε ν' ἀπολύσω τὸν Ἰησοῦ ἢ τὸν Βαρραθά.

ΦΩΝΗ: Τὸν Βαρραθά (φωνές)

ΠΙΛ.: Καὶ τὸν Ἰησοῦ;

ΦΩΝΗ: Θάνατος! Θάνατος!

ΠΙΛ.: Νίπτω τὰ χέρια μου. Εἶμαι ἀθῶος ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ δικαίου τούτου.

ΦΩΝΗ: Τὸ αἷμα τοῦ ἐπάνω μας καὶ στὰ παιδιὰ μας.

ΦΩΝΕΣ: Ναι, ναι, ναι!

ΠΙΛ.: Ἄφοῦ, εἶναι ἀπαίτηση τοῦ λαοῦ μου δὲν μπορῶ παρά νά σᾶς τὸν παραδώσω.

ΦΩΝΕΣ: Ζήτωωω!

ΠΙΛ.: Κεντυρίωνα στὰ χέρια σου ὁ κατάδικος...

ΡΟΥΘ: Πῶς κατάντησαν τὸν δάσκαλο Σάρρα...

ΣΑΡΡΑ: Τὸν φτύνουν, τὸν κτυποῦν, Ρούθ... Ρούθ... κοίταξε!

ΡΟΥΘ: ὦχ, Θεέ μου τοῦ θγάλανε τὰ ροῦχα καὶ τοῦ φορᾶνε κόκκινη χλαμύδα...

ΣΑΡΡΑ: Τοῦ θγάλανε ἀκάνθινο στεφάνι στὸ κεφάλι Ρούθ, καὶ στὸ δεξιὸ του χέρι ἕνα καλάμι...

ΦΩΝΗ: Ζήτη ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων!

ΦΩΝΕΣ: Ζήτωωω!

ΦΩΝΗ: Ζήτη ὁ γιὸς τοῦ θεοῦ ποῦ δὲν μπορεῖ τὸν ἑαυτὸ του νά σώσει.

ΦΩΝΕΣ: Ζήτωωω!

ΣΑΡΡΑ: Ὑπομένεις κύριε τοὺς ἐξευτελισμούς, ἦσυχά, γαλήνια!

ΦΩΝΗ: Στὸ σταυρό!

ΦΩΝΕΣ: Στὸ σταυρό!

ΣΑΡΡΑ: Ἐξαγριώθηκε ὁ ὄχλος, Ρούθ! Ἐέχασε τί τοῦ πρόσφερε ὁ Ἰησοῦς. Χτὲς τὸ φωνάζανε γιὰ τοῦ Δαυὶδ καὶ σήμερα...

ΡΟΥΘ: Ἡ ἀχαριστία τοῦ κόσμου εἶναι μεγάλη, Σάρρα. Κι' ἐμεῖς δὲν ἔχουμε ἀκόμη τὸ θάρρος νά ποῦμε πῶς εἴμαστε μαζὶ του.

ΦΩΝΗ: Πίσω παληόπαιδο... μὴ πλησιάζεις ἕνα κακοῦργο.

ΣΑΡΡΑ: (ἀναστατωμένη) Θεέ μου... μὲ τί σκληρότητα διώχουν τὸ παιδί.

ΡΟΥΘ: Θάναί ἀπ' αὐτὰ ποῦ δλόγησε ὁ δάσκαλος, Σάρρα.

ΣΑΡΡΑ: Θεέ μου, Θεέ μου ὡς πότε θὰ σὲ τυρρανοῦν, ὡς πότε θὰ ἀνέχεσαι τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ τὴν ἀχαριστία!

ΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧ.: Ἄνοιχτε... ἀνοιχτε. (θόρυβος ἀσπίδων... κονταριῶν)

ΡΟΥΘ: Φορτωμένος ἕνα βαρὺ σταυρὸ Κύριε... Ἐσὺ ποῦ σήκωσες τίς ἀμαρτίες τῶν ἀνθρώπων...

ΕΚΑΤ.: Ὅποιος πλησιάσει τοὺς κατὰδικους σὰν ἐκατόνταρχος δὲ θὰ διστάσω νά διατάξω τοὺς στρατιώτες μου νά τὸν κτυπήσουν μὲ τ' ἀκόντια.

ΣΑΡΡΑ: Σκῦθει ἀπὸ τὸ βάρος τὸ ἅγιο σου κορμί Κύριε... Χοντρές σταγόνες ἀπὸ ἕδρο πέφτουν ἀπὸ τὸ πρόσωπο σου...

ΣΑΡΡΑ: Ρούθ, Ρούθ! Βλέπεις... κάθε φορά ποῦ πέφτει μιὰ σταγόνα ἀπὸ ἕδρο στὴ γῆ βλαστάνει κι ἕνας δλάσπρος κρίνος!

ΡΟΥΘ: ὦχ θεέ μου... ἀλήθεια... κι ὁ κόσμος οὔτε ποῦ πρόσεξε τὸ θαῦμα!

ΣΑΡΡΑ: Ἄς μποροῦσα καλέ μου δάσκαλε, ἄς μποροῦσα νά σηκώσω γιὰ λίγο ἀπὸ τοὺς ὤμους σου τὸ σταυρό... Ἦρθες γιὰ νά σηκώσεις τίς ἀμαρτίες τοῦ κόσμου, καὶ τίς σηκώνεις χωρὶς παράπονο.

ΡΟΥΘ: Ἐχει τὴ δύναμη νά ἐκδικηθεῖ καὶ δὲν τὸ κάνει, Σάρρα!

ΣΑΡΡΑ: Γιατί εἶναι ἀληθινὸς θεός. Μακρόθυμος ἀνεξίκακος. Δὲν ἄκουσες ποῦ τῶλεγε στὶς ὁμιλίες του... «Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς σας».

ΡΟΥΘ: Ἄαχ! Ἐπесе, τὸν κτυποῦν μὲ τὸ μαστίγιο!

ΕΚΑΤ.: (νευριασμένος) Ἐλα σήκω... Δὲν ἔχουμε καιρὸ νά χάνουμε κι εἴσαστε τρεῖς ποῦ θὰ σταυρωθεῖτε... θεοὶ θεοὶ... δῶστε μου ὑπομονή... Ἐ σὺ πλησίασε... σήκωσε γιὰ λίγο τὸ σταυρὸ ἀπὸ τοὺς ὤμους του...

(Προσπάθεια)

ΣΑΡΡΑ: Ὁ Σίμων!

ΡΟΥΘ Ποιὸς Σίμων!

ΣΑΡΡΑ: Ὁ Σίμων ὁ Κυρηναῖος... κρυφὸς μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ. Τὸν ἀκόλουθοῦσε δῆμα πρὸς δῆμα. Καὶ σὰν τοῦ φώναζε ὁ Κεντυρίωνας βρέθηκε κοντὰ του γιὰ νά σηκώσει τὸ σταυρὸ.

ΚΕΝΤ.: Πιὸ γρήγορα... Θὰ νυκτωθοῦμε...

ΚΑ·Γ·ΑΦΑΣ: Ὅποιος πάει κόντρα στὸ νόμο πληρώνει, Ἐλεάζαρ!

ΕΛΕΑΖ.: Πληρώνει, Ἀρχιερέα Καί·άφα!

ΚΑΤΑΦ.: Νά γλυτώσουμε μιὰ γιὰ πάντα (χλευαστικά) γιὸς τοῦ θεοῦ!
 Ἄς δείξει τώρα τὴ δύναμή του.

ΕΛΕΑΖ.: Σὲ λίγο θὰ παρακαλεῖ φαντάζομαι νὰ τὸ λυπηθοῦνε...

ΦΩΝΗ: (ἀπὸ τὸ ὑπερπέραν) «Τοὺς ἑαυτοὺς σας νὰ λυπᾶστε πρέπει...»

ΚΑΤΑΦ.: Ἐλεάζαρ!

ΕΛΕΑΖ.: Μάγος... μάγος σοῦ λέω πᾶμε νὰ φύγουμε... αὐτὸς εἶναι ἄξιος γιὰ κάθε κακό.

ΦΩΝΗ: (ἀπὸ τὸ ὑπερπέραν) «Μὴ θαρρύνετε τοὺς ὄμους σας μὲ ἄλλα ἁμαρτήματα. Τὸν ἀνομάρτητο πῶς τολμᾶτε νὰ βλασφημᾶτε!»

ΕΛΕΑΖ.: (σφικτοκαταπίνει) Πᾶμε νὰ φύγουμε...

ΚΑΤΑΦ.: Μὴν εἶναι ὄνειρο...

ΕΛΕΑΖ.: Νά γυρίσουμε πίσω, Ἄρχιερέα Καϊάφα...

ΚΑΤΑΦ.: Φάσαμε, κίολας στὸ Γολγοθᾶ. Νά, βάλανε τὸν Σταυρὸ στὴ σειρά. Ὁ δικὸς του εἶναι στὴ μέση... σὲ λίγο ὅλα θάναί ἕνα κακὸ ὄνειρο, Ἐλεάζαρ! (Κτυπήματα σὲ ξύλο)

ΣΑΡΡΑ: (κλαίει) Σταυρώνουν τὸ γλυκὸ Ἰησοῦ, τρυποῦν τίς Ἁγιές του Σάρκες...

ΡΟΥΘ: Κι οὔτε μιὰ διαμαρτυρία... (διαταγὲς νὰ ὑψωθοῦν οἱ σταυροί)

ΣΑΡΡΑ: Ὑψώνουν τοὺς σταυροὺς.

ΦΩΝΗ: Ἄλλους ἔσωσε τὸν ἑαυτὸ του δὲν μπορεῖ νὰ τὸ σώσει!

ΦΩΝΗΣ: (σὲ λίγο) Ἄν ἀληθινὰ εἶσαι γιὸς τοῦ θεοῦ κα εἶδα ἀπὸ τὸν Σταυρὸ γιὰ νὰ πιστέψουμε...

ΣΑΡΡΑ: Κάτι λέει... ἄκουσες;

ΡΟΥΘ: Ὅχι νὰ ρωτήσουμε τοὺς μπροστινοὺς.

ΦΩΝΗ: Ἢλί Ἢλί λιμὰ σαβαχθανι λέει. Θὰ φωνάζει φαίνεται τὸν Ἢλία νὰ τὸν γλυτώσει.

ΣΑΡΡΑ: Κοίτα, βάλανε στὸ καλάμι ἕνα σπόγγο μὲ ξύδι καὶ χολή καὶ τοῦ τὸ φέρανε στὰ χεῖλη.

ΡΟΥΘ: ὦ, Κύριε! Ἄντι τοῦ μάννα χολήν, ἀντι τοῦ ὕδατος ὄξος...

ΣΑΡΡΑ: Κάτι φωνάζει πάλι, Ρούθ.

ΦΩΝΗ: Κι ἀπ' τὸ σταυρὸ ἀκόμη μᾶς θρῖζει.

ΣΑΡΡΑ: Τί εἶπε;

ΦΩΝΗ: Ἄφες αὐτοῖς οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσι. (γελᾷ) παρακαλεῖ τὸ θεὸ ὁ Ἄγύρτης νὰ μᾶς συγχωρέσει, γιὰτὶ δὲν ξέρομε τί κάνουμε...

ΡΟΥΘ: Ἐγειρε τὸ ἄχραντο του κεφάλι Σάρρα.

ΣΑΡΡΑ: ὦ, Κύριε καὶ Θεέ μου... παραδώσες τὸ πνεῦμα!

(Βροντὲς στραπέδες, κατακύλισμα ἀπὸ πέτρες).

ΚΑΤΑΦ.: Ἐλεάζαρ... Ἐλεάζαρ... ποῦ εἶμαι... Ποῦ θρίσκομαι...

ΕΛΕΑΖ.: Οὔτε γὼ δὲν ξέρω Ἄρχιερέα Καϊάφα... οὔτε γὼ.

ΚΑΤΑΦ.: Σείσθηκε συθέμελα ἡ γῆ. Κοίτα ἀνοιξε τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ... Θεέ μου... Θεέ μου... γεχροὶ θγαίνουσι ἀπὸ τὰ μνήματα καὶ περπατοῦν.

ΦΩΝΗ: Βοήθεια... βοήθεια...

ΕΛΕΑΖ.: Ὁ Ἰεζεκιήλ...

ΦΩΝΗ: Ἄμαρτήσαμε... Ἄμαρτήσαμε... Ἐλεάζαρ... κα ἐγὼ ποῦ ψευδομαρτύρησα κα ἐσὺ ποῦ μὲ ἐπεισες νὰ τὸ κάνω...

ΕΛΕΑΖ.: Ἀληθινὰ εἶναι γιὸς τοῦ Θεοῦ Ἰεζεκιήλ.

ΙΕΖΕΚ.: Ἀληθινὰ εἶναι γιὸς τοῦ Θεοῦ Ἰεζεκιήλ!

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

(Πρώτη σειρά)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τò 1979 κηρύχθηκε «Έτος Παιδιού». Στο χρόνο αυτό θα κοιταχτεί τò καθετί γύρω από τò παιδί — ή μόρφωσή του, ή υγεία του, ή τέρψη του και άλλα. Από τή νέα πείρα πού θ' αποκτηθεί με τίς ανταλλαγές πληροφοριών και απόψεων, θά προγραμματισθεί σέ υγιείς βάσεις και σέ διεθνές πεδίο τò μέλλον του παιδιού.

Η Κύπρος συμμετέχει συλλογικά στο «Διεθνές Έτος Παιδιού» και διάφορα σώματα αναλάβανε σχετικές πρωτοβουλίες για να εξυπηρετήσουν όσο μπορούν πύθ σφαιρικά τούς στόχους του «Έτους» αυτού. Ένας τομέας πού θέλει τò πρόγραμμά μας να βοηθήσει είναι ή τέρψη του παιδιού με τò βιβλίο. Τò παιδικό βιβλίο εύχαριστεί ικανοποιώντας τίς αισθητικές ανάγκες του παιδιού· ταυτόχρονα όμως τò εισάγει και τò άσκει στον τομέα αυτό του πνεύματος, αλλά και με επιδέξιο τρόπο τò δια-παιδαγωγεί.

Ο γονιός όμως και ó δάσκαλος πρέπει να προμηθεύουν και να υποδείξουν στο παιδί ανάλογα με την ήλικία του τὰ κατάλληλα βιβλία. Έπομένως πληροφορίες και διαφώτιση πρέπει να γίνη σ' αυτούς. Διαλέξαμε λοιπόν συγγραφείς παιδικών βιβλίων να μάς πούν τόν λόγο τους. Η επιλογή έγινε όσο μπορούσαμε από εύρεις κύκλους, με ιδιαίτερη έμφαση στους θραυευμένους για παιδικά βιβλία συγγραφείς. Με τόν τρόπο αυτό πληροφορούμε και προσβάλλουμε έλεύθερα τίς διάφορες γνώμες για τὰ θέματα παιδικής λογοτεχνίας. Επιπλέον τιμούμε αυτούς πού άσχολήθηκαν με τò παιδικό άνάγνωσμα. Άς μη ξεχνούμε πώς δέν είναι εύκολο είδος τò παιδικό βιβλίο. Συνεπώς όί συγγραφείς του, έκτός από τò ταλέντο πού πρέπει να διαθέτουν, χρειάζονται και άσκηση και δοκιμές και μερικές ακόμα θυσίες.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ίσως θά πρέπει πρώτ' άπό όλα, να έπισημόνουμε τò πολιτικό ήθος του Μιχαήλ Στασινόπουλου πού ως Πρόεδρος του Συμβουλίου Έπικρατείας δέν δέχτηκε να υποχωρήσει στη δικτατορική κυβέρνηση, ή όποία γι' αυτό τόν εκδίωξε από τò λειτούργημά του τò 1969. Η Νέα Δημοκρατία τόν άνεκήρυξε για τò ήθος και τίς γνώσεις του πρώτο βουλευτή του Έλληνικού Κράτους τò 1974 και του παρέδωσε τò προεδρικό άείωμα (1974—1975) ώσπου να ψηφισθεί από τή Βουλή των Έλλήνων τò νέο σύνταγμα.

Άλλά και στη νομική έπιστήμη έχει ένα άείόλογο παρόν ó Μιχαήλ Στασινόπουλος. Μετά τίς εγκύκλιες σπουδές του στην Καλαμάτα, σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιον Άθηνών κι' άναγορεύθηκε διδάκτορας τής νομικής· έγινε ύφηγητής

* Τὰ κείμενα αυτά, όπως και δείγματα από τò έργο των συγγραφέων (πού εδώ παραλείπονται), μεταδίδονται από τò Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου στο πρόγραμμα «Έμείς και ó κόσμος μας».

Πολλά όφείλουμε στον κ. Κ. Δεμερτζή, Πρόεδρο του Κύκλου Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου, ό όποιος είχε την καλωσύνη να προλογήσει τή σχετική σειρά των έκπομπών. Έύχαριστίες όφείλονται και στο Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου.

στο Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κι' ἀργότερα καθηγητής γιά πολλά χρόνια καί πρύτανης στήν Πάντειον Σχολή' κι' ἀνεβαίνοντας στό μεταξύ τά σκαλοπάτια τοῦ νομικοῦ κλάδου ἔφτασε στό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας.

Ἡ εἰσοδός του στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τό 1968 εἶχε κριθεῖ εὐνοϊκά ἀπό τοὺς κύκλους τῆς ἐπιστήμης καί τοῦ πνεύματος γενικά. Σήμενα εἶναι Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας αὐτῆς καί ὀρίστηκε ἀπό τό 1976 ἔθνικός δικαστής στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης, ἀπ' ὅπου καί μᾶς ἀπέστειλε τίς ἀπαντήσεις του στό ἐρωτηματολόγιο μας χρησιμοποιώντας τό λίγο χρόνο τῆς ἀνάπαυσής του.

Κάπως ἰδιαίτερα τονίσαμε τήν ἐπιστημονική πλευρά τοῦ Στασινόπουλου, ὁ ὁποῖος ἔχει γράψει πολλά νομικά καί ἱστορικά ἔργα. (Τό πρόσφατο ἔργο του «Σελίδες ἀπό τήν πολιτική ἱστορία τοῦ νεώτερου ἑλληνισμοῦ» ἔχει προκαλέσει γενική αἰσθησιμότητα.) Τοῦτο ὅμως μᾶς ἐπιβάλλεται γιά νά δοθεῖ στίς ἀπόψεις του περισσότερη προσοχή, γιὰτί ἡ προσφορά του στή νεοελληνική ζωή καί ἡ πείρα του ἀγκαλιάζουν εὐρῆ φάσμα. Ἄν σ' αὐτά προστεθεῖ καί τό λογοτεχνικό καί μεταφραστικό ἀπό τή γαλλική κυρίως λογοτεχνία ἔργο του συμπληρώνεται τό βάθος καί ἡ πολύπλευρη ἔκταση τῆς φυσιογνωμίας του. Ὁ Στασινόπουλος ὑπῆρξε καί εἶναι λεπταίσθητος ποιητής τοῦ συμβολικοῦ κλίματος, δοκιμιογράφος μέ ἀπλές καί σαφεῖς θέσεις, καλλιεργημένος πνευματικά καί εὐαίσθητος δέκτης τῶν γύρω του παλμῶν, ὥστε καί στή λογοτεχνία γιά τό παιδί νά δώσει ἓνα πολύ καλό καί ὑπολογισμοῦ ἑαυτό. Τά ποιήματά του τῆς συλλογῆς του «Ἀρμονία» ποῦ τιμήθηκε μέ ἔπαινο τοῦ διεθνοῦς βραβεῖου Ἀντερσεν καί ποῦ τὰ πιό πολλά του δημοσιεύονταν κατά καιροῦς στή «Διάπλασιν τῶν Παίδων» τοῦ Ξενοπούλου, ἀπό τό 1920 εἶναι «μιά συλλογή ποῦ κινεῖται στή γοητευτική ἀτμόσφαιρα τῆς παιδικῆς ζωῆς, μέ ἀδρά εὐγενικοῦς τρόπους». Πολλά ποιήματα τῆς συλλογῆς αὐτῆς ἔχουν μελοποιηθεῖ ἀπό γνωστούς καί ἀγνωστούς μουσικοσυνθέτες κι' ἔχουν μπεῖ στά σχολεῖα.

Γιά τό μυθιστόρημα τοῦ Μιχαήλ Στασινόπουλου ποῦ ἔχει τίτλο «Ἡ συντροφιά μας» ὁ Δημήτρης Γιάκος γράφει τά ἑξῆς: «Οἱ παιδικές ἐμπειρίες τοῦ συγγραφέα καί ἡ λεπταίσθητη ποιητική του ψυχή, πλούτισαν τήν ἀφήγησή του μέ γοητευτικές σελίδες παιδικῆς ζωῆς καί μέ γνήσια λυρικούς καί τρυφερούς τόνους». Ἀλλά καί πλούσιο μεταφραστικό ἔργο ἀπό τήν ἑνῆ παιδική λογοτεχνία ἔχει νά δεῖξει ὁ Στασινόπουλος. Αὐτῆς τίς μεταφράσεις του τίς δημοσίευσε στήν «Διάπλαση τῶν Παίδων», βοηθώντας ἔτσι τό ἔργο τοῦ Ξενοπούλου, τοῦ πρωτοεργάτη αὐτοῦ τῆς νεοελληνικῆς παιδικῆς λογοτεχνίας. Τελευταία κυκλοφόρησε σέ βιβλίον μιά μετάφρασή του τό «Οἱ περιπέτειες τοῦ Σλίμ Κέριγκαν».

Τέλος πρέπει νά γίνῃ καί μιά ἀναφορά στίς σχέσεις Κύπρου καί Στασινόπουλου. Ὁ Στασινόπουλος τό 1953 εἶχε ταξινόμησι καί σχολιάσει τό «Προσωπικόν Ἀρχιεῖον Νικόλαου Ι. Σαριπόλου» τοῦ Κύπριου νομομαθοῦς, ποῦ εἶχε δράσει καί σάν πανεπιστημιακός διδάσκαλος ἀλλά καί στήν πολιτική κίνηση τοῦ καιροῦ του.

Δίνουμε τώρα τίς ἀπαντήσεις τοῦ Μιχαήλ Στασινόπουλου στό ἐρωτηματολόγιο ποῦ τοῦ ἀποστείλαμε:

ΕΡ.: Ποιά μηνύματα μεταδίδετε στό παιδί;

ΑΠ.: Τήν ἀγνή χαρὰ τῆς ἀληθινῆς τέχνης. Ὅ,τι προσφέρουμε στοὺς μεγάλους, πρέπει τό ἴδιο σέ ποιότητα νά προσφέρουμε καί στό παιδί, προσαρμοσμένο στίς ἀνάγκες του.

ΕΡ.: Ποιά ἡ σημασία τῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Βασική σημασία ἔχει ἡ πρώτη ἐπαφή τοῦ παιδιοῦ μέ τήν τέχνη τοῦ λόγου. Ἀλίμονο, ἂν τό παιδί γνωρίσει, ὡς πρῶτα δείγματα τῆς λογοτεχνίας, κείμενα δευτέρας ποιότητος. Ἡ κακή ἐπίδρασή τους, θά μείνει χαραγμένη στήν ψυχή του γιά ὅλη του τή ζωή. Γιατί, πρὸς Θεοῦ, ἡ συγγραφὴ ἐνὸς παιδικοῦ βιβλίου, θεωρεῖται ἀπὸ μερικοὺς κάτῃ εὐκολο, ποῦ δὲν προϋποθέτει ταλέντο λογοτέχνης; Ἰδέα καταστρεπτική γιά τήν τέχνη τοῦ παιδικοῦ βιβλίου καί γιά τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ μας.

ΕΡ.: Ὑπάρχουν ξεχωριστοὶ κανόνες;

ΑΠ.: Οἱ ἴδιοι κανόνες ποῦ ἰσχύουν γιά τὰ ἔργα γιά μεγάλους προσαρμοσμένοι στήν ψυχολογία καί τήν πνευματική στάση τοῦ παιδιοῦ. Δὲν πρέπει γὰ λησμονοῦμε, ὅτι, κατὰ τοὺς ψυχολόγους, τό παιδί δὲν εἶναι «ἀνθρωπάκος», δηλαδή ὄν ποῦ διέπεται ἀπὸ τοὺς ἴδιους κανόνες τῶν ἑνηλίκων, λαμβανομένους ἕμως ἐν

μικρογραφία, — αλλά είναι άνθρωπος που τον διέπουν κανόνες ιδιαίτεροι, διαφορετικοί. Αυτούς τους κανόνες πρέπει να σεβασθεί ο λογοτέχνης που γράφει βιβλία για παιδιά και αυτούς τους κανόνες πρέπει να τους ξέρει από διαίσθηση, από ταλέντο ο λογοτέχνης ο άξιος να κάμει παιδική λογοτεχνία. "Αν δέν τους ξέρει, αν δέν τους διαισθάνεται, ως άφίσει ήσυχα τὰ παιδιά, γιατί μόνο κακό μπορεί να τους κάμει.

ΕΡ.: Σχετικά με την πληροφόρηση των γονέων, τί θα είχατε να παρατηρήσετε;

ΑΠ.: Οί γογείς πρέπει να συμβουλεύονται έγκυρα πρόσωπα, για να πληροφοροϋνται, ποια βιβλία να δίνουν στα παιδιά τους. Να δίνουν σημασία στην πληροφόρηση αυτή, όση σημασία δίνουν στην σωματική και την ψυχική υγεία των παιδιών τους.

ΕΡ.: Ποιά ή γνώμη σας για τίς "Ανθολογίες;

ΑΠ.: "Απαραίτητη προϋπόθεση ότι γίνονται από έμπειρα και έγκυρα πρόσωπα. Τότε είναι χρήσιμες. "Αλλοιώς είναι επικίνδυνες.

ΕΡ.: "Όσον άφορά την προσαρμογή στην Τεχνολογία;

ΑΠ.: Προσαρμογή στην τεχνολογία αναγκαστικά θα γίνει, στο μέτρο που ή τεχνολογία έχει εισχωρήσει στην ζωή, τής οποίας το πνεύμα πρέπει να μεταδοθεί στο παιδί, με την τήρηση πάντως των κανόνων που έχθέσαμε προηγουμένως.

ΕΡ.: Για τὰ δικά σας βιβλία, που προορίζονται για τὰ παιδιά τί θα θέλατε να πείτε;

ΑΠ.: "Αναφέρω τρία: «"Η άρμονία» (ποιήματα) «"Η Συντροφιά μας» (Παιδικό μυθιστόρημα) και «"Οί περιπέτειες του Σλήμ Κέρυγχαν» (μυθιστόρημα, μετάφραση). "Η «"Συντροφιά μας» είναι ένα μυθιστόρημα με άρκετά στοιχεία αυτοβιογραφικά. Τρία αδέλφια (δυο άγόρια κι' ένα κορίτσι) κι' ένα έξαδελφάκι, διηγούνται την ζωή τους. Σ' ένα ώραίο περιβάλλον τής έπαρχίας υπάρχουν σκηγές άπ' τή ζωή τής οικογενείας, του σχολείου, τής έξοχής και των ταξιδιών, με πολύ γνώριμες στα παιδιά σκηγές, περιστατικά και περιπέτειες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΕΜΕΡΤΖΗΣ

Μπορεί ο Κωνσταντίνος Δεμερτζής να μην έξυπηρετεί το παιδικό βιβλίο με λογοτεχνικά δημιουργήματα για το παιδί, δηλ. με δική του ποίηση ή πεζό ή θέατρο. "Όμως το έξυπηρετεί από μιά άλλη πλευρά. Φροντίζει να το προωθήσει είτε στον τομέα τής συγγραφής, είτε στον τομέα τής διάδοσης. "Ο Δεμερτζής από χρόνια είναι πρόεδρος του σωματείου «Κύκλος του "Ελληνικού Παιδικού βιβλίου», το όποιο άποτελεί το έθνικό παράρτημα τής «Διεθνούς "Όργανώσεως του Βιβλίου για τή Νεότητα». Πέρυσι τον είχαμε εδώ στην Κύπρο να ήγειται του «Κύκλου», στο «Σεμινάριο Παιδικού—Νεανικού Βιβλίου». Στο σεμινάριο αυτό μās κατατόπισε πάνω στην πρόσφατη νεοελληνική κίνηση του παιδικού βιβλίου.

Σε παράκλησή μας ο Κωνσταντίνος Δεμερτζής μās έστειλε τις άπαντήσεις του στο έρωτηματολόγιο μας κι' ένα χαιρετιστήριο μήνυμα για τή συγκεκριμένη προσφορά μας στο "Έτος Παιδιού, με τή μετάδοση από το πρόγραμμά μας συνεντεύξεων με διακεκριμένους συγγραφείς παιδικών βιβλίων από την "Ελλάδα. Προτου' όμως σās διαβάσουμε το μήνυμα και τις άπαντήσεις του θα σās δώσουμε με λίγες γραμμές τή γενική πνευματική δράση του.

"Ο Κωνσταντίνος Δεμερτζής γεννήθηκε στην Μικρασία, ένας όμως από τους προγόνους του προέρχεται από την Πάφο. Σπούδασε φιλολογία και από χρόνια διευθύνει την "Ιταλική Σχολή "Αθηνών. Οί κυριώτερες εργασίες του είναι οι έξής: Δομή του γραπτού λόγου, "Ιστορικές Ζητήσεις, Μεθοδικές οδηγίες για τις λογοτεχνικές ίναλύσεις, Βιβλιογραφίες διαφόρων μικρασιατικών περιοδικών και άλλα. Τελευταία έχει έποπτεύσει μιά δεκάτομη παιδική "Έγκυκλοπαίδεια.

Σας διαβάζουμε τώρα το μήνυμα του Κωνσταντίνου Δεμερτζή:

Και πολύ εύτυχής και πολύ εύφυής είναι η ιδέα που είχε το Ρ.Ι.Κ. να εγκαινιάσει τη σειρά αυτή των έκπομπών που, συμβάλλοντας στο «έτος παιδιού» θά έχουν στόχο τους να κάνουν γνωστούς στους φίλους Κυπρίους αυτούς οι όποιοι, στον Έλλαδικό χώρο, ασχολήθηκαν και ασχολούνται με το παιδικό βιβλίο. Γιατί το βιβλίο που απευθύνεται στο παιδί είναι εκείνο που, με τον πιο κατάλληλο τρόπο, και θά το ψυχαγωγήσει και θά το καλλιεργήσει έτσι, ώστε να μπορεί να γίνει σήμερα ένας χρήσιμος νέος και αύριο ένας σωστός οικογενειάρχης και θέβαια, ένας σωστός άνθρωπος. Κι' αυτός που ασχολείται με το παιδικό βιβλίο δεν κάνει, φυσικά τίποτε άλλο παρά να φροντίζει για το μέλλον του παιδιού. Άλλά ως μη λησμονούμε πώς, αν το μέλλον του παιδιού το κρατάμε σήμερα έμεις στα χέρια μας, το μέλλον μας το μέλλον όλου του έθνους θά το πάρει αύριο στα χέρια του εκείνο.

Συνεπώς όσο πιο σωστό, όσο πιο καλογραμμένο είναι ένα βιβλίο που προορίζεται για το παιδί, τόσο πιο σωστά κάνει τη δουλειά του, δηλ. τόσο πιο σωστά προετοιμάζει το μέλλον του τόπου. Γι' αυτό και πρέπει οι γονείς και οι δασκάλοι, αυτοί δηλ. που έχουν την άμεση ευθύνη για τη φροντίδα της σωστής αγωγής των παιδιών, να έχουν σωστά πληροφορηθεί για την αξία, την αισθητική και την ουσιαστική των βιβλίων που προορίζονται γι' αυτά και για την προσφορά σ' αυτό τον τομέα των ανθρώπων που ασχολούνται με τη λογοτεχνία για τα παιδιά.

Αυτός ακριβώς είναι ο στόχος των έκπομπών αυτών στις όποιες και εύχομαι από καρδιάς κάθε έπιτυχία. Και νομίζω πώς εκφράζω την έπιθυμία όλων των μελών του «Κύκλου του Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου», αν προσθέσω πώς τις ευχές αυτές τις συνοδεύει όλόθερμη ή αγάπη μας...

Δίνουμε τώρα τις απαντήσεις του Κωνσταντίνου Δεμερτζή στο έρωτηματολόγιο που του έποστειλαμε:

ΑΠ.: Πρέπει άμέσως από την αρχή να αναφέρω ότι δεν θεωρώ τον έαυτό μου λογοτέχνη. Θά το ήθελα, όμολογώ, πάρα πολύ, αλλά πιστεύω ότι είναι ένα πολύ ύψηλό λειτούργημα κι' αυτό δεν νομίζω πώς είναι στα μέτρα τα δικά μου. Είμαι όμως — θέλω να το πιστεύω — ένας δάσκαλος. Και σαν δάσκαλος έπιθυμώ να δώσω στα παιδιά να νιώσουν πώς πρέπει να γίνουν σωστοί, άχέραιοι άνθρωποι. Άλλά άχέραιοι γίνεται μόνο όποιος έχει θεωρήσει άρετή ύψιστη στη ζωή του την Άξιοπρέπεια. Αυτήν ακριβώς την Άξιοπρέπεια δεν πρέπει, φρονώ, ποτέ σε καμιά στιγμή της ζωής του, όσοδήποτε δύσκολη, να την λησμονή.

ΕΡ.: Ποιά είναι ή σημασία της παιδικής λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Τεράστια νομίζω πώς είναι ή σημασία της παιδικής λογοτεχνίας για την πνευματική ανάπτυξη του Παιδιού. Έπειδή αυτή είναι που κατορθώνει να παιδαγωγήσει με τον καλύτερο τρόπο, αφού πετυχαίνει το σκοπό της με την ψυχαγωγία. Ό,τι προσφέρεται στο παιδί ανώδυνα, όχι πιεστικά, όχι καταναγκαστικά, αλλά με τρόπο έλκυστικό πετυχαίνει καλύτερα, γιατί έγγράφεται βαθύτερα στη συνείδησή του κατά τρόπο άβιαστο. Έπειτα της παιδικής λογοτεχνίας τα δημιουργήματα είναι εκείνα που άνοίγουν καινούργιους όρίζοντες στο παιδί, εκείνα που καλλιεργούν το πνεύμα και την ψυχή του, εκείνα που το ευαισθητοποιούν, αλλά συγχρόνως θάζουν την ευαισθησία του μέσα στα σωστά κανάλια, διδάσκοντας του ότι δίπλα στο φανταστικό υπάρχει και το πραγματικό.

ΕΡ.: Ποιους τρόπους προτείνετε για πληροφόρηση των γονιών γύρω από το παιδικό βιβλίο;

ΑΠ.: Ό δάσκαλος πρέπει να είναι ο πρώτος που θά ύποδείξει στο γονιό το καλό παιδικό βιβλίο, αναπτύσσοντάς του τις όρετές και ύποδεικνύοντας τα πιθανά

αδύνατα σημεία του. Οί εκδότες έπειτα με τούς καταλόγους τους, πού μπορεί να περιέχουν και μιὰ μικρή παρουσίαση τού βιβλίου πού έχουν βάλει σέ κυκλοφορία — αλλά έδω υπάρχει τó στοιχείο τού προσωπικού συμφέροντος και ίσως αυτός ό τρόπος πληροφόρησης να είναι διαβλητός. Ακόμη τὰ σωματεία πού ασχολούνται με τó παιδικό βιβλίο, όπως ό «Κυπριακός Σύλλογος Παιδικού—Νεανικού Βιβλίου» στην Κύπρο ή ό «Κύκλος τού Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου», στην Ελλάδα, πού κυκλοφορούν κάθε χρόνο κάποια έννημερωτικά τεύχη. Σπουδαία, πολύ σπουδαία, είναι και ή συμβολή τού τύπου, τού ραδιοφώνου και τής τηλεόρασης στη σωστή πληροφόρηση τών γονιών. Σ' αυτά όλα θά μπορούσαμε να προσθέσουμε τήν ευχή να θρυσκόταν τρόπος, ώστε, τὰ δυό σωματεία πού προαναφέραμε να αναλάβουν υπεύθυνα τή σύνταξη ενός βιβλιογραφικού δελτίου, πού θά μπορούσε, εκτός από τήν παρουσίαση, να προβεί και σέ μιὰ υπεύθυνη τοποθέτηση τού βιβλίου πού βιβλιογραφείται. Τό βιβλιογραφικό αυτό δελτίο θά μπορούσε έτσι να αποδίδει πολύτιμο όργανο στα χέρια τού γονιού, πού ανάλογα με τήν ηλικία τού παιδιού του, θά ήξερε πιά τί βιβλίο να διαλέξει.

ΕΡ.: Ποιά πιστεύετε ότι είναι ή αξία τών ανθολογιών παιδικής λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Και οι ανθολογίες τής παιδικής λογοτεχνίας, όπως άλλωστε και οι άλλες ανθολογίες, καθώς είναι ή ανθολογία τής ποίησης ή τής πεζογραφίας, συγκροτούνται δέσπαια, πάντα με τὰ προσωπικά κριτήρια τού ανθολόγου — και γι' αυτό είναι σχετική ή αξία τους. Πάντα όμως είναι χρήσιμες, επειδή μας φέρνουν σέ επαφή με ένα πλατύ κύκλο λογοτεχνημάτων, μας κάνουν να γνωρίσουμε ώρισμένα χαρακτηριστικά κείμενα συγγραφέων, τούς οποίους γι' αυτό τó λόγο ίσως θά θελήσουμε να διαβάσουμε στο σύνολο τού έργου τους. Γι' αυτό πολλές φορές οι ανθολογίες είναι ή γέφυρα πού συνδέει τόν αναγνώστη με τó δημιουργό πληροφορώντας τόν πρώτο με τó να τόν φέρνει σέ επαφή με κάποια δείγματα τού έργου τού δευτέρου. Αλλ' αυτό άκριβώς, ότι δηλ. είναι δείγματα πού κάποιος διάλεξε με τὰ δικά του κριτήρια, δείχνει και τόν κίνδυνο πού κρύβουν οι ανθολογίες: μπορεί και να απωθήσουν τόν πιθανό αναγνώστη. Πρέπει όμως να αναγνωρισθεί ότι ό κίνδυνος αυτός είναι πολύ περιορισμένος, γιατί συνηθέστατα οι ανθολόγοι είναι άνθρωποι με πλατιά μόρφωση και με λεπτό γούστο.

ΕΡ.: Είναι ανάγκη να προσαρμοστεί τó παιδικό βιβλίο στα νέα δεδομένα τής τεχνολογίας;

ΑΠ.: Και τó παιδικό βιβλίο, όπως και τó βιβλίο πού απευθύνεται στους μεγάλους, ζει τὰ προβλήματα τής εποχής μέσα στην όποία γράφτηκε. Δεν μπορεί έπομένως να άγνοήσει τὰ δεδομένα τής τεχνολογίας, γιατί θά κινδύνευε να γίνει άνεδαφικό και γι' αυτό ξένο πρós τις προσδοκίες τού αναγνωστικού του κοινού. Δεν πρέπει νομίζω, ποτέ να λησμονούμε ότι σήμερα τὰ παιδιά μας είναι πάρα πολύ καλά πληροφορημένα, ώστε θά ήταν τουλάχιστον άφελές από μέρους μας να θελήσουμε να άγνοήσουμε τὰ δεδομένα τής εποχής μας.

Π Ε Τ Ρ Ο Σ Χ Α Ρ Η Σ

Η παρουσία τού Πέτρου Χάρη και στην παιδική λογοτεχνία δείχνει τήν πνευματική άνησυχία τού συγγραφέα αυτού και ταυτόχρονα συμπληρώνει τόν κύκλο τής προσφοράς του στα νεοελληνικά γράμματα. Είναι πρós τιμή τού κάθε λογοτέχνη — ανεξάρτητα από τó διαμέτρημά του — να στοχάζεται τó παιδί και να έξυπηρετεί τις πνευματικές άνησυχίες αυτού τού έν έξελίξει ανθρώπινου όντος πού αύριο κι' όλας θ' άντικαταστήσει τή γενιά πού φεύγει και θά συνεχίσει τήν επίγεια παρουσία μας.

Βέβαια πολλοί λογοτέχνες άθελήτά τους δημιούργησαν έργα πού ίκανοποιούν και τις ανάγκες τού παιδιού. Άλλοι όμως λογοτέχνες ένσυνείδητα και εύσυνεί-

δητα σχεδόν θυσίασαν το συγγραφικό τους ταλέντο στην παιδική λογοτεχνία. Και στίς δυο περιπτώσεις ή εκτίμηση γι' αυτούς δεν διαφέρει. Ήξάλλου υπολογίζει κανείς την πρόθεση αλλά ζυγίζει τελικά το αποτέλεσμα και το σχολιάζει περισσότερο. Ίσως από φιλολογική σκοπιά να ενδιαφέρει και το λίγο σ' έκταση παροδικό έργο μερικών λογοτεχνών που έχουν επίδοση σε άλλα είδη της λογοτεχνίας. Άλλά αν τουτο το έργο αυτό καθ' έαυτο έχει βαρύτητα πρέπει να το κοιτάξει κανείς με πιό ερμό ενδιαφέρον παρά το ψυχρό φιλολογικό.

Το λίγο παιδικό έργο του Πέτρου Χάρη, αυτό που κωδικοποίησε ο συγγραφέας ως τα σήμερα, εκτός από δυο εκδόσεις «Παιδικί διάλογοι» (τό 1924) και «Διάλογοι και ποιήματα» (τό 1926, σε συνεργασία με τον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο) το όποιο είχε βοηθητικό για τα σχολεία χαρακτήρα, βρίσκεται στο βιβλίο του «Γαλάζιοι άγγελιοι» που κυκλοφόρησε τό 1971. Οι «Γαλάζιοι άγγελιοι» είναι όκτώ διηγήματα. Ίστορίες με παιδιά, σχολαρ παιδα, αλλά και μύθοι μεταπλασμένοι σαν τ' άγκάθια του σκαντζόχοιρου και γιατί οι καμπανούλες (τα λουλούδια) έχουνε μέλι. Συγκινητικά είναι το «Σκυλάκι ή γατάκι», όπου δείχνεται ή αξία της ύποχψρης, «Τά δώρα της Άννούλας», όπου ο άπλος άνθρωπος έννοιωσε την παιδική ανάγκη για παιγνιδάκια και τα δώρισε στη μικρή Άννούλα, την παραδουλεύτρα. Ύπάρχει βέβαια, σε όλα τα διηγήματα αυτά του Χάρη τό δίδαγμα αλλά τουτο βγαίνει μονάχο του από τήν ίδια την γράξη και τό γεγονός, και όχι με ήθικες επεξηγήσεις σε συμβουλευτικό τόνο. Ήτοι τό παιδί ξεχωρίζει καλύτερα τό καλό σαν φυσική πράξη με συναίσθημα και όχι σαν έπιταγή εκ των άνωθεν.

Ζητήσαμε από τον Πέτρο Χάρη τις απόψεις του γύρω από τό παιδικό βιβλίο. Και πήραμε τις εξής, τις όποίες σας μεταφέρουμε:

«Ο παιδαγωγός δέν είναι λογοτέχνης. Άντίθετα ο λογοτέχνης που γράφει για παιδιά έχει μέσα του, μέσα στη σκέψη του, χωρίς να τό ξέρει και χωρίς να τό προσπαθει, και τον παιδαγωγό, χάρη στην ικανότητά του να αισθάνεται γρηγορώτερο έκείνο που φάχνι και βρίσκει όρθή μέθοδο ή έπιστήμη.

Ήπηρεάστηκε και ή παιδική λογοτεχνία από τις γύρω μας μεταβολές; Αυτό ρωτάτε. Άσφαλώς. Ολόκληρη ή δομή της μεταπολεμικής λογοτεχνίας έχει αλλάξει. Πώς μπορούσε να μείνει άμετακίνητη ή παιδική λογοτεχνία; Είχαμε, πριν από τους δυο μεγάλους πολέμους σπουδαίο πρότυπο για την παιδική λογοτεχνία τον Ίούλιο Βέρν. Τώρα και πολλά χρόνια ο κόσμος βρίσκειται σε άδιάκοπη πορεία με τους άστροναύτες. Θα κερδίσει πάλι τό παιδί ή λογοτεχνία περισσότερο μ' έναν Ίούλιο Βέρν του καιρού μας παρά μ' έναν Άντερσεν.

Ή παιδική λογοτεχνία είναι ή αδυναμία μου, αλλά και ή μεγάλη μου έλπίδα. Πάντα πίστευα κ' έξακολουθώ να πιστεύω ότι μαζί με τή φωτισμένη παιδεία βασική προϋπόθεση πνευματικού πολιτισμού σ' έναν τόπο είναι ή παιδική λογοτεχνία.

Τό έλληνικό παιδικό βιβλίο έχει να επιδείξει τα τελευταία χρόνια σημαντικές προόδους στην εμφάνισή του. Στο περιεχόμενό του όμως είναι ακόμα δισταχτικό, μένει πίσω από τή φαντασία του παιδιού της εποχής μας. Γενικά βραδυπορεί ο άστικός μας κόσμος σ' έναν τομέα, που έπρεπε ολόκληρος να είναι δικός του.

Δέν χρειάζονται περισσότερα λόγια για ν' αποδείξουμε την αξία της παιδικής λογοτεχνίας. Είναι ολοφάνερο πως από αυτήν πρέπει ν' αρχίσουμε αν πιστεύουμε ότι μπορούμε να συγκροτήσουμε ένα νέο κόσμο καλύτερο, προπάντων ικανό να κάνει άπρόσβλητες τις κοινωνίες των έλευθέρων ανθρώπων».

ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ—ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Στα τελευταία πέντε χρόνια έκαμε μιάν άρκετά άξιοπρόσεκτη παρουσία στην κίνηση του παιδικού βιβλίου ή Λότη Πέτροβιτς—Άνδρουτσοπούλου, που δουλεύει σε διεθνή όργανισμό με άντικείμενο τή διακίνηση άπφρων και προσφύγων. Δυο παιδικά βιβλία της έχουν βραβευθεί με πρώτο βραβείο από τή «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά» και από τον «Κύκλο του Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου».

Άναφέρουμε τα παιδικά της βιβλία: «Ο μικρός άδελφός» μυθιστόρημα, βραβευμένο, «17 Έλληνικά Λαϊκά παραμύθια», που τό διασκεύασε με συνεργασία τριών

μητέρων. Ένα από αυτά έχει περιληφθεί στο τρίτομο άνθολόγιο του 'Οργανισμού Έκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων του Υπουργείου Παιδείας. «Τρεις φορές κι ένα καιρό, σ' ένα πλανήτη μακρυνό», που είναι ένα σύγχρονο παραμύθι «Έφτά κόκκινες κλωστές, στην άνεμη τυλιγμένες», που περιλαμβάνει παραμύθια για μικρούς και μεγάλους. «5 κουκιά σὺν 5 ρεβύθια ἴσον 10 παραμύθια», που περιλαμβάνει παραμύθια για παιδιά προσχολικής ηλικίας και που γράφτηκε σὲ συνεργασία με τὴν Β. Λένη. Παραμύθια τῆς Ἀνδρουτσοπούλου ἔχουν μεταδοθεῖ ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ ραδιόφωνο καὶ ἀπὸ τὸ δικό μας ἐδῶ στὴν Κύπρο.

Ἀπαντώντας ἢ συγγραφέας στὸ ἐρωτηματολόγιο ποῦ τῆς ἀποστείλαμε μᾶς ἔγραψε ἀνάμεσα σ' ἄλλα.

Καὶ πρώτα, ποιά πιστεύει ὅτι εἶναι ἡ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ.

ΑΠ.: Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη τέχνη, συμβάλλει κατ' ἀρχὴν στὴν αἰσθητικὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ παιδιοῦ. Ταυτόχρονα συμβάλλει ἀνυπολόγιστα στὸν πλουτισμὸ τοῦ λεξιλογίου του καὶ στὴν ἀνάπτυξη τῆς φαντασίας. Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτά, ἡ Παιδικὴ Λογοτεχνία μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ βοηθεῖ καὶ στὴν ἀνάπτυξη τῆς κρίσης τοῦ παιδιοῦ, στὸ σωστὸ προβληματισμὸ καὶ τὸ ζῦπνημα του ὡς πρὸς τίς μελλοντικὲς του εὐθύνες. Θὰ πρέπει ἐδῶ νὰ προσθέσουμε, ὅτι ἡ Παιδικὴ Λογοτεχνία πολλὰ ἔχει νὰ προσφέρει ὄχι μόνο στὸ παιδί ὡς ἄτομο, ἀλλὰ καὶ στὰ παιδιὰ ὡς σύνολο, στὸ σύνολο τῶν ἀτόμων ποῦ θὰ ἀποτελέσουν τὸν αὐριανὸ κόσμο. Ὁ ρόλος ποῦ μπορεῖ νὰ διαδραματίσει στὴ διαμόρφωση τῆς αὐριανῆς κοινωνίας ἔγινε φανερὸς ἀμέσως μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιον Πόλεμο, ὅταν μιὰ ομάδα φωτισμένων ἀνθρώπων, με ἐπικεφαλῆς τὴ JELLA LIPMAN, σκέφτηκαν πῶς ἂν θέλουμε νὰ φτιάξουμε ἕναν κόσμο καλύτερο, ἕναν κόσμο δίκαιο καὶ εἰρηνικό, ἂν θέλουμε τὰ παιδιὰ μας νὰ μὴν ἐπαναλάβουν τὰ δικά μας σφάλματα, θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸ παιδικὸ λογοτεχνικὸ βιβλίο. Τὸ βιβλίο αὐτὸ τὸ δραματίστηκαν σὰν τὴ γέφυρα ποῦ θὰ ἐνώνει τοὺς λαούς. Ἔτσι ἰδρύθηκε ἡ IBBY (INTERNATIONAL BOARD ON BOOKS FOR YOUNG PEOPLE), ποῦ στόχος τῆς εἶναι νὰ προωθήσει τὴν κατανόηση μεταξὺ τῶν λαῶν, μέσω τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας. Ἡ δημιουργία τῆς IBBY (στὴν ὁποία συμμετέχουν σήμερα ἀντιπρόσωποι ἀπὸ 40 χῶρες) εἶναι θαρρῶ μιὰ ἀτράνταχτη ἀπόδειξη γιὰ τὴν τεράστια σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας στὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν, ὡς ἀτόμων καὶ ὡς μελῶν τῆς αὐριανῆς κοινωνίας.

ΕΡ.: Ποιά μηνύματα σκοπεύετε νὰ μεταδώσετε στὸ παιδί;

ΑΠ.: Πιστεύοντας στὰ ὅσα ἀνέφερα γιὰ τὴ σημασία καὶ τὸ ρόλο τῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας, προσπαθῶ κι' ἐγὼ νὰ μεταδώσω στὰ παιδιὰ μηνύματα ἀνθρωπιστικά. Θὰ προτιμῶσα μάλιστα νὰ τὸ πῶ διαφορετικὰ: ὅτι προσπαθῶ νὰ «ζυπνήσω» στὰ παιδιὰ ἀνθρωπιστικὰ αἰσθήματα. Γιατὶ τὰ αἰσθήματα αὐτὰ ἐνυπάρχουν μέσα τους, σὰν ἀγνές ὑπάρξεις ποῦ εἶναι καὶ δὲ μένει παρὰ νὰ τὰ βοηθήσουμε νὰ τὰ θγάλουν στὴν ἐπιφάνεια, ξεφεύγοντας λίγο - λίγο ἀπὸ τὸν πρόσκαιρο ἐγωιστικὸ ἑαυτὸ τους, χαρακτηριστικὸ τῆς ἡλικίας τους, καὶ περνώντας «ἀπὸ τὸ ἐγὼ στὸ ἐμεῖς».

Ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν πλησίον, ἡ εὐθύτητα, ἡ αὐτάρκεια, ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια, ἡ λαχτᾶρα γιὰ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν εἰρήνη ποῦ νὰ βασίζεται ὄχι στὴ λήθη μὰ στὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας, τὸ συναίσθημα τῆς συλλογικῆς εὐθύνης, γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ συνόλου, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ὁ πόθος γιὰ ἐλευθερία καὶ ὁ σεβασμὸς στὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, εἶναι ὅ,τι προσπαθῶ νὰ ζυπνήσω στὰ παιδιὰ. Ἔχω πάντα στὸ νοῦ μου τὰ σεμνὰ λόγια τῆς Πηνελόπης Δέλτα, ὅταν ἔγραφε στὸν Κωστῆ Παλαμᾶ: «Δὲν κατέγινα ποτὲ σὲ φιλολογία... Θέλησα νὰ ζυπνήσω στὰ παιδιὰ εὐγενικὰ αἰσθήματα καὶ ἰδέες».

Καὶ θυμῶμαι ἔντονα ἕνα ἀπὸ τὰ πορίσματα τοῦ τελευταίου συνεδρίου τῆς IBBY, ποῦ ἔγινε στὴν Ἀθήνα, σύμφωνα με τὸ ὁποῖο «ἂν θέλουμε νὰ συγκροτή-

σοιμε ένα νέο κόσμο, καλύτερο και ισχυρότερο από το δικό μας και προπαντός ικανό να κάνει απρόσβλητες τις κοινωνίες των σημερινών ελεύθερων ανθρώπων, πρέπει να αρχίσουμε από την παιδική λογοτεχνία».

ΕΡ.: Ποιους τρόπους προτείνετε για πληροφόρηση των γονιών σχετικά με τα κατάλληλα παιδικά βιβλία;

ΑΠ.: Οί τρόποι πληροφόρησης είναι πολλοί: κριτικές που δημοσιεύονται στον Τύπο, βιβλιογραφικά δελτία, όμιλίες και δημόσιες συζητήσεις γύρω από το παιδικό βιβλίο, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, κλπ. Οί άμβολογίες, έπειτα.

“Όσοις όμως τρόπους κι’ αν χρησιμοποιήσουμε, όσο κι’ αν πληροφορήσουμε τους γονείς, δέν πρέπει να ξεχνάμε, πώς ο δικός τους ρόλος στην έπιλογή του «κατάλληλου» βιβλίου είναι σημαντικόσ και ουσιαστικός. Γιατί έκείνοι ξέρουν καλύτερα από κάθε άλλον τά ενδιαφέροντα, τίς πνευματικές ικανότητες και τό βαθμό ώριμότητας του παιδιού τους, και δικό τους έργο είναι ή άνατροφή του. Πρέπει, λοιπόν, να είναι σέ θέση να κρίνουν και μόνοι τους. Πώς θα γίνει αυτό; ‘Ο πασίγνωστος Δρ. Σπόν είχε πεί κάποτε: «μη δίνετε ποτέ στο παιδί σας να φάει κάτι που σέ σάς δέν πάει κάτω». “Άς τό μεταφέρουμε αυτό και στην πνευματική τροφή του παιδιού. Κι’ άς παρακινήσουμε τους γονείς να διαβάσουν, όσο μπορούν, πρώτοι έκείνοι, τά παιδικά βιβλία. Είναι ίσως ο μόνος τρόπος για να σχηματίσουν προσωπική γνώμη για τό συγγραφέα και για τό τί θα διαβάσει τό παιδί. “Έπειτα, έτσι, θα είναι σέ θέση να συζητήσουν με τό παιδί πάνω στο βιβλίο — πράγμα πολύ σημαντικό για την άνάπτυξη της κρίσης του και την έπαφή τους μαζί του. “Άς μνή ξεχνάμε, άλλωστε, πώς μεγάλα όνόματα, όπως ή Λάγκερλεφ, ο Ξενόπουλος, ο Παπαντωνίου κι’ άλλοι, ύποστήριξαν ένθερμα την άρχή, ότι πετυχημένο παιδικό βιβλίο είναι έκείνο που διαβάζεται με άπόλαυση κι’ από τους μεγάλους.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

‘Η Γαλάτεια Παλαιολόγου, που ιδιαίτερα ενδιαφέρεται για την ταξιδιωτική λογοτεχνία, έχει μεταφέρει αυτή την άγάπη της, τον έρωτα του ταξιδιού, και στή λογοτεχνία για παιδιά: άξιοποίησε δηλ. τό ταξιδιωτικό και σ’ αυτόν τον πολύ εύαίσθητο κλάδο της λογοτεχνίας μας. Βασικά δυό είναι προς τό παρόν τά παιδικά της βιβλία, με ταξιδιωτικό ύλικό. Τό ένα με τίτλο «Μέ τό τρεχαντήρι» πήρε βραβείο της «Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς» και τό άλλο με τίτλο «Μέ τό ποδήλοτα» έπαινέθηκε πολύ από την κριτική.

Σέ παράκλησή μας ή ίδια ή συγγραφέας, μάς έγραψε λίγα λόγια για τό βραβευμένο της βιβλίο «Μέ τό τρεχαντήρι», τό όποίο θεωρείται από τους ειδικούς στην παιδική λογοτεχνία ως ένα από τά καλύτερα 2, 3 παιδικά βιβλία της τελευταίας δεκαετίας.

Προηγούμενως όμως δίνουμε τίς άπαντήσεις της Γαλάτειας Παλαιολόγου στο έρωτηματολόγιο που της άποστείλαμε.

ΕΡ.: Τί μηνύματα μεταδίδετε στα παιδιά με τό έργο σας;

ΑΠ.: Να είναι άπλά, ν’ αγαπούν τον τόπο τους και τους ανθρώπους, να είναι ειρηνοποία, να σέβονται τη φύση, να μη γίνονται αλόγιστοι καταναλωτές αγαθών.

ΕΡ.: Υπάρχουν πιστεύετε ξεχωριστοί κανόνες για τη συγγραφή παιδικών βιβλίων;

ΑΠ.: Δέν νομίζω πώς πρέπει να υπάρχουν ξεχωριστοί κανόνες για τη συγγραφή παιδικών βιβλίων. Βέβαια, τά νόηματα πρέπει να είναι άπλοποιημένα, αλλά ή ύπευθυνότητα του συγγραφέα πρέπει να είναι ή ίδια μ’ έκείνη του συναδέλφου του που άπευθύνεται στους μεγάλους. Συναγής με κανόνες δέν μπορώ να δώσω.

Κι επειδή όποιος γράφει, υποτίθεται πώς εκφράζει τόν έαυτό του, προσπαθώ στα κείμενά μου να υπάρχει σαφήνεια, ήθος και γνώση, με τήν απαραίτητη εύθυμία πάντοτε κι όχι σέ ύφος σχολαστικό, περιορισμένο στή διδασκαλία.

ΕΡ.: Ποιά είναι κατά τή γνώμη σας ή αξία τών άνθολογιών παιδικής λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Γενικά, δέν εκτιμώ πολύ τις όποιεσδήποτε άνθολογίες, γιατί νομίζω πώς δέν ανταποκρίνονται στήν πραγματική αξία τοῦ συγγραφέα. Μπορεί νά τόν άδικούν, αλλά μπορεί μ' ένα μοναδικό καλό του κείμενο νά τόν τοποθετούν εκεί πού δέν τοῦ αξίζει. Ειδικά στις παιδικές άνθολογίες υπάρχουν διαφορετικά κριτήρια, ίσως κι ό περιορισμένος χώρος, και δέν γράφονται τά καλύτερα πάντοτε κείμενα. Συγγραφείς άριστοι χωρίς αυτοπροβολή και γνωστούς έκδότες, μένουν σχεδόν άγνωστοι κι έξω από τις άνθολογίες. Φυσικά μία άνθολογία βοηθεί για νά γνωρίσει κανείς λίγο πολύ, κάποιαν ποιότητα και μερικά όνόματα τών ανθρώπων πού γράφουν σ' ένα τόπο.

Γιά τό θραβευμένο βιβλίο της τό τιτλοφορημένο «Μέ τό τρεχαντήρι» αναφέρει ή Γαλάτεια Παλαιολόγου:

«Μιά παρέα άγόρια και κορίτσια ξεκινούν από τό Παλιό Φάληρο με τό τρεχαντηράκι τους πού έχουν φτιάξει μόνα τους, για νά κάνουν μια βόλτα στα κοντινά νησιά. Μαζί τους κι ό Φίλιππος πού έχει γεννηθεί στό Παρίσι από μάνα Γαλλίδα και πατέρα Έλληνα και δέν μιλά καλά ελληνικά. Σκοπός τών Έλλήνων νά τοῦ δείξουν τις ελληνικές, νησιώτικες όμορφίες και νά τόν πολιτογραφήσουν κι αυτόν Έλληνα...

Τόν πάνε λοιπόν πρώτα στα νησάκια τοῦ Άργοσαρωνικοῦ, τήν Αίγινα, τή Σαλαμίνα, τ' Άγιάστρι, πού έχουν μεγάλη ιστορία. Άλλά ό Φίλιππος δέν συγκινείται. Τό ίδιο και στις Κυκλάδες πού τόν ταξιδεύουν άργότερα.

Στήν Ίθάκη όμως πού έφτασαν, έπειτα από έπιθυμία τοῦ μικροῦ νά συναντήσει τόν Όδυσσέα, βλέποντας οι Έλληνες πώς δέν καταφέρνουν τίποτα, πεισματώνονται κι αποφασίζουν νά τόν πάνε στα Κύθηρα για νά τόν ταρακουνήσει ό Ποσειδώνας στόν Κάβο - Μαλιά, νά φοδηθεί και νά τοῦ παραδοθεί, επιτέλους ό Φίλιππος.

Μά ό Φίλιππος άντέχει. Και τότε οι ντόπιοι φίλοι του, με συμπληρωμένη τήν παρέα τους και με τή Μαρία τή Βουήσια, τόν πηγαίνουν στήν Κρήτη, με τό πλοίο της γραμμής βέβαια.

Στήν Κρήτη έντυπωσιάζεται πολύ ό Γάλλος. Ίδίως στό Φαράγγι της Σαμαριάς. Άλλά ακόμη άντιστέκεται. «Είναι πολύ σπουδαίο, λέει, νά είσαι Γάλλος... Έξάλλου δέν μου δείξατε και κανένα άκατοίκητο νησί πού νά τοῦ πάμε έμεις τόν πολιτισμό...». Διασκεδάζουν πολύ με κάτι τέτοια οι Έλληνες κι αποφασίζουν, στό γυρισμό, νά τόν πάνε στή Θάσο. Κι' εκεί, επάνω στο ναό τοῦ Απόλλωνα, στο πνιγμένο από τό πράσινο πανέμορφο νησί, γίνεται τό θαύμα και παραδίδεται στήν Έλλάδα ό Φίλιππος, καταγοητευμένος' και κει θρίσκειται και τό άκατοίκητο νησάκι τών επτά πύκων πού τό εκπολιτίζουν! Μετά, για νά πανηγυρίσουν τό γεγονός, τόν πάνε και στή Σαμοθράκη. Άλλά στή Σαμοθράκη δέν έχει φτάσει ακόμη ή εΐδηση της αλλαγής κι όλο τό νησί ξεσηκώνεται και τοῦ φωνάζει νά τοῦ γυρίσει πίσω τή «Νίκη» τους, τό άγαλμα, πού στολίζει τό παρισινό Μουσείο Λούβρο. Κι ό Φιλιππάκος φοβάται, θυμώνει και ζητεί εξηγήσεις...

Η κρουαζιέρα της χαράς τών παιδιών τελειώνει στήν Πάτμο, στο νησί της άγιουσνης, όπου περνούν, τόν άλλο χρόνο, τό Πάσχα τους για νά παρακολουθήσουν και τήν τελετή τοῦ Νιπτήρα πού γίνεται τή Μ. Πέμπτη (και περιγράφεται στο βιβλίο στις τελευταίες από τις 186 σελίδες του).

Δ Η Μ Η Τ Ρ Η Σ Γ Ι Α Κ Ο Σ

Ὁ Δημήτρης Γιάκος στά παιδικὰ λογοτεχνήματά του ἐνσυνείδητα συνδυάζει τὴν προβολὴ ἱστορικῶν φυσιογνωμιῶν καὶ ἐθνικῶν γεγονότων ὥστε νὰ ἐξυπηρετεῖ ταυτόχρονα καὶ τὰ θέματα τῆς ἱστορίας μας. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐνῶ ψυχαγωγεῖ αἰσθητικὰ, διδάσκει παράλληλα, χωρὶς ὅμως νὰ παρουσιάζουν τὰ κείμενά του τὸν διδακτικὸ χαρακτήρα. Καὶ μόνο οἱ τίτλοι τῶν παιδικῶν λογοτεχνημάτων του δηλώνουν τίς τάσεις του καὶ τὸν χῶρο ἀπ' ὅπου παίρνει τὰ θέματά του. «Δέκα ἄνθρωποι», «Ἐθνικοὶ Εὐεργέτες» «Μικροὶ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου», «Κ' οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου ἦταν παιδιά», «Μεγάλες μορφές τοῦ Ἑλληνισμοῦ», πού πήρε βραβεῖο τῆς Γυναικείας Λογοτεχνικῆς Συντροφιάς καὶ στὸ ὁποῖο περιλαμβάνει καὶ τὸ δικό μας Βασίλη Μιχαηλίδη, καὶ τὸ τελευταῖο του «Ἱστορίες ἀπὸ τὴ μυθολογία μας». Παράλληλα πρὸς τὸ εἶδος αὐτὸ ὁ Γιάκος συνεργάστηκε μὲ τὸν Ἄλκη Τροπαϊάτη, στὴν ἀνθολόγηση καταλλήλων γιὰ τὰ παιδιά διηγημάτων ὅπως π.χ. ἡ ἐφτάτομη «Ἀνθολογία Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Διηγήματος (1956—1970)» στὴν ὁποία ἔχουν περιληφθεῖ κι' ἔργα Κυπρίων, «Τὸ μεγάλο εἰκοσιένα». Ἐπιπλέον δημοσίευσε κυπριακὰ παραμῦθια καὶ ἄλλα.

Ἄλλὰ καὶ μελετητὴς τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας ὑπῆρξε ὁ Γιάκος. Τὸ βραβευμένο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν βιβλίο του «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας», τοποθετεῖ τὰ θέματα ἑλληνικῆς παιδικῆς λογοτεχνίας ἀπὸ τὸν περασμένο αἰῶνα ὡς τὰ σήμερα μὲ πολλὴ συστηματικὸν τρόπο καὶ σὲ εἰσάγει στὸ χῶρο αὐτὸ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας μὲ πληροφορίες ἀρκετές, ἀλλὰ καὶ μὲ κρίσεις. Καὶ στὸ βιβλίο του αὐτὸ πάλιν ὁ Γιάκος περιλαμβάνει τίς προσφορές τῶν Κυπρίων, ἀπόλυτα ἐνταγμένες μέσα στὴν ὅλη ἑλληνικὴ κίνηση.

Θάταν παράλειψη ἂν κἀνοντας ἀναφορά στὸ ὑπόλοιπο δοκιμιογραφικὸ καὶ διηγηματογραφικὸ ἔργο τοῦ Γιάκου λησμονούσαμε τὴν εἰδικὴ συμβολή του σὲ ὁμαδικὸς γιὰ τὴ λογοτεχνία κυρίως ἐργασίες. ὅπως π.χ. στὴν παιδικὴ ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ «Αὔλου», «Γιὰ σὰς Παιδιά», στὸ «Βιογραφικὸ Λεξικὸ καὶ Παγκόσμια Ἀνθολογία» τοῦ Γ. Παπακωνσταντίνου, καὶ τελευταία στὴν τρίτομη «Παγκόσμια Ποιητικὴ Ἀνθολογία» τοῦ «Αὔλου» σὲ συνεργασία μὲ τὸν Γαλιουράκη. Καὶ τώρα ὡς ἀκούσουμε τίς ἀπαντήσεις τοῦ Γιάκου, σὲ ἐρωτηματολόγιο πού τοῦ ἀποστείλαμε:

1. Δὲν εἶναι στὶς προθέσεις μου νὰ μεταδίδω «μηνύματα». Τυπῶν ἐδῶ κι' ἐκεῖ, σὲ βιβλία, σὲ περιοδικὰ καὶ σὲ ἐφημερίδες, αὐτὰ πού γράφω, γιὰτὶ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπικοινωνῶ συχνότερα μὲ τοὺς συγανθρώπους μου, καὶ ἰδιαίτερα μὲ τὸ Παιδί, πού εἶναι ὁ πιὸ τίμιος, ὁ πιὸ ἀγνὸς ἀναγνώστης τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ ὁ πιὸ θαρραλέος ὁ πιὸ ἀμειλιχτός κριτικὸς ὄλων μας. Καὶ πολὺ φοβάμαι, πὼς λίγα παιδικὰ μου λογοτεχνήματα ἀντιπροσωπεύουν πραγματικὰ αὐτὰ πού θὰ ἤθελα νὰ πῶ στὸ Παιδί, αὐτὰ πού θὰ ἤθελα νὰ τοῦ ἐμπιστευτῶ, γιὰ ν' ἀκούσω ἢ νὰ μάθω τὴν ἀδέκαστη γνῶμη του. Ἄριστος ὅμως κι' ἐγώ, ὅπως δὰ κι' ὄλοι πού γράφουμε, θὰ μπορούσα ἴσως νὰ πῶ δι' ἡ ἀνθρωπιά, ἢ λαχτάρα τῆς εἰρήνης καὶ ἢ ἀπέχθεια ἐναντία στὸν πόλεμο καὶ στὴν ἀδικία, προϋπάρχουν ὡς δημιουργικοὶ πυρήνες τῆς σχετικῆς δουλειᾶς μου, ὅπως φαντάζομαι, προϋπάρχουν καὶ στὸ ὑπόλοιπο ἔργο μου. Μὰ ἂν ὁ πυρήνας αὐτὸς ἐκπέμπει καὶ εὐπρόσδεχτα, δηλ. αἰσθητικὰ καταξιωμένα «μηνύματα» καὶ ἂν πραγματικὰ προβληματίζει, — κυρίως κοινωνικά, ἢ πολιτικά — τὸ Παιδί, δὲν τὸ ξέρω. Καὶ οὔτε πιστεύω πὼς εἶναι δική μου δουλειά, πὼς ἔχω δηλαδή τὸ δικαίωμα ἢ τὴν ἀρμοδιότητα νὰ τὸ πῶ. Αὐτὰ τὰ πράγματα, ξέρετε, εἶναι ἀλλουτῶν πατάδων θαγγέλια...

2. Τὴ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας τὴν ἔχω ἀναπτύξει στὸ πρόσφατο τυπωμένο βιβλίο μου «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας ἀπὸ τὸν 10^ο αἰῶνα ἕως σήμερα». Θὰ μπορούσα ὅμως νὰ προσθέσω ἐδῶ πὼς τὸ παιδικὸ λογοτεχνημα δὲν σημασιολογεῖται μόνον ὡς προσφορά στὴν πνευματικὴ, ἀλλὰ καὶ στὴν ψυχικὴ ἠθικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ, κυρίως ὅμως στὴν αἰσθητικὴ του καλλιέργεια. Γιὰτὶ, ὡς μὴν ξεχνᾶμε πὼς μόνον τὰ καλογραμμένα βιβλία (καὶ τὰ καλλιτεχνικὰ εἰκονογραφημένα, θέβια) μιλοῦν ἀμεσότερα, ἀνετώτερα μονιμότερα καὶ ἐπωφελέστερα στὴν ψυχὴ καὶ στὸ πνεῦμα τοῦ παιδιοῦ, αὐτὰ τὸ ἀνεβάζουν στὸ ἐπίπεδο τοῦ γόνιμου, τοῦ σημερινοῦ ἀναγνώστη μὲ τίς χίλιες δυὸ ἀπορίες του καὶ μὲ τοὺς ποικίλους προβληματισμούς του (κοινωνικοὺς καὶ αἰσθητικούς).

3. Ξεχωριστοί κανόνες για τη συγγραφή παιδικών βιβλίων δεν ξέρω να υπάρχουν, όπως άλλωστε δεν υπάρχουν και για τη συγγραφή κάθε άλλου βιβλίου. Αυτή πάντως ή συνήθως εφαρμόζομενη από μερικούς συναδέλφους υποτίμηση ή προσδεχικότητας του παιδιού, της νοητικότητάς του και της αδυναμίας του τάχα να μάς παρακολουθήσει, αυτή δηλ. ή έξω πραγματικότητας αντίληψη, δεν μου φαίνεται σωστή. Τη βρισκω άσέβεια στο σύγχρονο πανέξυπνο τολμηρό αφάνταστα καλλιεργημένο παιδί. Και θα ξαναθυμηθώ εδώ εκείνο που είχε πει ο διάσημος Ρώσος σκηνοθέτης Στανισλάβσκη όταν ρωτήθηκε πώς πρέπει να παίζει ο θίασός του μπροστά στα παιδιά. «Όπως παίζει και μπροστά στους μεγάλους, κι' ακόμα καλύτερα!» αποκρίθηκε τότε ο Στανισλάβσκη. Βέβαια, ή σύγχρονη τέχνη, με τους άπειράριθμους προβληματισμούς της και με τις άσταμάτητες προσπάθειές της να δίνει καινούργια πάντοτε πράγματα και με καινούργιους τρόπους, μάς βάζει κάποτε και μπροστά σε αινίγματα (καλλιτεχνικά ή αισθητικά). Και παρά το θασανισμό μας (ή τουλάχιστον την καλή μας τή θέληση), αδυνατούμε κάποτε (άκομα κι' εμείς οι «μεγάλοι») να τα οικειωθούμε ή να τα «λύσουμε» αυτά τα αινίγματα. Γιατί λοιπόν πρέπει να έχουμε την αξίωση να τα οικειωθούμε και τα παιδιά; Η σαφήνεια — στην εϋρύτατη έννοια του όρου — βρισκω πως είναι απαραίτητη, άκομα και στον τομέα της αισθητικής επικοινωνίας μας με κάθε συνάνθρωπο, — και πιο πολύ βέβαια, με το παιδί. Γιατί προϋποθέτει πρώτα - πρώτα ειλικρίνεια και άπόλυτη κατοχή των θεμάτων.

4. Κανένα τρόπο δεν θα είχα να προτείνω για πληροφόρηση των γονιών σχετικά με τα κατάλληλα παιδικά βιβλία. Πρώτα - πρώτα γιατί κάτι τέτοιο θα περιόριζε την άπόλυτη ελευθερία του λογοτέχνη ή του γονιού. Και έπειτα, γιατί ή άπόκριση σε παρόμοιο έρώτημα είναι θέμα προσωπικής αισθητικής ή κοινωνικής καλλιέργειας και πολλών άλλων σχετικών αντιλήψεων και τοποθετήσεων.

Πολλοί γονείς, άκομα και παιδιά, βέβαια, διαθέτουν ολοφάνερη όλιγάρκεια, δηλ. ούσιαστικά αισθητική και κοινωνική άδιαφορία σχετικά με το κείμενο που θα πλασαριστεί στο παιδί. Μόνο με το καλά γραμμένο και με το σύγχρονο προβληματισμού παιδικό κείμενό σου θα ζυγώσεις περισσότερο και θα κερδίσεις τελικά το σύγχρονο Παιδί.

5. Τα νέα δεδομένα και οι κατακτήσεις της σύγχρονης τεχνολογίας φυσικό είναι να περάσουν και στις σελίδες των παιδικών μας βιβλίων. Έξοχος λ.χ. σελίδες όρίσκει ο έφηβος στο «Ρωτώ και μαθαίνω» της Άλεξίου, σε κάποια ποιήματα της Καρθαίου και μερικών άλλων σύγχρονων ποιητών και πεζογράφων μας. Άκομα όμως δεν είδα να ξεπροβάλλουν στον Έλληνικό μας όρίζοντα οι Ίούλιοι Βέρν. "Ό,τι έχω διαβάσει είναι σχεδόν άπογοητευτικό. Σωστά κατορθώματα άνευθυνολογίας και άγνοιας (αισθητικής τε και τεχνολογικής). Ίσως γιατί ή τεχνολογία μας δεν έχει φτάσει άκόμα σε τόσο πλατιά και ούσιαστικό πρόοδο. Ίσως γιατί Ίούλιοι Βέρν δεν γεννιούνται κάθε μέρα. Περισσότερη λοιπόν έπιτυχία έπισημάλουμε στα παιδικά λογοτεχνήματα κοινωνικού ή πολιτικού προβληματισμού, όπως λ.χ. γίνεται στις σελίδες του βιβλίου «Τά ξύλινα σπαθιά» του Παντελή Καλιότσου, στην «Κόκκινη κλωστή δεμένη» της Ζωρζ Σαρρή κ.ά. Σκέφτομαι όμως, αυτή τή στιγμή το παιδικό λογοτεχνήμα της Κύπρου. "Όταν ή Έλληνικότατη Μεγαλόνησος όρίσκειται και ζει όπως όρίσκειται κι' όπως ζει σήμερα, τι αξιώσεις για τεχνολογική λ.χ. προσαρμογή μπορούμε να έχουμε, εκτός από τις καθαρά έθνικές κι' άγωνιστικές; Τα παιδικά ποιήματα του Κύπρου Χρυσάνθη, του Κώστα Μόντη κ.ά. καθώς και τα πεζογραφήματα του Μιχαλάκη Μαραθεύτη, του Σπύρου Έπαμεινώνδα, της Ειρήνης Τσουλλή και άλλων Κυπρίων συναδέλφων, άποτελούν σημαντικό έπιχείρημα και τιμούν,σίγουρα, τους πνευματικούς τούτους Έλληνες. Κυρίως γιατί, με τα τόσο καταξιωμένα αισθητικά παιδικά λογοτεχνήματά τους, δεν σημαδεύουν φυγοστρατία!

Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Α Λ Ε Ρ Α Κ Η

Ἡ Γεωργία Λεράκη ἀπὸ τῆ Βέρροια εἶναι πτυχιούχος τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Σχετικὰ πρόσφατα ἄρχισε νὰ προσφέρει ἡ πέννα τῆς στὴ λογοτεχνία γιὰ τὸ παιδί. Προηγουμένως ἀσχολήθηκε μὲ τὸ διήγημα κι' ἔχουν τρία διηγήματά τῆς βραβευθεῖ. Τὰ βραβευμένα αὐτὰ διηγήματα καὶ ἔξω ἄλλα ἔχουν περιληφθεῖ στὸ βιβλίο τῆς «Τὰ πικρὰ καὶ τὰ φαιδρὰ».

Τὰ παιδικὰ τῆς βιβλία εἶναι τὰ ἑξῆς: «Σὰν ἀλήθεια καὶ σὰν θαῦμα», πεζογράφημα γιὰ παιδιὰ πού πήρε πρῶτο βραβεῖο τοῦ «Κύκλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου». «Ἡ τελευταία ἐπίσκεψη τοῦ Ἄη-Βασίλη», πού εἶναι διώματα τῆς παιδικῆς τῆς ἡλικίας. Καὶ τὸ «Σελίδες ἀπὸ τῆ ζωῆ μας», πού ἀφορᾷ τῆ ζωῆ δυὸ παιδιῶν πού οἱ γονιοὶ τους φύγανε μετανάστες στὴ Γερμανία.

Δίνουμε τώρα τίς ἀπαντήσεις τῆς Γεωργίας Λεράκη στὸ ἐρωτηματολόγιο πού τῆς ἀποστείλαμε:

ΕΡ.: Ποιὰ μηνύματα δίνετε στὸ ἔργο σας;

ΑΠ.: Τὰ μηνύματα πού θέλω μὲς ἀπ' τὰ γραφτὰ μου νὰ περάσω στὰ παιδιὰ, εἶναι μὲ τὴν περίπτωσή, ἢ φιλαλληλία, ἢ κοινωνικότητα, τὸ περὶ δικαίου συναίσθημα, γιατί νομίζω ὅτι ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀδικίας εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένες στὰ παιδιὰ, ἴσως κι ἀκόμη περισσότερο ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει σὲ μᾶς τοὺς μεγάλους, πού δυστυχῶς, μερικὲς φορές, τὰ πιστεύω μας δὲν εἶναι πιά τόσο ἀπόλυτα. Καὶ βέβαια, πάνω ἀπ' ὅλα, τὴν ἀγάπη, γιατί αὐτὴ στηρίζει καὶ δίνει τὸ πραγματικὸ νόημα σ' ὅλες τίς ἄξιες τῆς ζωῆς.

Ἡ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ εἶναι σπουδαία. Εἶναι κι' αὐτὴ ἓνας σίγουρος δρόμος πού ὀδηγεῖ τὸ παιδί στὸν ἀμάραντο κήπο τῶν ὑψηλῶν ἰδεῶν καὶ τῆς πανανθρώπινης πνευματικῆς κληρονομιάς.

Ὅσο γιὰ τὴν πληροφόρηση τῶν γονιῶν σχετικὰ μὲ τὰ κατάλληλα βιβλία γιὰ τὰ παιδιὰ τους, νομίζω πὼς ἔκτος ἀπὸ τίς ἐκθέσεις πού ὀργανώνουν κατὰ καιροὺς οἱ ἐκδοτικοὶ οἴκοι καὶ πού ἔχουν, βέβαια, ἐμπορικὸ χαρακτήρα, θὰ ἦταν ὠφέλιμο νὰ συγκροτηθεῖ, ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Υπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, μιὰ ἐπιτροπὴ ἀπὸ πνευματικὸς ἀνθρώπους καὶ τὰ πορίσματά τῆς νὰ ἀνακοινῶνται στὸς γονεῖς μὲ σχετικὰ ἔντυπα πού θὰ μοιράζονται τοὺς μαθητὲς τῶν σχολείων.

Πιστεύω στὴν ἀξία τῶν ἀνθολογιῶν παιδικῆς λογοτεχνίας, γιατί, διαβάζοντας τὸ παιδί ἓνα μόνο βιβλίο γνωρίζει πολλοὺς συγγραφεῖς καὶ τοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ διαλέξει μόνο του ἐκείνους πού προτιμᾷ καὶ πού ἀνταποκρίνονται περισσότερο στὴν ψυχρὸσύνθεσή του.

Ἡ λογοτεχνία γενικὰ ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὴ καὶ προσαρμόζεται, ὡς ἓνα θαυμὸ φυσικά, στὴν ἐποχὴ τῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ δικὸς τῆς σκοπὸς εἶναι νὰ κάνει πρὸς «εὐκολή», ὅχι τῆ ζωῆ ἀπὸ ὕλικῆς πλευρᾶς ἀλλὰ τῆ συμβίωση μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, «δουλεύει» μὲ τὸ ἴδιο πάντα ὕλικό. Τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, μικροῦ ἢ μεγάλου, καὶ τίς ἠθικὲς ἀξίες πού ἔχουν καθιερωθεῖ ἐδῶ καὶ τόσες χιλιάδες χρόνια. Ναι, λοιπὸν στὸ ἐρώτημά σας ἀλλὰ μόνο κατ' ἀρχήν, γιατί ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀλλάζει εὐκολὰ εὐτυχῶς.

Θὰ σὰς δώσω τώρα στοιχεῖα ἀπὸ τὸ τελευταῖο μου μυθιστόρημα «Σελίδες ἀπὸ τῆ ζωῆ μας».

Μιλᾷει γιὰ δυὸ παιδιὰ, ἓνα κορίτσι κοντὰ στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ τὸ μικρότερο κατὰ ἔξι χρόνια ἀδελφὸ τῆς, πού ἀναγκάζονται, ἔπειτα ἀπὸ πυρκαϊὰ πού κατέστρεψε τὰ ὑπάρχοντά τους, νὰ πάνε νὰ μένουν μὲ τῆ γιαιὰ τους σὲ μιὰ κοντινὴ πόλη, ἐπειδὴ οἱ γονεῖς τους μεταναστεύουν στὴ Γερμανία.

Ἡ γιαγιά, ἂν καὶ ἀγαπᾷ πολὺ τὰ παιδιά, δὲν μπορεῖ νὰ τὰ παρακολουθήσει στὰ προβλήματα τῆς ἡλικίας τους, ἐπειδὴ εἶναι, αὐτὸ πού λέμε, «χαροκαμένη». Ἔτσι, χωρὶς νὰ τὸ θέλει, τραυματίζει τὰ παιδιά, ἐπειδὴ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς προσφέρει τὴν τρυφερὴ ζεστασιά πού τόσο ἔχουν ἀνάγκη στὴ δύσκολη περίοδο πού περνοῦν.

Τὰ παιδιά ὅμως καταφέρνουν, στὸ τέλος, (καὶ τί δὲν καταφέρνουν, σ' ἀλήθεια, τὰ παιδιά), νὰ κάνουν πρὸς «ἀνθρώπινη» τὴ ζωὴ τῆς γιαγιάς καὶ κοντὰ τῆς νὰ ζήσουν καὶ κεῖνα ὅπως ταιριάζει στὴν ἡλικία τους.

Π Ε Τ Ρ Ο Σ Γ Λ Ε Ζ Ο Σ

Ὁ Πέτρος Γλέζος δὲν εἶναι πολυγράφος. Τόσο στὸ δοκίμιο, ὅσο καὶ στὸ διήγημα ξεχωρίζει περισσότερο μὲ τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἐκλεκτικότητα του. Φαίνεται πὼς ζεῖ περισσότερο τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐξηγρετεῖ μὲ διάφορους τρόπους, ὅπως π.χ. σὰν διοικητικὸς σύμβουλος σὲ πνευματικὲς ὀργανώσεις, παρὰ μὲ μιὰ συνεχῆ ἔκφραση στὸ χαρτί μὲ κίνδυνο νὰ ἐπαναλαμβάνεται. Ἐξἄλλου, τὰ πιὸ πολλὰ κείμενά του τὰ δημοσιεύει σὲ ἐντυπα — κατὰ προτίμηση στὴ «Νέα Ἔστια» — καὶ ἀργότερα ἀνθολογεῖ ἀπὸ αὐτὰ καὶ παρουσιάζει μιὰ ἐνόητα.

Καὶ στὴν παιδικὴ λογοτεχνία ὁ Γλέζος ἔδειξε κάποια φειδώ. Ἐνῶ ἔχει τὴ δύναμη νὰ μιλήσει κ' ἔχει ἄρκετὰ νὰ πεῖ, περιορίστηκε στὴν πραγματικότητα μόνο σ' ἓνα βιβλίο, πού ἔχει τίτλο «Τὸ σπίτι μὲ τὰ περιστέρια». Τὸ βιβλίο αὐτὸ περιλαμβάνει 21 διηγήματα, πού ἀπευθύνονται περισσότερο σὲ μεγαλύτερα παιδιά. Στὰ διηγήματα αὐτὰ ἱστοροῦνται συγκινημένες ἀναμνήσεις τοῦ συγγραφέα ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια, περιγράφονται εἰκόνες ἀπὸ τὰ νησιά, δίνονται οἱ κακὲς κατὰ τὸν συγγραφέα ἐπιδράσεις τῶν μηχανικῶν μέσων πάνω στὴ ζωὴ τῆς ὑπαίθρου. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ συγγραφέας κοιτᾶζει τὴν εἰλικρινὴ ζωὴ καὶ φύση καὶ τὴ σχολιάζει χωρὶς ἐκείνες τίς διαθέσεις γιὰ ἐντονες ἀλλαγές.

Ἄλλὰ ἂς ἀκούσουμε τίς ἀπαντήσεις τοῦ Πέτρου Γλέζου στὰ ἐρωτήματα πού τοῦ στείλαμε:

Προσωπικὰ ἡ προσφορά μου στὴν παιδικὴ λογοτεχνία εἶναι ἐλάχιστη. Ἐνα μόνο βιβλίο: «Τὸ σπίτι μὲ τὰ περιστέρια», καὶ μερικὰ κείμενα ἀπὸ τὸ βιβλίο «Ταξίδι στὰ περασμένα». Ἔτσι σταθερὸ «μῆνυμα» δὲν μπορῶ νὰ πῶ, πὼς ἔως τώρα τουλάχιστον ἔχω μεταδώσει στὰ παιδιά. Ὅμως καὶ στὰ δυὸ βιβλία ἰθύνουσα γραμμὴ εἶναι ἡ παρότρυνση πρὸς αὐτὰ νὰ ἀγαποῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν θρησκεία τους, νὰ αἰσθάνονται μὲ εὐπρέπεια καὶ εὐαισθησία τὴν ζωὴ καὶ νὰ σέβονται τὴν πνευματικὴ ἔργασία.

Χωρὶς ἀμφιβολία ἡ παιδικὴ λογοτεχνία μπορεῖ νὰ παίξει, καὶ παίζει σημαντικὸ ρόλο στὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν. Ἡ καλὴ παιδικὴ λογοτεχνία μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ πρῶτο δῆμα ἐνημερώσεώς τους στὶς πνευματικὲς ἀξίες καὶ πλέον εἰδικὰ στὴ λογοτεχνία τῶν πατρίδων τους.

Βέβαια «ξεχωριστοὺς κανόνες» γιὰ τὴν συγγραφὴ παιδικῶν βιβλίων δὲν νομίζω ὅτι πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν οἱ λογοτέχνες. Ἡ λογοτεχνικὴ παραγωγή εἶτε σὲ μεγάλους, εἶτε σὲ μικροὺς ἀπευθύνεται, εἶναι ἐνιαία μὲ βασικὸ τῆς στοιχεῖο τὴν πηγαίαν ἔμπνευση καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν μορφικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἐπεξεργασία. Ὅμως πάντα γιὰ τὸ βιβλίο, πού ἀπευθύνεται στὰ παιδιά, χρειάζεται μιὰ ἰδιαίτερη προσοχὴ σαφήνειας, ἀπόλυτα ὀρθῆς χρήσεως τῆς γλώσσας ὑπὸ τὴν ἔννοιαν συντακτικῆς καὶ γραμματικῆς τάξεως, χωρὶς ὑπερβολὴ πρωτοτυπίας καὶ ψυχολογικῶν ἐκζητήσεων καὶ μὲ ἀποκλεισμὸ τοῦ λεγομένου «παράλογου».

Νομίζω πὼς κύριος πληροφοριοδότης τῶν γονιῶν σχετικὰ μὲ τὰ κατάλληλα παιδικὰ βιβλία πρέπει νὰ εἶναι πρῶτιστα ὁ δάσκαλος τῶν παιδιῶν, ὅταν φυσικὰ εἶναι ἐνημερωμένος, ἀλλὰ καί... πρόθυμος. Ἐπίσης ὅταν πρόκειται γιὰ σοβαροὺς

έκδοτικούς οίκους, μπορούν αυτοί υπεύθυνα, παρέχοντας σέ φυλλάδια μιὰ λίαν συνοπτική έκθεση του περιεχομένου του βιβλίου και τῆς θέσεως στά γράμματα του συγγραφέως του, νά ἐνημερώνουν τούς γονεῖς γιά τίς ἐκδόσεις των.

Σχετική εἶναι πάντοτε ἡ ἀξία τῶν ἀνθολογιῶν γενικά. Καί ἀκόμη πιό σχετική ὅταν ἔχει ὡς ἀναγνώστη τῆς τοῦ παιδί. Ἡ ἀποσπασματική ἐνημέρωση μεγάλων και μικρῶν ἐπιτρέπει τήν ἐπιπόλαιη ἐπαφή μέ τήν λογοτεχνία και τήν ἐπίδειξη γνώσεως ἐπιφανειακῆς. Μόνον ὡς κίνητρο γιά περαιτέρω μελέτη τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων, πού θά προκαλέσουν ιδιαίτερα τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ στοχαστικοῦ ἀναγνώστου και εἰδικώτερα τοῦ παιδιοῦ, ἔχουν, νομίζω, ἀξίαν οἱ ἀνθολογίες.

Ἡ προσαρμογή τοῦ παιδικοῦ βιβλίου πρὸς τὰ νέα δεδομένα τῆς σύγχρονης τεχνολογίας εἶναι ἀναπότρεπτη. Ὅμως πρέπει νά κρατηθεῖ στό μέτρο, νά μήν ἀπολήξει σέ ξηρότητα ἢ ἐπιφανειακή ἐπιστημοσύνη. Εἰδικά σήμερα τὰ παιδιὰ ρέπουν πρὸς τήν τεχνολογία, ὥστε ἀκριβῶς τὸ λογοτεχνικό βιβλίο πρέπει νά τὰ ἐλκύει πρὸς τόν συναισθηματισμό, πρὸς τόν αἰσθητικό και ἰδεαλιστικό κόσμο τοῦ ἀνθρώπου.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ—ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ

Ἡ Μικρασία, ὡς κῶρος, ἔχει στά γράμματα και τίς ἐπιστήμες τῆς Ἑλλάδος ἓνα σημαντικό παρόν, ἰδίως μετὰ τῆ μικρασιατική καταστροφή. Πιθανόν ἡ σκληρή ἐμπειρία και ὁ ξεριζωμός νῆταν ἓνα νέο κίνητρο, εἰδικό κίνητρο και στόν πνευματικό τομέα γιά ἐπίβωση. Στόν κύκλο τοῦ νεοελληνικοῦ παιδικοῦ βιβλίου ἀντιπροσπεύεται ἀπό τίς πρώτες δεκαετίες τοῦ αἰῶνα μας και συνεχῶς προσφέρει. Στούς Μικρασιότες, εἰδικά τούς Σμυρνιοῦς, ἀνήκει και ἡ Γεωργία Δεληγιάννη—Ἀναστασιάδη, πού ἐκτός ἀπό τήν ἄλλη λογοτεχνική τῆς ἐργασία (ποίηση, θέατρο, πεζογράφημα, μεταφράσεις) ἔχει δώσει και παιδικά κείμενα, ἀνάμεσα στά ὁποῖα κατέχει σημαντική θέση ἡ ὀτιμος τῆς «Ἀνθολογία ἀπό τήν ἑλληνική ποίηση». Ἡ ἀνθολογία αὐτή ἔσκειν μέ ἀποσπάσματα ἀπό τόν Ὅμηρο και φτάνει ὡς τῆ σημερινή ἐποχή.

Παιδικά βιβλία τῆς ἀναφέρουμε τὰ ἐξῆς: «Ὁ νάνος Τραλαῶς» παραμῦθι, «Τὰ πρῶτα φτερουγήματα», συλλογή ποιημάτων γιά παιδιὰ, «Ὁ μαγεμένος σκύλος», σκηναϊκό παραμῦθι, «Τὸ παραμῦθι τῆς Μυρσίνας» δυὸ βιβλία κωμικοθέατρο, δυὸ τόμοι «Ἱστορίες και παραμῦθια ἀπό ὄλον τόν κόσμο», πολλές μεταφράσεις ἀπό τόν Ντίκενς, Βέρν και διασκευές ἔνων παιδικῶν βιβλίων.

Ἀλλά ἄς ἀκούσουμε τίς ἀπαντήσεις στό ἐρωτηματολόγιο τῆς:

ΕΡ.: Ποιά μηνύματα σκοπεύετε νά μεταδώσετε στό παιδί μέ τὰ παιδικά σας κείμενα;

ΑΠ.: Γράφοντας γιά τὸ παιδί πασιζω νά μεταδώσω κάθε μήνυμα πού θά δοθηθεῖ τὸ παιδί νά φυλάξει τήν ἀνθρωπιά του, τήν εὐαισθησία του. Πού θά εὐνοήσει τήν πνευματική και ψυχική του ἀνάπτυξη, πού θά σταλάξει μέσα του τήν ἀγάπη γιά τούς ἄλλους ἀνθρώπους και τῆ φύση. Πού θά τοῦ δυναμώσει τήν αὐτοπεποίθηση και θά τὸ κεντρίσει νά ἀξιοποιήσει ὅσες δημιουργικές δυνάμεις κρύβει.

Ἡ ἀξία τοῦ ὀνόματος τῆς παιδικῆς λογοτεχνία εἶναι τὸ θεμέλιο γιά τήν πνευματική συγχρότηση τοῦ παιδιοῦ, γιατί: α) Καλλιεργεῖ τήν πολύτιμη δημιουργική του φαντασία και εὐαισθησία, πρῶγει τήν αἰσθητική του ἀγωγή και τὸ γλωσσικό του αἰσθητήρ ο β) Ἀκονίζει τήν κρίση και τήν ἐξυπνάδα του και τὸ κάνει συνεργάσιμο κοινωνικό παράγοντα γ) Τοῦ καλλιεργεῖ τὸ κοινωνικό συναίσθημα, τίς ἠθικές ἀξίες, τοῦ δείχνει τῆ σημασία τῆς ἐργασίας γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀτόμου και τῆς κοινωνίας. Τοῦ δείχνει ἀκόμα τήν εἰκόνα τοῦ κόσμου μέ τίς ἀντιθέσεις του ἀλλά και τήν πλατύτερη κοινωνική σύνθεση.

Γιά τῆ συγγραφή παιδικῶν βιβλίων ἰσχύουν οἱ ἴδιοι κανόνες πού ἀπαιτοῦνται και γιά τὰ βιβλία γιά ὄριμους. Ὅστόσο, τὸ παιδικὸ βιβλίο ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερη προ-

σοχή. Κανείς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κακομεταχειρίζεται τὸ παιδί χρησιμοποιοῦντας βάνουση, χυδαία ἢ ἀκαλαίσθητη γλώσσα καὶ παραδείγματα θλαβερά γιὰ τὴν ψυχικὴν τοῦ υἱεῖα.

Γιὰ νὰ πληροφηθοῦν οἱ γονεῖς γιὰ τὸ παιδικὸ βιβλίον χρειάζεται νὰ γίνουν προσπάθειες ἀπὸ ἄλλους τοὺς παράγοντες. Προτείνω δὲ τ' ἀκόλουθα μέτρα:

1. Σχολικὲς βιβλιοθήκες γιὰ ἄλλες τὶς βαθμίδες τοῦ Δημοτικοῦ, τοῦ Γυμνασίου, τοῦ Λυκείου, καθὼς καὶ Ἀναγνωστήριο σὲ κάθε σχολεῖο, ποῦ μπορεῖ νὰ παίξει κι εὐρύτερο πολιτιστικὸ ρόλο.
2. Κινητὲς βιβλιοθήκες, ποῦ νὰ φτάνουν ἰδιαίτερα στὰ χωριά, ὅπου τὰ παιδιὰ μόνο τὸ σχολικὸ τους βιβλίον γνωρίζουν.
3. Καταλόγους γιὰ τὶς παιδικὲς ἐκδόσεις, ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ καὶ τὶς ἄλλες μεγάλες βιβλιοθήκες, μ' ἓνα μικρὸ παρουσιαστικὸ σημεῖωμα γιὰ τὸ κάθε βιβλίον. Οἱ κατάλογοι νὰ δημοσιεύονται στὸν τύπο μὲ μιὰν ἔντονη ὑπόδειξη πὼς προορίζονται γιὰ τοὺς γονεῖς μὲ τὴ μέριμνα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.
4. Νὰ δημιουργηθοῦν εἰδικὲς στήλες κριτικῆς παιδικοῦ βιβλίου στὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικά.
5. Νὰ κεντρισθεῖ τὸ ἐνδιαφερό τῶν συγγραφέων μὲ βραβεῖα παιδικοῦ βιβλίου καθιερωμένα ἀπὸ τὸ Κράτος.
6. Νὰ γίνει σταυροφορία γιὰ τὴν αἰσθητικὴ ἐμφάνιση τοῦ παιδικοῦ βιβλίου. Καλὸ περιεχόμενον, καλὸ πνεῦμα, ὠραῖες καλλιτεχνικὲς εἰκόνες καὶ ἐξώφυλλο τραβοῦνε καὶ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς γονεῖς.

Οἱ ἀνθολογίαι καὶ χρήσιμες καὶ ὠφέλιμες εἶναι. Δίνουν στὰ παιδιὰ μιὰ σφαιρικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ λογοτεχνία κάθε ἐποχῆς καὶ τὴν εἰκόνα τῆς ἐξέλιξης τῆς λογοτεχνίας καὶ τοὺς διάφορους τρόπους γραφῶν. Τὸ παιδί — ἂν ἔχει μάλιστα καλὴ καθοδήγηση — μπορεῖ νὰ κρίνει νὰ συγκρίνει καὶ ν' ἀνακαλύπτει ἐκεῖνον ποῦ ἀνταποκρίνεται στὸν ψυχικὸ του κόσμον.

Ἡ τεχνολογία εἶναι καθοριστικὸς παράγοντας τῆς ζωῆς στὴ σημερινὴ ἐποχῇ. Τὸ παιδί τὴ ζεῖ, τὴν ἀνασαινει καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς τοῦ εἶναι οἰκεία. Ἔτσι ἡ παιδικὴ λογοτεχνία μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς τεχνολογίας ὡσὰν στοιχεῖα τῆς σύγχρονης ζωῆς, δεμένα δημιουργικὰ μὲ τὴν πλοκὴν τοῦ ἔργου στοιχεῖα ποῦ ἐξάπτουν τὴν περιέργεια καὶ τὴ φαντασία τοῦ παιδιοῦ. Κλασσικὸ παράδειγμα ὁ ἄθνατος Βέρν, ὡστόσο, εἶναι ξερός πραγματισμός, δίχως τὸ Οὐμανιστικὸ στοιχεῖο, ἀκόμα δίχως τὸν κατάλληλον μῦθον ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μᾶς δώσει ἀργότερα ὄχι τὸν αἰσθηματικὸ κοινωνικὸ συνάνθρωπον, ἀλλὰ τὸ στεγνὸ ὑπολογιστικὸ καὶ τὸ ἐξάρτημα τῆς μηχανῆς. Μοναδικὸ ἀντίβαρον στὸ στεγνὸ πραγματισμὸ, εἶναι ἡ πλοῦσια φλέβα τῆς ἀνθρωπιᾶς καὶ γιὰ τὰ μικρότερα τὸ μαγικὸ στοιχεῖο τοῦ μῦθου, ποῦ γίνεται ἀργότερα μυθιστορηματικὴ πλοκὴ, ποῦ συναρπάζει τὴν ψυχὴ καὶ καλλιεργεῖ ἓναν κόσμον πλοῦσιον σὲ ὑψηλὰ φρονήματα καὶ εὐγενικὲς παρορμήσεις.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΧΑΡΩΝΙΤΗΣ

Ὁ Βασίλης Χαρωνίτης ἀνήκει στὴν καινούργια γενιά. Σπούδασε δάσκαλος καὶ μετεκπαιδεύθηκε στὰ Παιδαγωγικά, τὴν Ψυχολογία καὶ τὴ Φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἀσχολήθηκε μὲ διάφορα εἶδη τοῦ λόγου, ἀλλὰ κατὰ προτίμησιν μὲ τὴν παιδικὴν λογοτεχνία καὶ εἰδικὰ μὲ τὴν παιδικὴν ποίησιν. Ἡ πρώτη του παρουσία στὸν τομέα τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας ἐγένετο τὸ 1959 μὲ τὴ συλλογὴν τοῦ «Χαρούμενος Στροφές». Ἀκολούθησαν οἱ «Δροσοσταλίδες» τὸ 1974, ποῦ πήραν τὸ βραβεῖον τῆς «Γυναικείας Λογοτεχνικῆς Συντροφιάς», τὰ «Τιτίβιαμα», γραμμένα γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν νηπιαγωγείων, τὸ «Καλημέρα στὴν ἀνοιξή» τὸ 1976 ποῦ πήρε ἔπαινον τοῦ «Κύκλου τοῦ Ἑλληνικοῦ παιδικοῦ βιβλίου», τὸ «Θεατρικὲς Σχολικὲς

Παραστάσεις» και «Αστεράκια», τὸ 1978 τρία πεύχη ἐκθέσεων γιὰ τὴν Α, Β καὶ Γ τάξη τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅπως ἔχω γράψει καὶ ἄλλοτε, πὺς τὰ ποιήματα τοῦ Χαρωνίτη ἔχουν γνησιότητα, λυρισμὸ καὶ τεχνικά εἶναι ἄψογα. Δὲν κάνει ὑποχωρήσεις γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσει π.χ. τὴ μορφὴ σὲ βάρος τοῦ περιεχομένου ἢ ἀντίθετα τοῦτο τὸ ἰσοζύγιο μορφῆς καὶ περιεχομένου πρέπει ἰδιαίτερα νὰ ἐκτιμηθεῖ.

Ἄλλὰ ἄς ἀκούσουμε τίς ἀπαντήσεις τοῦ Βασίλη Χαρωνίτη στὸ ἐρωτηματολόγιο ποῦ τοῦ ἀποστείλαμε:

ΕΡ.: Ποιὰ μηνύματα σκοπεύετε νὰ μεταδώσετε στὸ παιδί;

ΑΠ.: Στὴν ἀλλοτριωμένη ἀπὸ τὴν τεχνικὴ πρόοδο κοινωνία μας, τὸ παιδί (ἰδιαίτερα ἐκεῖνο ποῦ θρίσκειταί μέσα στὶς σύγχρονες πόλεις), εἶναι λίγο—πολύ δυστυχισμένο. Ἐνῶ ἔχει τὰ ἀγαθὰ ποῦ τοῦ προσφέρει ἡ τεχνικὴ πρόοδος, στερεῖται τὴ χαρὰ ποῦ δίδει ἡ ἀπόλαυση τῆς ὁμορφιάς.

Αὐτὴ τὴν ὁμορφιά ποῦ ὑπάρχει καὶ μέσα μας καὶ γύρω μας, ποῦ ἀρτύνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κάνει ἄξιό τοῦ ὄνομάτος του, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴ χαρὰ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐλπίδα γιὰ κάτι ἀνώτερο καὶ γιὰ κάτι καλύτερο, προσπαθῶ νὰ μεταδώσω στὸ σύγχρονο παιδί.

ΕΡ.: Ποιὰ εἶναι κατὰ τὴ γνώμη σας ἡ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ;

ΑΠ.: Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία μιλώντας στὸ παιδί, πλοῦτισε τίς ἐμπειρίες του, ὄξυνε τὴν εὐαίσθησία του, διαφοροποίησε μέσα του τὴν εἰκόνα τοῦ κόσμου, τοῦ ἀποκάλυψε καινούριες πηγές ζωῆς καὶ καινούριες μορφές γνώσεως.

Σήμερα, πέρα ἀπ' αὐτὰ, ἔχει καὶ μιὰν ἄλλη ἀποστολή: Ἔρχεται σὰν ἀντίβαρο στὴν κυριαρχία τῆς μηχανῆς, νὰ διαγράψει μιὰν ἄλλη διάσταση τῆς ζωῆς καὶ νὰ δείξει πὺς ὑπάρχει κι ἄλλος δρόμος, γεμάτος ἀπὸ τὴ ζεστασιά τοῦ πνεύματος, μέσα στὸν ὅποιο ἡ καρδιά, ποῦ κινδυνεύει νὰ στεγνώσει, δροσιάζεται, καὶ τὸ συναίσθημα, ποῦ τόσο θάναυσα παραγκωνίζεται, ζωντανεύει καὶ δίδει μιὰ ἰδιαίτερη ποιότητα στὴν παιδικὴ ζωὴ, ποῦ θ' ἀποτελέσει τὴ βάση γιὰ μιὰ σωστὴ μελλοντικὴ πορεία καὶ γιὰ μιὰ ἀρμονικὴ συμβίωση.

ΕΡ.: Ὑπάρχουν πιστεύετε ξεχωριστοὶ κανόνες γιὰ τὴ συγγραφὴ παιδικῶν βιβλίων; Κι' ἂν «ναί» ποιὸς ἀκολουθεῖτε;

ΑΠ.: Δὲν νομίζω πὺς ὑπάρχουν ἰδιαίτεροι κανόνες γιὰ τὴ συγγραφὴ παιδικῶν βιβλίων. Βέβαια, ὅποιο ἀσχολεῖται μὲ τὴν παιδικὴ λογοτεχνία πρέπει νὰ γνωρίζει τὴν ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ, τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τίς ἀνάγκες του, νὰ ἔχει μιὰ πλατιά θεώρηση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς καὶ νὰ τὰ μεταφέρει στὴν ἀντιληπτικὴ ἐκάνοτητα τοῦ παιδιοῦ, χωρὶς τίς ἀφαιρέσεις καὶ τίς ἐγκεφαλικότητες γιὰ τὰ ὅποια δὲν εἶναι ὠριμὴ ἡ παιδικὴ ψυχὴ. Μὲ ἄλλα λόγια ὅποιος γράφει παιδικὰ βιβλία, πρέπει νὰ συμφιλιώνει τίς αἰσθητικὲς ἀξιώσεις μὲ τίς ἀξιώσεις τῆς παιδικῆς ψυχολογίας.

ΕΡ.: Ποιὸς τρόπους προτείνετε γιὰ πληροφόρηση τῶν γονιῶν σχετικὰ μὲ τὰ κατὰλληλα παιδικὰ βιβλία;

ΑΠ.: Πέρα ἀπὸ τίς συνηθισμένες ἐκθέσεις βιβλίων, τίς διαλέξεις καὶ τίς συζητήσεις, σὰν ἀποδοτικότερους τρόπους θεωρῶ: τὴ διασκευή καὶ προβολὴ ἀπὸ τὰ μαζικὰ μέσα ἐνημερώσεως καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν Τηλεόραση, βιβλίων κατὰλληλων γιὰ παιδιὰ. Καὶ τὴ δημιουργία σὲ κάθε σχολεῖο (δημοτικὸ ἢ Γυμνάσιο) μιᾶς μόνιμης ἐκθέσεως (μέσα στὸ σχολικὸ χῶρο), τὴν ὅποια θὰ ἐπισκέπτονται ἐλεύθερα οἱ γονεῖς καὶ τὰ παιδιὰ. Αὐτὴ ἡ ἐκθεση θὰ πλουτίζεται συνέχεια μὲ τίς νέες ἐκδόσεις καὶ θὰ ἀποτελεῖ μόνιμη καὶ σωστὴ πληροφόρηση τῶν γονιῶν.

ΕΡ.: Πιστεύετε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ προσαρμοστὲ τὸ παιδικὸ βιβλίο πρὸς τὰ νέα δεδομένα τῆς τεχνολογίας;

ΑΠ.: Τὸ παιδικὸ βιβλίο κι ὅταν ἀκόμη ἀναφέρεται σὲ γεγονότα μυθικὰ ἢ

φантаστικά, δὲν μπορεῖ ν' ἀγνοεῖ τὴν πραγματικότητα ποὺ λέγεται ζωὴ. Τὴ σημερινὴ ζωὴ, τὴν κυριευμένη ἀπὸ τὴν τεχνολογία καὶ τὴ μηχανή. Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία πρέπει νὰ συμβαδίζει στὸ ρυθμὸ τῆς τεχνολογικῆς προόδου, γιατί διαφορετικὰ δὲ θὰ μπορέσει νὰ δώσει στὸ παιδί ὅλα ὅσα χρειάζεται κι οὔτε νὰ τὸ ἀρτιώσει στὸ ὁρισμὸ ποὺ ἔχει ἀνάγκη.

Πέρα ἀπ' αὐτὰ ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς, ὄχι μόνο τῶν μεγάλων ἀλλὰ καὶ τῶν μικρῶν, δημιούργησε νέα διαφέροντα καὶ εἶναι ἀπαραίτητο ἡ παιδικὴ λογοτεχνία νὰ τὰ λάβει ὑπόψη της καί, χωρὶς ν' ἀποκοπτεῖ ἀπὸ τὶς αἰώνιες ρίζες τοῦ ἀνθρώπου, νὰ ξανοίχτει καὶ νὰ φέρει στὰ παιδικὰ μάτια τὸ σημερινὸ καὶ τὸ μελλούμενο.

Ἡ βραβευμένη ἀπὸ τὸν «Κύκλο τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου» ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Βασίλη Χαρωνίτη μὲ τὸν τίτλο «Καλημέρα στὴν Ἄνοιξη», ἀποτελεῖται ἀπὸ 31 ποιήματα μὲ φυσιολατρικὸ περιεχόμενο. Ἀναφέρει ὁ ἴδιος σχετικὰ:

«Ἐξῆσα καὶ μεγάλωσα μέσα στὴ φύση κι ἀκόμη μὲ συγκινοῦν τὸ τραγούδι τοῦ πουλιοῦ, τὰ φύλλα τῶν δέντρων, ἡ πεταλούδα, ὁ ἀνεμὸς κι ἡ βροχή, ἡ ἀστραπή καὶ τὸ σύννεφο, ὁ γέρο πλάτανος, τὸ Φθινόπωρο μὲ τὶς χλιεὶς συγκινήσεις ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀνάπαυλα τοῦ Καλοκαιριοῦ, ὁ βαρὺς Χειμῶνας «ποὺ τρίζουνε στὴν παραστιά τὰ ξύλα», ἡ «Ἄνοιξη ποὺ στολίστηκε μὲ χάρη».

Μὲ γοητεύει ἡ ζωὴ στὸ χωριό, ποὺ «ἐκεῖ λουλούδια ἀνοῦνε καὶ στολίζουνε τοὺς δρόμους, τὶς βραγιές, ὅλα τὰ μέρη καὶ μὲ τὸν ἥλιο δένουν καὶ καρπίζουνε. Εἶν' ἄμορφα Χειμῶνα Καλοκαίρι». Ἀκόμη ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ στὴν ὕπαιθρο, οἱ γιορτὲς καὶ τὰ πανηγύρια, μεταρσιώνουν κι' ἀνεβάζουν τὸν ἄνθρωπο σὲ δυσθεώρητα ὕψη.

Αὐτὰ τὰ διώματα μαζί μὲ μιὰ αἰσιοδοξία γιὰ τὸ αὔριο «Κοιμηθεῖτε δὲ θ' ἀργήσει ἥλιος πάλι νὰ φανεῖ. Αὔριο θὰ ξημερώσει μιὰ αὐγὴ πιὸ φωτεινὴ», ἔγιναν ποιήματα στὴ συλλογὴ «Καλημέρα στὴν Ἄνοιξη». Κι' εἶναι ἓνα καλημέρισμα στὴν Ἄνοιξη τῆς Φύσης, μὰ καὶ στὴν Ἄνοιξη τῆς ζωῆς, ποὺ τὴν καλοῦνε νὰ χαρεῖ τὶς ἄμορφες π' ἀπλόχερα ἡ πλάση μᾶς χαρίζει καὶ ποὺ ἡ καρδιά τὶς λαχταρᾷ.

Ὁ στίχος μου εἶναι κυρίως παραδοσιακός. Ἐλάχιστα ποιήματα εἶναι ἀνομοιοκατάληκτα ἢ σὲ ἐλεύθερο στίχο καὶ ἡ γλῶσσα στρωτὴ δημοτικὴ».

ANNA ΣΑΦΥΛΙΟΥ

Ἡ Ἄννα Σαφυλίου ἔχει ἐκδόσει ὡς τώρα τὰ ἐξῆς παιδικὰ βιβλία: «Τὸ ὄνειρο τῆς Μαρίας», στὸ ὁποῖο ἓνα παιδάκι ὄνειρεύεται νὰ γίνει ἀεροναυγός καὶ γι' αὐτὸ διαρκῶς φτιάχνει μικρὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ καρφώνει σὲ σανιδάκια. «Ἡ Μαρίας στὴν Ἀφρική», στὸ ὁποῖο περιγράφονται διάφορα μέρη τῆς μαύρης Ἡπείρου. «Τὸ μυστικὸ τοῦ Σίμου». Καὶ τώρα ετοιμάζεται «Ὁ σκύλος μου καὶ ἡ Μίνα», ποὺ βραβεύτηκε ἀπὸ τὸν «Κύκλο τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου».

Στὸ ἐρωτηματολόγιο ποὺ τῆς ἀποστείλαμε ἡ Ἄννα Σαφυλίου ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

ΕΡ.: Τί μηνύματα δίνετε στὰ παιδιά μέσα στὸ ἔργο σας;

ΑΠ.: Τὰ μηνύματα μου εἶναι: Ἡ ἀγάπη στὴ φύση καὶ ἡ προστασία τοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ ἀποφυγὴ ἀπὸ κάθε εἶδος βίας καὶ ἡ προσπάθεια εἰρηνικοῦ διακαγωνισμοῦ. Ἡ ἰσοτιμία τῶν δυὸ φύλων. Ἡ σωστὴ καὶ δίκαιη τοποθέτηση τῆς γυναίκας, ποὺ κατὰ τὴ γνώμη μου, ἔχει ἀπεριόριστες δυνατότητες. Ἡ καταπολέμηση τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχει στὰ χρόνια μας.

ΕΡ.: Ποιὰ νομίζετε ὅτι εἶναι ἡ σημασία τοῦ παιδικοῦ βιβλίου γιὰ τὰ παιδιά;

ΑΠ.: Ἡ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας εἶναι τόσο μεγάλη ὅσο καὶ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου. Τὸ παιδί ρωτᾷ γιὰ νὰ μάθει, καὶ μαθαίνει αὐτὸ ποὺ θὰ τοῦ πεί. Καὶ περισσότερο, αὐτὸ ποὺ θὰ τοῦ πείσῃ ἂν παραμυθί.

ΕΡ.: Μήπως υπάρχουν ειδικοί κανόνες για τη συγγραφή ενός παιδικού διβλίου;

ΑΠ.: Δέν ξέρω αν υπάρχουν κανόνες για τη συγγραφή παιδικών διβλίων. Γράφω με πιστό μου σύντροφο τή φαντασία. Προσπαθώ νά μιλήσω στά παιδιά για τά σύγχρονα προβλήματα. Νά τούς δώσω πίστη και αισιοδοξία, υπεευθυνότητα και πρωτοβουλία. Για νά έχουν διάθεση δημιουργίας.

ΕΡ.: Πώς θά ἐνημερωθούν οί γονείς για τό καλό παιδικό διβλίο;

ΑΠ.: Ἡ ἐρώτηση εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα, και τό θέμα πολὺ μεγάλο. Ἡ ἐπιλογή, δλέπετε, ἐξαρτᾶται ἀπό χίλιους παράγοντες, πού ἀφοροῦν τούς ἀνθρώπους πού κάνουν αὐτή τήν ἐπιλογή. Κι αὐτό εἶναι τό σπουδαιότερο. Ἐγώ δέν ἔχω τό ἀνάστημα νά κρίνω και νά προτείνω, σέ κάτι τέτοιο.

Ὅμως, γιατί νά μὴν πλουτίζονται τά ἀναγνωστικά τοῦ σχολείου με τά διαλεγμένα αὐτά κείμενα; θά μπορούσαν ἔτσι, τά ἀναγνωστικά, νά ἀναπληρώσουν τίς ἀνθολογίες παιδικῆς λογοτεχνίας.

ΕΡ.: Ποιά θεωρεῖτε ὅτι εἶναι ἡ σημασία τῆς τεχνολογίας στό παιδικό διβλίο;

ΑΠ.: Ἡ τεχνολογία ἔχει δεθεῖ με τή ζωή μας, μπορούμε νά τήν ἀγνοήσουμε; Τό σύγχρονο παιδικό διβλίο πρέπει νά καταπιάνεται μ' αὐτό τό θέμα, χρησιμοποιώντας τίς δυνατότητες τῆς τεχνολογίας για ἐιρηνικούς σκοπούς, και νά μὴν ξεχνᾶμε πὼς ἡ πρόδος αὐτῆ ἔγινε για νά ἐξυπηρετήσῃ τόν ἄνθρωπο, και ὄχι για νά τόν ὑποδουλώσει.

ΛΙΛΗ ΠΕΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Αἰγυπτίωτης ἑλλητισμός ἔχει ὀ σει τήν παρουσία του και στό παιδικό διβλίο, ὅπως και στά ἄλλα εἶδη τῆς λογοτεχνίας. Ἡ Λιλή Πεζοπούλου ἀνήκει σ' ἐκεῖνο τόν αἰγυπτίωτη ἑλλητικό κόσμο, πού ἐξερζώθηκε πιά, ἄλλά πού φέρνει μέσά στίς ἴνες του τή μνήμη τῶν εὐτυχισμένων ἡμερῶν τοῦ παρελθόντος.

Ἡ παιδική παραγωγή τῆς Λιλῆς Πεζοπούλου καλύπτει ὡς τά σήμερα 12 διβλία στίχων και πεζογραφημάτων, πού θεωροῦνται ἀπό πολλοὺς πολύτιμη προσφορά στό Ἑλληνικό παιδικό διβλίο μας. Στόχος τῆς συγγραφῆς εἶναι νά ἐνοσταλάξει με τήν περιγραφή τοῦ τοπίου και τῆς ὁμορφιάς κάτι ὠραίο πού νά μείνει στήν ψυχῆ τοῦ παιδιοῦ.

Ποιητικά ἔργα τῆς Πεζοπούλου για παιδιά εἶναι τά ἑξῆς: «Μέ τ' ἀθῶνια», «Ζωγραφιές», «Στό δάσος», «Χαρούμενες ὥρες», «Καλημέρα». Και πεζά τῆς συγγραφῆς εἶναι: «Φεγγαροῦλα», «Νεράϊδες», (γράφεται για ἕνα ταξίδι στίς Ἰνδίες) «Πούλια ἡ κόρη τοῦ ψαρά», «Ὅταν ἄρχισε ὁ πόλεμος», «Ἱστορίες» και ἄλλα.

Ἄς ἀκούσουμε ὅμως τίς ἀπαντήσεις τῆς Λιλῆς Πεζοπούλου στό ἐρωτηματολόγιο πού τῆς στείλαμε. Ἡ πρώτη ἐρώτηση εἶναι: Ποιά μηνύματα σκοπεύετε νά μεταδώσετε στά παιδιά;

ΑΠ.: Τήν ἀγάπη, τή στοργή, τήν γενναιοδωρία, τόν πατριωτισμό, τόν ἠρωτισμό, τή δικαιοσύνη, αὐτά πού χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος για νά λέγεται ἄνθρωπος.

ΕΡ.: Ποιά πιστεύετε ὅτι εἶναι ἡ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας για τήν πνευματική ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ;

ΑΠ.: Πιστεύω ὅτι ἡ παιδική λογοτεχνία, εἶναι, ὄχι μόνο ἡ πνευματική τροφή τοῦ παιδιοῦ, ἄλλά και ἡ διαμόρφωση και διαπαιδαγώγηση τοῦ χαρακτήρα του. Τῆς σκέψης του Τῆς κρίσης του. Ἀπαραίτητα τά ἐξωσχολικά διβλία. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη ψυχαγωγία τοῦ παιδιοῦ. Μαθαίνει διασκεδάζοντας. Ὅπως τό παιγνίδι τέρπει, ἔτσι και τό καλό, εὐχάριστο διβλίο τό σαγηνεύει. Τοῦ ἀνοίγει νέους ὁρίζοντες. Ἰκανοποιεῖ τήν τάση πού ἔχουν ὄλα τά παιδιά για μάθηση, τήν περιέργεια για τό καινούργιο, για τό ἄγνωστο.

ΕΡ.: Ὑπάρχουν ξεχωριστοί κανόνες για τήν συγγραφή παιδικῶν διβλίων, και ποιούς ἀκολουθεῖτε;

ΑΠ.: Θά ἔλεγα, κατανόηση μᾶλλον ὑπάρχει. Ὁ συγγραφέας νά κατέχει τήν

ψυχολογία και τὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ. Ἡ ἱστορία, τὸ παραμῦθι, γὰ περιλαμβάνουν μὲν τὸ παράδειγμα, τὴν διδασκαλία, χωρὶς ὅμως νὰ θυμίζον μάθημα ἢ ὑποχρέωση. Ἡ ἐξιστόρηση, γὰ εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ ξυπνᾷ τὴν φαντασία τοῦ παιδιοῦ, νὰ δγάλη μόνον του, τὸ νόημα τοῦ διηγήματος καὶ προπάντων γὰ τὸ διασκεδάσει. Πρέπει τὸ θέμα νὰ ἔχει ἐνδιαφέρον. Δράση, κίνηση, χιούμορ, ρομαντισμὸ καὶ ρεαλισμὸ.

ΕΡ.: Ποιοὺς τρόπους προτείνετε γιὰ πληροφόρηση τῶν γονιῶν;

ΑΠ.: Νομίζω πὼς θὰπρεπε νὰ διαβάζουν πρώτοι τὸ βιβλίον, γὰ συμβουλευόνται τοὺς νηπιαγωγούς, τοὺς δασκάλους. Τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, καλὸ θάταν νὰ στέλνει στὰ σχολεῖα, κατάλογο τῶν καλῶν βιβλίων ἰδίως τῆς προσχολικῆς ἡλικίας καὶ τοῦ δημοτικοῦ. Μπορεῖ πολλὰ ἀπὸ τὰ βιβλία ποὺ ἐκδίδονται κάθε χρόνο, νὰ μὴν εἶναι μὲν ἐλαθερά, ἀλλὰ νὰ μὴν προσφέρουν τίποτε γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη καὶ ψυχαγωγία τοῦ παιδιοῦ.

ΕΡ.: Ποιὰ κατὰ τὴ γνώμη σας ἡ ἀξία τῶν ἀνθολογιῶν παιδικῆς λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Οἱ παιδικὲς ἀνθολογίαι θὰ πρέπει νὰ προσρίζονται γιὰ μεγάλα παιδιὰ. Γι' αὐτὰ, ποὺ ἔχουν διάθεση νὰ γνωρίσουν τοὺς κλασσικοὺς ἢ τοὺς νεώτερους συγγραφεῖς.

ΕΡ.: Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσαρμοστῆ τὸ παιδικὸ βιβλίον πρὸς τὰ νέα δεδομένα τῆς τεχνολογίας;

ΑΠ.: Μοιραίως, φυσιολογικά, προσαρμόζεται μόνον του τὸ βιβλίον, ἀφοῦ τὸ παιδὶ τὰ ζεῖ στὴ καθημερινή ζωὴ καὶ στὰ παιγνίδια του. Τὰ περισσότερα παιγνίδια σήμερα, εἶναι τεχνολογικά. Ἐνας λόγος λοιπὸν περισσότερο, τὸ παιδικὸ βιβλίον, θὰ πρέπει νὰ κρατῆσει τὴ μαγεία, τὸ ἀπίθανον, τὴν ὁμορφιά, τὴν ἀγάπη, τὴ στοργή, τὴν εὐσπλαχνία, τὴ σαγήνη τοῦ παραμυθοῦ.

Μέσα σ' ὅλα αὐτὰ, νὰ προστίθεται καὶ ὁ συγχρονισμὸς, ὁ ρεαλισμὸς, χωρὶς νὰ ξεχνοῦμε καὶ λίγο ρομαντισμὸ, γιὰ νὰ μὴ καταντήσουμε ρομπότ.

(Συνεχίζεται)

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΙΑΝΘΗΣ

ΑΓΑΛΙΑΣΜΑ

Ἐχ... Σουκρὴ, Σουκρὴ Ἐμίνογλου,
Μικρό, μελαχροινὸ Τουρκάκι τῆς Κερύνειας,
Ἐχ καὶ νὰ ἔφερεις τ' ἀγάλιασμα ποὺ τράταρες στὴν ψυχὴ μου,
Κεῖνὴ τὴ δίσεχτην ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ — μὲ τὸν Ἄττιλα, —
Ὄντες φυλάκισες, στὴν ἀγκαλιά σου, τὸ Γιωργή, τὸ γειτονάκι σου,
Κι' ἀρνήθηκες, γιὰ τὴν ἀγάπη του,
Ὅλα τῆς γῆς τὰ δίκια.
Ἐ λοιπὸν ὄχι, Σουκρὴ, τζιγέρι μου, ὄχι,
Δὲ χάθηκαν ὅλα, δὲ χάθηκαν οἱ ἐλπίδες,
Ἄπις κι' ἀγαπίεστ' ἐσεῖς, — ἀπις κι' ἀγαπιοῦνται τὰ παιδιὰ.
Τί αὔριο, Σουκρὴ, μανίτσα μου,
Αὔριο, τὸ ρόδο τῆς Ζωῆς, θὰ τὸ κρατοῦνε τὰ δικά σας χέρια,
Αὔριο, τὸ ρόδο τῆς Ζωῆς, θὰ τ' ἀνασταίνουν οἱ δικές σας καρδιές.
Κι' αὔριο, θὰ ἔναι ἀλλιῶς,
Αὔριο θὰ ἔναι καλύτερα.
Δὲ μπορεῖ, θὰ ἔναι καλύτερα, Σουκρὴ,
Μικρό, μελαχροινὸ, Τουρκάκι τῆς Κηρύνειας,
Μικρὸ πολίτη,
Τῆς πατρίδας Γῆς.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ

Κ Α Ο Ε Μ Η Ν Α

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ κ. ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΑΥΡΟΥ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΕΘΝΑΡΧΗ ΜΑΚΑΡΙΟ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΕΡ.: Έχουμε τώρα μαζί μας τόν 'Υ. Φιμποργό παρά τῷ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας κ. Πάτροκλο Σταύρου, πού συνεργάστηκε καί ἐξῆσε κοντά στόν 'Εθνάρχη Μακάριο ἐπί εἴκοσι πέντε χρόνια. Θά τόν παρακαλοῦσαμε νά μᾶς πῆ λίγα λόγια γιά τήν ἀγάπη τοῦ 'Εθνάρχη γιά τὰ παιδιά.

ΑΠ.: Πιστεύω πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ 'Εθνάρχη Μακαρίου γιά τὰ παιδιά μαρτυρεῖται κατ' ἐξοχή μὲ τήν ἀπόφασή του νά ἀνεγείρει τῆ μεγάλη νοσηλευτικὴ μονάδα, μέσα στήν ὁποία κεντρικός πυρήνας εἶναι τὸ Παιδιατρικὸ Τμῆμα. Προνοοῦνται ἐπίσης, ὅπως εἶναι γνωστό, Μαιευτικὸ Τμῆμα καί Ἀντιπνευμονικὸ Τμῆμα.

ΕΡ.: Ἐννοεῖτε τὸ νοσοκομεῖο πού ἀνεγείρει τώρα τὸ Ἴδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' ;

ΑΠ.: Ναι. Ὁ Μακάριος εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέα ἰδρύσεως, εἶχε καταρτίσει τὰ σχέδια καί εἶχαν ἀκόμη ἐξασφαλίσει τὸ οἰκονομικὰ μέσα. Εἶναι οἱ εἰσπράξεις ἀπὸ τὴν πώληση τῶν χρυσῶν νομισμάτων μὲ τὴ μορφή του. Βασικὴ ἰδέα καί κυρίαρχη ἐγνοία τοῦ Μακαρίου στὸ ὅλο τοῦτο σχέδιο ἦταν ἡ εὐημερία τοῦ παιδιοῦ, ἦταν ἡ δημιουργία ὄλων τῶν ἀναγκαίων προϋποθέσεων γιά τὴν ἐξασφάλιση τῆς υγείας, ψυχικῆς καί σωματικῆς, τῆς νέας γενεᾶς. Καί θά προσέθετα ὅτι, πέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη καί τὴν κοινωνικὴ ἄποψη τὸ σχέδιο τοῦτο προσλαμβάνει εὐρύτερες ἐθνικὲς προεκτάσεις. Ἄπεται τῆς ἀναγκαιότητας καί τῶν τρόπων καί μέσων φυσικῆς καί ἐθνικῆς ἐπιβίωσης τοῦ λαοῦ μας. Μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ὁ Μακάριος ἐβλεπε σὲ μελλούμενος καιρὸς καί προσέβλεπε τὰ νέα ἐκάστοτε βλαστάρια νά φυτρώνουν καί νά ἀνδρύνονται εὐρωστα στῆ γῆ μας καί νά συντηροῦν πιστὰ καί νά κρατοῦν γερά τὴν προαιώνια ἑλληνικὴ κληρονομία μας.

ΕΡ.: Ὁ Μακάριος πέθανε ἀπὸ καρδιά. Δὲν σκέφθηκε νά προσθέσει στὴ νοσηλευτικὴ αὐτὴ μονάδα ἕνα καρδιολογικὸ τμῆμα ἢ, ἴσως, καί νά μετατρέψῃ ἀνάλογα τὰ σχέδια;

ΑΠ.: Τοῦ ἐγίναν τέτοιες εἰσηγήσεις. Ὁ Μακάριος δὲν τὶς δέχτηκε. Ἡ καρδιά του, τὸ μυαλό του λειτουργοῦσαν ὄχι γιά τὸ ὅπο-

μό του καί γιά τὰ πρόσκαιρα, ἀλλὰ γιά τὸ σύνολο καί γιά τὴν ἱστορία.

ΕΡ.: Στὴν καθημερινὴ ζωὴ τοῦ Μακαρίου ὑπῆρχαν εὐκαιρίες συναναστροφῆς καί συναντήσεώς του μὲ παιδιά;

ΑΠ.: Ὑπῆρχαν. Ἦσαν πρῶτα οἱ δημόσιες ἐκδηλώσεις. Οἱ ἐπισκέψεις του σὲ ἰδρύματα μὲ παιδιά, ὅπως στόν Παιδικὸ Σταθμὸ «Μά α» καί στὸ Ἄναρρωτήριο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ στὴν Κερύνεια πρὶν ἀπὸ τὴν τουρκικὴ εἰσβολή, σὲ νηπιαγωγεῖα προσφυγικῶν καταυλισμῶν, σὲ σχολεῖα, σὲ κατηχητικὰ καί σὲ παιδικὲς ἐξοχές, ὅπως τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης, στὸ ὄρφανοτροφεῖο, σὲ νοσοκομεῖα. Ἦσαν ἀκόμη οἱ ἐπισκέψεις παιδιῶν στόν ἴδιο στήν Ἀρχιεπισκοπὴ ἢ στὸ Προεδρικό Μέγαρο. Ἀρ' αὐτὲς τὶς ἐπισκέψεις πρὸς ἢ ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο ἡ ἐπισημότητα ὑποχωροῦσε μπροστὰ στὴν ὀδολογικὴ ἐγκαρδιότητα. Ὁ Μακάριος βρισκόταν μὲ τὰ παιδιά. «Ἄφετε τὰ παιδιά ἔλθειν πρὸς με», εἶπεν ὁ Χριστός. Ὑπῆρχαν καί περιπτώσεις πού ὁ μέγας Μακάριος γινόταν σὰν μικρὸ παιδί. Δὲν ἦταν, ἄλλωστε, δύσκολο πρᾶγμα. Καρδιά παιδιοῦ εἶχε ὁ Μακάριος. Καρδιά ἄκακη, γεμάτη πράοτητα καί καλωσύνη. Ἐνοιῶθε μιά μέγιστη χαρὰ, χάρη καί ἀνεση, ὅταν βρισκόταν μὲ παιδιά. Δὲν εἶχε τίποτε νά ἀνησυχίῃ μαζί τους, ἐνοιῶθε μιά τρυφερὴ ἐμπάνουση πού τὸν συγκινοῦσε κατὰβαθα καί τὸν ἔκανε νά ἔσχνά σκοτοῦρες καί ἀγωνίες.

ΕΡ.: Συνέβαινε τοῦτο συχνά;

ΑΠ.: Ναι, κυρίως μὲ τὰ παιδιά τῶν συγγενῶν του, ἀδελφῶν του, ἀνεψιῶν του, ἐξαδέλφων του. Πληθαίνουν ὅπως ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, συνήθιζε νά λήθ. Τὰ δεχόταν στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ κυρίως κατὰ τὰ βράδια καί τὰ Σαββατοκυριακάκα καί στὸ Προεδρικό Μέγαρο στὸ Τρόοδος τὰ καλοκαίρια. Ἐπαίξε μ' αὐτὰ στὸ γρασιδί, τὰ πείραζε, γελοῦσε μαζί τους γονατιστός ὁ ἴδιος. «Πουλὰκι μου» ἦταν ἡ συνηθισμένη προσαγόρευσή του. Ἦταν εὐτυχῆς ὁ Μακάριος νά κἀνῃ καί νά βλέπῃ τὰ παιδιά εὐτυχισμένα.

ΕΡ.: Ἐχετε καμιά προσωπικὴ ἐμπειρία αὐτῶν τῶν περιστατικῶν, κ. Σταύρου;

ΑΠ.: Μὲ συγκίνηση θυμᾶμαι, ὅταν τοῦ πῆρα τὴν κόρη μου νά τῆ δῆ, μόλις ἄρχισε νά περπατᾷ. Πιάστηκε τὸ μωρὸ ἀπὸ τὸ γραφεῖο γιά νά μὴ πέση, κοίταξε τὸν Ἐθνάρχη ψηλὰ στὸ πρόσωπο, καί τὸ μικρὸ χεράκι ἄρχισε νά ἐρευνᾷ καί νά χαιδεύῃ τὰ γένια αὐτοῦ τοῦ νέου γίγαντα τῆς Φυλῆς. Ἦταν μιά στιγμὴ τόσο ἀπλὴ καί τόσο ὑπέροχη. Δὲν εἶμαι ὁ μόνος προνομιούχος μῆς τέτοιαις θεσπέσι-

ας χαράς. Ξέρω και άλλες παρόμοιες εκδηλώσεις ανέκφραστης άθώας τρυφερότητας του Μακαρίου με τα παιδιά. Ήταν τόσο ανθρώπιнос, τόσο γλυκός, τόσο καλός αυτός ο Μακάριος, που είναι τυχερή ή γενιά μας που τον είχε και τον είδε ζωντανό ανάμεσά της. Άλλά είναι και κάτι άλλο που δείχνει τό μεγαλείο του Μακαρίου. Όταν έγινε τό άφρον πραξικόπημα στις 15 Ιουλίου 1974 ο Μακάριος θρισκόταν με παιδιά, με Έλληνόπουλα από τό Κάιρο, μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο. Διέφυγε ο Μακάριος, έπηγε στο Λονδίνο. Τα παιδιά, ταλαιπωρημένα, έφθασαν κι εκείνα στο Κάιρο στις 19 Ιουλίου, παραμονή της εισβολής. Στις αρχές Αυγούστου ο Μακάριος μου τηλεφώνησε από τό Λονδίνο. Και με την πρώτη ερώτηση ήθελε να πληροφορηθώ τι απέγιναν τα παιδιά, τα Έλληνόπουλα του Καίρου. Στή λίγη ώρα που ήταν μαζί τους μέσα στο πληττόμενο Προεδρικό τους έδινε κουράγιο και έλπίδα. Ύστερα τα σκεφτόταν. Έτυχε να τα Ξανασυαντήση τον Ιούνιο του επόμενου έτους, 1975, στο Κάιρο. Και τους Ξανάδειξε την αγάπη του. Ο Μακάριος ήταν όλος αγάπη για τα παιδιά, ήταν για όλους όλος αγάπη, ιδιαίτερα για τα παιδιά.

Και δέν ήταν μόνο για τα παιδιά της Κύπρου ή αγάπη του Μακαρίου. Θυμάμαι πόσο χαιρόταν να συναντάται με παιδιά κατά τις επισκέψεις του σε Ξένες χώρες. Ο Μακάριος αγαπούσε τό παιδί, τό οικουμενικό παιδί, αγαπούσε τον άνθρωπο.

ΕΡ.: Θυμάστε κανένα σχετικό περιστατικό από τις επισκέψεις του σε Ξένες χώρες;

ΑΠ.: Μπορώ να πω δυό-τρία περιστατικά. Τό ένα συνέβη κατά την επίσημη επίσκεψη του Έθνάρχη στην Κίνα τό Μάιο του 1974. Ο Έθνάρχης επισκέφθηκε σχολεία και κέντρα άθλοπαίδων. Άμέτρητο τσοῦρμo τα Κινεζόπουλα άσκούντο με καταπληκτική επιτηδειότητα στο πίκκ-πόγκ, στή Ξιφασκία, στο Ζίου Ζίτσου. Δέν προκαλούσαν μόνο χαρά αλλά και δέος εκείνα τα Κινεζόπουλα. Ο Έθνάρχης έπαιξε για λίγο μαζί τους πίκκ-πόγκ και παλλή ήταν όλων ή χαρά. Τό περιστατικό εκείνο ήταν ένα από τα γραφικώτερα της επισκέψεως στην Κίνα.

Άλλο περιστατικό ήταν ή μαζική βάπτιση ίθαγενών στην Κένυα τό 1971. Βαπτίστηκαν τότε άνθρωποι όλων των ηλικιών. Ήταν ιδιαίτερη ή χαρά του Αρχιεπισκόπου, όταν βάφτιζε τα μικρά παιδιά και τα έφερνε στο δρόμο του Θεού. Και τα παιδιά — καθώς και οι μεγάλοι — Τόν προσκυνούσαν σάν Προφήτη πάνω στη γή.

Ένα άλλο περιστατικό συνέβη κατά την επίσκεψη του Μακαρίου στην Τανζανία τό 1970. Πήγε τότε για λίγες ώρες ο Αρχιεπίσκοπος και στή Ζανζιβάρη που είναι τμήμα της Τανζανίας. Ο Πρόεδρος της Ζανζιβάρης, που είναι και Άντιπρόεδρος της Τανζανίας,

έδωσε έντολή και μαζεύτηκαν στο αεροδρόμιο κατά την αναχώρηση του Προέδρου Μακαρίου όσα Ζανζιβάρόπουλα είχαν τό όνομα Μακάριος. Συγκεντρώθηκαν μερικές δεκάδες. Σε μία στιγμή μου ψιθυρίζει ο Αρχιεπίσκοπος: «Λες, μωρέ, να λέγονται Μακάριοι όλα τούτα;» Άπομακρύνθηκα λίγο και φώναξα: «Μακάριοι!» Ο μόνος που δέν γύρισε προς την κατεύθυνση της φωνής ήταν ο μεγάλος Μακάριος: Όλοι οι μικροί γύρισαν μεμιάς τα μαύρα κατσαρά κεφαλάκια τους προς τό μέρος μου. Είναι γνωστό πως κατά τη διάρκεια των άπελευθερωτικών αγώνων των λαών της Άφρικής κατά της άποικιοκρατίας πολλοί έδιδαν στα παιδιά τους τό όνομα Μακάριος. Και ήταν ή πράξη αυτή εκδήλωση καταφρονήσεως της δουλείας και έκφραση έφέσεως για την έλευθερία. Τώρα οι λαοί είχαν, έστω και για λίγο, ανάμεσά τους τον μεγάλο έμπνευστή και τα μικρά παιδιά έβλεπαν τό πρότυπο της καταειώσεως της ζωής τους.

Ο Μακάριος ήταν και είναι σύμβολο οικουμενικών ιδανικών, οδηγός του λαού του και των ανθρώπων.

ΘΕΜΑΤΑ

ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΙΔΕΩΔΗ ΣΗΜΕΡΑ (ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ)

Τα γράμματα, τα Έλληνικά γράμματα συμπληρωμένα με τις χριστιανικές αρετές, δηλ. την παιδεία, τη βασικότερη λειτουργία κάθε πολιτισμένης κοινωνίας τιμούμε κάθε χρόνο στις 30 του Γεννάρη, μέρα μνήμης για τους Τρεις μεγάλους Ίεράρχες της Όρθοδοξίας που ούσιαστικοποίησαν τη σύζευξη και άρμονική συνύπαρξη Έλληνισμού και Χριστιανισμού, αυτά τα γράμματα τιμά κι ή άποψινή μας εκδήλωση τιμώντας ιδιαίτερα και τον άειμνηστο Πρόεδρο και Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, γιατί έκείνος όσο ζούσε τιμούσε και προστάτευε τα Έλληνοχριστιανικά ιδεώδη. Οι πραγματικές συνθήκες στις όποιες μας έρριξε ή μωρία και ή προδοσία με τό πραξικόπημα και την εισβολή δέν μας έμποδίζει να τιμούμε τέτοιες έπετείους, γιατί δέν πρόκειται για πανηγυρισμό, αλλά για την έκφραση τιμής, για ένα χρέος σε κάπ που καθορίζει την ύπόστασή μας, τιμής στα έθνικά και θρησκευτικά ιδεώδη, ιδεώδη που τιμούν όλοι οι άνθρωποι, όσοι σέβονται τον εαυτό τους και την πατρίδα τους, όσοι έχουν αυτογνωσί, και πολύ περισσότερο μας χρειάζεται σήμερα που οι ναοί και οι τάφοι μας στή μισή Κύπρο βεβηλώνονται από τους εισβολείς, σήμερα που εκείνο τονίζουμε την έθνική και θρησκευτική τους ύπόσταση.

"Όσο κι' αν φαίνεται παράξενο σέ μās σήμερα πού βλέπουμε τήν άρμονική τους συνύπαρξη, οί δυό αύτοί κόσμοι, άρχικά άντιμάχονταν μέ σφοδρότητα ό ένας τόν άλλο, γιατί ό ένας πήγαινε νά έκτοπίσει τόν άλλο κι' εκείνος άμυνόταν γιατί κινδύνευε, ένώ ό πρώτος άνησυχούσε, γιατί ό δεύτερος ήταν ισχυρά ριζωμένος στις ψυχές, είχε λαμπρό παρελθόν, ήταν όμως γιά κείνον άπαράδεκτος. Η σύζευξη και ή συνεργασία τους σέ άεσχάριστη ένότητα ένισχύθηκε σοβαρά κι' έπισημοποιήθηκε από τούς Τρεις μεγάλους Πατέρες πού τιμούμε σήμερα.

Τά ιδεώδη τής έλευθερίας, τής δημοκρατίας, τής ισότητας, οί άξίες του ύραιοι, του άληθινού ολοκληρώνονται τώρα μέ τήν άγάπη, μέ τό άγιο. Τά Έλληνικά γράμματα ένδυναμώθηκαν στό έργο τους και συμπληρώθηκαν από τό Χριστιανισμό και γιατί αύτός ήταν πολύ άνθρώπινος, αν και θεϊός, και έκείνα ήταν πολύ χριστιανικά. "Ο Έλληνισμός πρόσφερε σάν όδοποιός, ό χριστιανισμός θεμελίωσε τράνταχτα και καθαγίωσε. "Έκτοτε άρμονικά συνεργαζόμενα διαμορφώνουν τόν Έλληνα άνθρωπο και καταξιώνονται άπ' αύτόν στη ζωή. "Αρμονικά συνεργαζόμενα, παρά τήν άρχική άντίθεση, άποτέλεσαν τις βάσεις και τήν ούσία του Έυρωπαϊκού πολιτισμού.

Οί Έλληνικές άξίες πού άνάφερα πιό πάνω, δέν ήταν άπλώς κάποτε, είναι και θά είναι άπό τό πιό άπαραίτητα, παρά τήν τεράστια τεχνική πρόοδο, ή κι' έξ αίτίας τής, γιά τήν ίσοροπία κι' ευδαιμονία πού άνθρώπου, ένώ κι' ό χριστιανισμός παράλληλα σάν θεϊά διδασκαλία έξασφαλίζει έγκυρότητα κι' αϊωνιότητα, προσφέρει διέξοδο και παρηγορία, έγχυεται μονιμότητα μέσα στις πολλές άμφισβητήσεις και άλλαγές, δίνει άπάντηση σέ μεταφυσικές άπορίες και άγωνίες. "Αρμονικά συνεργαζόμενα και προστατευόμενα άπό τό νόμο τής πολιτείας άποτελοϋν άνέκαθεν τις κατευσνητήριες γραμμές τής παιδείας μας έδώ στην Κύπρο, γιατί σωστά και δημοκρατικά νοείται ότι σάν Έλληνες και χριστιανοί πού είμαστε πρέπει νά μορφωνόμαστε Έλληνικά και χριστιανικά.

"Η έκμετάλλευση των ιδεωδών αυτών άπό κάποιους, εύτυχώς λίγους κακούς Έλληνες γιά σκοπούς άνίερους, ή καηλεία γιά ίδιοτελείς σκοπούς δέν δίνει σέ κανένα τό δικαίωμα νά κηρύσσει τήν παρακμή, τήν άπαξίωσή τους, νά καλεϊ σέ άρνησή τους έκτός αν και ό ίδιος είναι κάπλος, έκτός αν ό ίδιος επιδιώκει ίδιοτελείς σκοπούς, και αύτά τά ιδεώδη τόν δυσκολεύουν, πού φαίνεται δυσκολεύουν όσους πολεμοϋν. "Θά πρέπει μήπως ν' άπαρνηθούμε, νά καταπολεμήσουμε τήν έλευθερία, τή δημοκρατία, τήν ισότητα, διάφορα δικαιώματα, τήν έλευθερία του λόγου, τής έκλογής κ.ά. ήπειδή και αύτά κατά καιρούς τά καηλεύτερα και τά καηλεύοντα κά-

ποιοι; Τους άνθρώπους εκείνους νά τους άποκηρύξουμε, νά τους καταδικάσουμε ναι, τά ιδανικά όμως όχι. Γιατί ή μαγία του κέρδους, ή δίψα τής έξουσίας, ό φανατισμός, ή ψυχική διαστροφή τί άφησαν ως τώρα άσπιλο κι' άμόλυτο; Γι' αύτό άκριβώς σήμερα επιβάλλεται ή άποκάθαρση, ή προστασία, ή διαφύλαξη των ιδεωδών αυτών στις άγνες ψυχές των παιδιών και των νέων περισσότερο άπό άλλοτε. "Όχι τόσο γιατί εκείνα κινδυνεύουν, αλλά περισσότερο γιατί έμεις κινδυνεύουμε χωρίς εκείνα νά χάσουμε τόν προσανατολισμό μας, νά μείνουμε μετέωροι και νά μās παρασύρουν οί άνεμοι των ποικίλων έχθρών μας.

"Η παιδεία, ή υγιής παιδεία πού έξοπλίζει όχι άπλώς γιά ένα επάγγελμα ή μιá επιστήμη, αλλά πού καταρτίζει γιά μιá ζωή άξια νά βιώνεται, πού καλλιεργεί μέ τις Έλληνικές και χριστιανικές άξίες σώμα και πνεϋμα και ψυχή, πού μοχθεί γιά τή δημιουργία άνθρώπων ίσορροπων, ικανών ν' άντισταθούν στό ισχυρά ρεύματα τής εποχής μας, σ' όλες τις δυνάμεις τής προπαγάνδας πού τείνουν ν' άποπνευματοποιήσουν, νά μαζοποιήσουν, νά άποπροσανατολίσουν έθνικά και θρησκευτικά τόν άνθρωπο, ή παιδεία πού κáμνει τόν άνθρωπο όχι όπαδό ή όργανο ή κόλακα, αλλά υπεύθυνο δημοκρατικό πολίτη, ικανό ν' άντιμετωπίζει προβλήματα τεράστια, ν' αυτομορφώνεται μέχρι τό θάνατο, νά σέβεται τόν εαυτό του και τους άλλους, νά ναι άληθινός δημοκράτης, αύτή ή παιδεία άποτελεί τό καλύτερο μέσο γιά τήν άντιμετώπιση των τρομακτικών προβλημάτων τής εποχής μας. Αύτή τήν παιδεία θέλουμε νά ύπηρετούμε, αύτήν, όταν τιμούμε, είμαστε μέσα στό πνεϋμα τής σημερινής γιορτής.

Αύτή τήν παιδεία όρθά νομο ετώντας και δημοκρατικά ή πολιτεία μας όρίζει νά μεταδίνουμε στους νέους και αύτήν έχουμε χρέος όλοι νά διαφυλάξουμε άπό ύπερβολές και έκτροπές. Θεματοφύλακας και ή Έκκλησία τής χριστιανικής διδασκαλίας, παράδοσης και ήθικής έχει δικαίωμα αλλά και χρέος νά βοηθή, ν' άγρυπνά, νά συνεργάζεται μέ τήν πολιτεία γιά τό καλό και των δυό, και του τόπου.

Τιμώντας τό πνεϋμα τής παιδείας μας δειχνουμε τό σεβασμό μας προς τόν άνθρωπο στον όποίο ίσπευθύνεται. Τιμούμε άκόμη και πρέπει νά τιμούμε τόν εκπαιδευτικό κάθε βαθμίδας, τόν άφανή και άκουραστο, αλλά σημαντικό αύτό κοινωνικό και έθνικό έργάτη. Τιμάται άκόμη και πρέπει νά τιμάται ό μαθητής κάθε βαθμίδας, γιατί αύτός γίνεται τό σκεϋος τής πραγμάτωσης των αξιών. "Αγίες Τράπεζες οί ψυχές των νέων, πού λειτουργοί ίερουργοϋν μέσα τους οί εκπαιδευτικοί μέ τά άγία του θεους και τής θρησκείας. Στην προσπάθεια, τους κόπους, τήν καλή θέληση και τήν έκτεκτικότητα του νέου άνθρώ-

που είναι που διαπιστώνεται κάθε φορά ή λειτουργικότητα των αξιών, ή εγκόσμια πραγματικότητά τους, τὸ νέο κι ἐπίκαιρο παρά τὴν παλαιότητά τους, παρά τις ἐκάστοτε ἀλλαγές.

Ὁ ἀείμνηστος Ἐθνάρχης Μακάριος, στὸν ὁποῖο ἀφιερώνουμε τὴν ἀποψινὴ μας ἐκδήλωση, αὐτὰ τὰ ιδεώδη, τις Ἑλληνικὲς ἀξίες καὶ τις χριστιανικὲς ἀρετὲς ἤθελε ὄχι μόνο τυπικά ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικά νὰ μεταδίδουμε στοὺς νέους. Μὲ τὴ διπλὴ του ιδιότητα, τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, στίς ὁποῖες τὸν ἀνάδειξε πανηγυρικά καὶ δημοκρατικά καὶ τὸν ὑποστήριξε ἀξιοθαύμαστα ὁ λαὸς μας προστατεύει τὴν παιδεία, ἀγαπᾷ τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τοὺς μαθητές, δημιουργεῖ σὲ ὅλους αἰσθημα ἀσφάλειας καὶ διάθεσης νὰ τὰ δέχονται καὶ νὰ ἐπαυξάνουν. Ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἐλευθερία, ἡ δημοκρατία, ἡ ἰσότητα, ἡ ὁμορφιά, ἡ ἀγιότητα εἶναι ἀρετὲς ποὺ διακήρυσσε, ἐφάρμοζε, προστάτευε, κάλυπτε μὲ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας. Ἑλληνας καὶ χριστιανὸς ἀληθινὸς ὁ ἴδιος δείχνει μεγαλοψυχία, ἀνεκτικότητα, ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνη καὶ αὐστηρότητα, βαδίζει σταθερὰ στὴ δημιουργία ἴσων ἐυκαιριῶν, ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα καὶ σέβεται τὴν Κύπρο. Ἦξε ὁ Μακάριος πὺς λαὸς ἀγωνιζόμενος γιὰ ἐπιθίωση καὶ ὀλοκλήρωση τῆς ἐλευθερίας του θὰ πρέπει νὰ ἔχει ἐθνικὴ αὐτογνωσία, νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ ψηλὰ ιδεώδη, νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ κάτι τὸ ὑψηλὸ καὶ ὠραῖο καὶ νὰ τείνει σὲ κάτι παρόμοιο. Εἶναι δικὰ του τὰ λόγια ὅτι: «Εἶναι μέγας ὁ προορισμὸς τῆς Παιδείας, κυρίως διὰ τοὺς ὑποδούλους. Οὐδὲν ὑψηλότερον μετὰ τὴν θρησκείαν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν παιδείαν. Προορισμὸς τοῦ σχολείου εἶναι νὰ χαλκεύῃ χαρακτήρες. Παιδεῖα ἡ ὁποία δὲν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ διπτοῦ ἠθικοῦ κεφαλαίου τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Πατριδος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐδοκιμήσῃ». Αὐτὸν τὸν δρόμον ὅσοι ἀληθινὰ σεβόμαστε τὴν ἱερὴ μνήμη τοῦ Μακαρίου ὀφείλομε νὰ πορευόμαστε, ἔτσι νὰ διαπαιδαγωγοῦμε τοὺς νέους μας, ὄχι ἀπλῶς νὰ τὸ διακηρύσσουμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἄλκης Γουλιμῆ: Ὁ Χρυσάφενιος Κρίνος (παιδικὸ μυθιστόρημα). Ἀθήνα, 1978 (Νέα ἐκδοσὴ ἀναθεωρημένη).

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, ποὺ ἡ Ἄλκη Γουλιμῆ παρουσιάζει ἔργο της. Ἡ συγγραφέας, γνωστὴ καὶ βραβευμένη πολλές φορές, ἀποτελεῖ σήμερα γιὰ τὴν Παιδικὴ Λογοτεχνία ἓνα ὑπολογίσιμο κεφάλαιο, γιατί ἔχει πιὸ ἀποκρυσταλλωμένο τὸ χαρακτήρα τῆς παραγωγῆς της σὲ μυθιστορήματα, διηγήματα, παραμυθία, ἱστορίες τῆς μυθικῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας (ἀκόμα σὲ στερεοφωνικούς δίσκους)

καὶ ἄλλα, ὅλα γραμμένα γιὰ τις διαφορὲς παιδικὲς ἡλικίες.

Τὸ μυθιστόρημα «Ὁ Χρυσάφενιος Κρίνος» εἶναι μιὰ ἱστορία τῆς σύγχρονης ζωῆς, ποὺ ἔχει σὰν στόχο της νὰ τέρψει μὲ τὴ χαρούμενη ἀτμόσφαιρά της, νὰ συναρπάσει μὲ τὴ μυστηριώδη πλοκὴ της καὶ νὰ διδάξει μὲ τις γνώσεις βοτανικῆς καὶ τὸ λαογραφικὸ ὑπόβαθρό της.

Ἕνας τέτοιος θαυμάσιος ταιριασμένος συνδυασμὸς τοῦ «τερπνοῦ καὶ τοῦ ὠφέλιμου», ἀσφαλῶς, ἀποτελεῖ ἓνα σοβαρὸ στοιχεῖο γιὰ τὴ σωστὴ ἐχτίμηση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τῆς Γουλιμῆ. Καὶ πολὺ δικαιολογημένη εἶναι καὶ ἡ ἀπονομὴ τοῦ Βραβείου τῆς Γυναικείας Λογοτεχνικῆς Συντροφιάς (1968) στὸ ἔργο αὐτό.

Παράλληλα, πρέπει νὰ ἀναφέρουμε, πὺς τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔχει ἤδη μεταφραστῆ καὶ κυκλοφορῆσει στὰ Ἀγγλικά, στὰ Γερμανικά καὶ, τελευταία, στὰ Γαπωνέζικα.

Ὁ παιδικὸς κόσμος ἔχει πολλὰ νὰ ὠφεληθεῖ. Εἰδικὰ, στὸν τομέα τῆς βοτανικῆς, μὲ σπάνια τέχνη καὶ φαντασία ἡ Ἄλκη Γουλιμῆ, εἰσάγει στὴν ἐξέλιξη τῆς ὑπόθεσης ἐπιστημονικὲς πληροφορίες ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας καὶ μαζί ἐξάπτει τὸ πνεῦμα καὶ ὠθεῖ τὴν ἔφεση τῆς παιδικῆς ψυχῆς γιὰ περισσότερη μάθηση καὶ ἔρευνα. Ἐδῶ πρέπει νὰ τονιστεῖ ἡ ἀρετὴ τοῦ ἔργου στὸ θέμα τοῦ ψυχολογημένου καὶ καλοζυγισμένου διάλογου ἀνάμεσα σὲ παιδιὰ καὶ τοῦ περιγυροῦ τους, μεγαλύτερης ἡλικίας. Ἀνώτερος αἰσθήματα καὶ ἔξυπνα εὐρήματα χαρακτηρίζουν τὸ ἔργο, ποὺ ἡ ἀγωνία γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ὑπόθεσης κορυφώνεται ὅσο πλησιάζει τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, γιὰ νὰ καταλήξει στὸ ἀποκορύφωμα, ποὺ ἱκανοποιεῖ καὶ δικαιώνει τις προσδοκίες καὶ τις εὐχὲς τῶν παιδικῶν ἀναγνωστῶν του.

Τέτοιο βιβλίο, σὰν τὸν «Χρυσάφενιο Κρίνο» τῆς Ἄλκης Γουλιμῆ, γραμμένο σὲ γλώσσα ἀπλή, μὰ πλούσια καὶ λυρική, ἀποτελεῖ γιὰ τὴ σημερινὴ Παιδικὴ Λογοτεχνία μιὰ σοβαρὴ προσφορά. Πρόσθετο προσόν τῆς ἐκδοσης εἶναι καὶ ἡ ταιριαστὴ καὶ καλομελετημένη εἰκονογράφηση τῆς Σεβαστῆς Καραβοκύρη—Γεωργακοπούλου, ἓνα στοιχεῖο, ποὺ τελευταία ὑπολογίζεται καὶ συμβάλλει αἰσθητὰ στὴν ἐκδοτικὴ καὶ κυκλοφοριακὴ ἐπιτυχία, ιδιαίτερα, τῶν παιδικῶν ἐκδόσεων.

ΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ

Παῦλος Κριναῖος: «Τὰ τετράδια τῶν Ἀγγέλων» (ποιήματα).

Δυὸ βραβευμένες ποιητικὲς συλλογὲς «Καλημέρα στὸν ἥλιο» (1965) καὶ «Ἡ χωριά τῶν νερῶν» (1969) ἀπ' τὴ Γυναικεία Λογοτεχνικὴ Συντροφία στὴ μνήμη Ἰῦσα Δελῆ, ἀποτελοῦνε τὴ συλλογὴ «Τὰ τετράδια τῶν Ἀγγέλων» τοῦ Π. Κριναῖου. Ὁ Κριναῖος ποιητῆς καὶ δημοσιογράφος εἶναι γνωστὸς γιὰ

τή δική του προσωπική ποίηση, με τόν πλατύ, ελεύθερο στίχο και τήν άδρή και πλούσια εικόνα. Τόν είχα γνωρίσει στα παλιά γραφεία της «Βραδυνής» και μ' είχα έντυπωσιάσει ή εύγένεια, απλότητα και καταδεχτικότητα του, με τις όποιες είναι γιομάτη κ' ή ποίησή του, γενικά. Έχτημύσα πάντα τήν όμορφη ποιήσή του, παραδοσιακή ή μοντέρνα και τή διάβαζα άπληστα, όπου τήν εύρισκα.

Στά «Τετράδια των Άγγέλων» είναι φανερή ή προσπάθεια νά περιλάβει στίχους όρισμένων κατηγοριών (θρησκευτικούς ή πατριωτικούς). Βέβαια, είναι στίχοι γραμμένοι μ' εύρύτητα αντίληψως κι όχι περιορισμένη. Γι' αυτό οι θρησκευτικοί του στίχοι άποπνέουν μιá πνευματικότητα ραφιναρισμένη κι όχι ένα φανατισμό δογματικό (Ώδήγησα τόν Άφέντη Χριστό). Έπίσης τά πατριωτικά του, έχουν πρωτοτυπία και δέν αναφέρονται σε στενά θρησκευτικά πλαίσια, πού θα κούραζαν, αλλά στήν ούσία. Σπάνια νά βρει κανείς παραδοσιακούς στίχους, πού νά μήν τόν κουράσει ή μονοτονία της ρίμας, του μέτρου ή άλυγισιά. Μά, ό Π. Κριναίος, παλιός τροβαδούρος, Ξέρει νά τραγουδάει περίτεχνα, νά θέλγει με τήν εικόνα και τήν παρομοίωση, νά ένθουσιάζει με τή διαλεχτή λέξη, νά κερδίζει με τήν πρωτότυπη ιδέα.

Άλλου θά βρωμε ν' αναβλύζει μιá τρυφερότητα άσυνήθιστη (Νανούρισμα) και μιá εύαισθησία έκπληκτική. Ό Κριναίος «είν' ένας τρυφερός κι άπαλός ποιητής, πού Ξέρει ν' άγγίζει τις πιό εύαίσθητες χορδές της ψυχής μας διακριτικά, μουσικά. Άλλου, κυριαρχεί ό συμβολισμός (Ώθεασμένες άετός). Σε τούτη τή συλλογή βρήκα ένα διαφορετικό Κριναίο από κείνον πού γνώριζα άπ' τά κατάσπαρτα ποιήματά του. Κ' ή γνωριμία μου μαζί του στάθηκε ένθουσιαστική, γιατί μου Ώειξε πώς για έναν καλό τεχνίτη του στίχου, τό μπόλιασμα στόν κορμό της παραδοσιακής ποίησης στοιχειών της κοινούργιας, είναι σχεδόν γόνιμο κι άποδοτικό. Χάρηκα τά «Τετράδια των Άγγέλων», χάρηκα μιάν όμορφη παραδοσιακή ποίηση σε τούτη τήν εποχή, πού επικρατεί στήν τέχνη ή άουδοσία, ό άυτοσχεδισμός, τό έξωλογικό και τό παράλογο. Και χάρηκα διπλά, γιατί τή βρήκα και γιατί δε χάθηκε άκόμα τό είδος της. Ένα έπιδοφόρο μήνυμα είτανε τούτο τό βιβλίο για μένα, πώς δε χάθηκε ή άληθινή ποίηση.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΖΑΔΕΣ

Μυρτώς Άζίνα: Λονδίνο 1974, ήμερολόγιο, Λευκωσία, 1979.

Άπλό, λιτό, χωρίς ύποκρισεις και φιλολογία τών σοφών ένηλίκων, χωρίς φτηνή συνθηματολογία, τό βιβλιάρáκι (λίγες σελίδες τών 13 κοριτσιάτικων χρόνων) της Μυρτώς Άζίνα «Λονδίνο 1974 (ήμερολόγιο)». Η μικρή αλλά δραματική πείρα μιáς μαθητούλας, πού βρέθηκε οίκογενειακώς στό Λονδίνο

και Ξαφνικά μαθαίνει τήν καταστροφή της Κύπρου, καταγράφεται σε ώρες συλλογής μέσα στα φύλλα ήμερολογίου χωρίς τήν πρόθεση της δημοσίευσης. Τό κορίτσι είδε τόν Άρχιεπίσκοπο Μακάριο νά χάνεται, Ξαφνικά μαθαίνει τή διάσασή του, τόν άντικρύζει άργότερα μέσα στη σιωπηλή του θλίψη και σε λίγο καιρό στέκεται δίπλα του στήν Άρχιεπισκοπή κείνη τή μέρα του γυρισμού στα πατρικά χώματα. Πλεγμένη σ' αυτό τό μοτίβο, σε δεύτερη βέβαια μοίρα αλλά άλλά καφτά πάλιν, καταγράφεται ή οίκογενειακή της τραγωδία κι' οι διάφορες άντιδράσεις τών δικών της. Κείνος ό καημός για τό καμένο σπίτι, όπου οι παιδικές μνήμες, πραγματικά σε άγγίζει. Κι' έρχεται ό έπιλογος με τήν εύχή νά δίνει χρόνια ό Θεός σ' αυτόν τόν φίλο (και περιμένεις τόν Μακάριο), πού τ' όνομά του είναι: ΚΥΠΡΟΣ. Με τούτη τήν άποστροφή τό ήμερολόγιο άμέσως παίρνει μέγεθος κι ός ήταν λόγια, ειλικρινή βέβαια αλλά λόγω ενός μικρού κοριτσιού πού έμπαινε στη ζωή μ' ένα άπτόμο μεγάλο στά 13 του χρόνια. Όμως ή ηλικία και ή παράδοση δέν τό άφήσανε νά καταρρεύσει. Ένα ποίημα αισιόδοξο άποκρυσταλλώνει τό νεανικό σθένος και άποδεικνύει τήν ειλικρινεία τών γραφομένων, έτσι όπως τό είχε παρεμβάλει στις καταγραφές του ήμερολογίου. Έλος ένα κείμενο του άείμνηστου Έθνάρχη Μακαρίου κοσμεί τήν έκδοση.

Διάβασα τό βιβλιάρáκι και συγκινήθηκα. Αυτή είναι ή όμολογία μου.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Καλλιόπης Σφαέλου: Κανέλλος Άγαθίας Γκέκας (Ένας σκύλος με καρδιά), Μυθιστόρημα, έκδ. Ι. Κολλάρου & Ξία, Άθήνα, 1978, σελ. 137.

Η συγγραφή παιδικού μυθιστορήματος και, μάλιστα, με ήρωα ένα σκύλο, δέν είναι εύκολο πράμα. Αυτό, τουλάχιστο, διαπιστώνουμε διαβάζοντας τό νέο βιβλίο της Καλλιόπης Σφαέλου. Μέσα σε μιá άφήγηση, πλαισιωμένη με έπεισόδια από τις περιπληνήσεις, τις κακουχίες και τά κατορθώματα ενός σκύλου, θγαίνει τό συμπέρασμα πώς έχει άποδώσει καρπούς ό πνευματικός μόχθος της συγγραφώς.

Χρησιμοποιώντας τήν προσωποποίηση ενός σκύλου καταφέρνει νά μας περιγράψει τήν έναλλασσόμενη μοιραία περιπλάνησή του σε διαφορετικές συνθήκες ζωής, στέρησης και άντιμετώπισης δύσκολων περιστάσεων και νά μας δώσει σε καλοζυγισμένες ψυχικές καταστάσεις τήν ανθρώπινη συμπεριφορά.

Κι αυτές οι ψυχικές μεταπτώσεις του ανθρώπου, συνταιριασμένες με μιá άνάλογη τοποθέτηση του σκύλου σε μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα — πού του δώσανε, Ξεχωριστά, τρία άισδοχικά όνόματα: Κανέλλος, Άγαθίας και Γκέκας — δίνουν τήν εύχέρεια στη συγ-

γραφέα να αναλύσει σε βάθος τόν ανθρώπινο χαρακτήρα και να παρουσιάσει τύπους καθημερινούς, μα και τόσο αληθινούς, όπως τού σπλαχνικού, τού άκαρδου, τού φιλόζωου, τού καιροσκόπου κλπ.

Από την άλλη, δίνεται η ευκαιρία να τονιστούν σ' όλο τὸ πλάτος τους οι σπάνιες ιδιότητες τού συμπαθητικού αὐτοῦ τετράποδου, ἡ πίστη, ἡ φιλία καὶ ἡ ἀφοσίωσή του στο μοναδικό του σύντροφο, τὸν ἄνθρωπο, με τὰ εὐεργετικά τους ἐπακόλουθα. Κι ἂν, ἀκόμα, λογαριάσουμε πὼς ἡ συγγραφέας ἀπευθύνεται σὲ παιδιά, τότε ἡ ὠφέλεια γι' αὐτὰ θὰ 'ναι μεγαλύτερη. Γιατί, τὴν εὐπλαστη ψυχὴ τους θὰ θερμάνει πιὸ πολὺ τὸ αἶσθημα τού φιλόζωου, πού ἀποτελεῖ ἕνα εὐγενικό χάρισμα.

Ἡ ἀφήγηση τῆς κ. Σφαέλου παρουσιάζεται στρωτῆ, παραστατική με ἐπεισόδια, πού κρατοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τού ἀναγνώστη ἀδιάπτωτο. Ὁ διάλογος ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ ζῶα γίνεται με τέτοιο ἐντεχνο, μα φυσικό τρόπο, πού νὰ ἔχει μιὰ ἀληθοφάνεια, μιὰ πειστικότητα.

Τὸ βιβλίο «Κανέλλος Ἀγαθίας Γκέκας» διανθίζεται με εἰκονογράφηση ἀρκετὰ ἐκφραστική, πού συμβάλλει στὴν πιὸ ἄρτια ἐμφάνιση τῆς ἐκδόσεως.

Γενικά, τὸ νέο ἔργο τῆς κ. Καλλιόπης Σφαέλου, πού ἔχει στο ἐνεργητικό της ἀρκετὲς βραβεύσεις, ἀποτελεῖ μιὰ ἀξιόλογη προσφορά καὶ συμβάλλει θετικά στὸν ἐμπλουτισμό τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας μας.

ΙΑΚ. ΚΥΘΡΙΩΤΗΣ

Λότη Πέτροβιτς—Ἀνδρουσοπούλου: «Γιὰ τὴν ἄλλη Πατρίδα». Σύγχρονο μυθιστόρημα γιὰ μεγάλα παιδιά. (Ὁ ἐκδόσεις τῶν Φίλων), Ἀθήνα 1978.

«Ἐνας ὑπέροχος ὕμνος στὸν ἄνθρωπο πού ἀγωνίζεται γιὰ μιὰ ἐλεύθερη πατρίδα, πού πασκίζει γιὰ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν εἰρήνη ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, πού νοιώθει ν' ἀναβλύζει ἀπὸ μέσα του «ἀγάπη γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, τὸν κάθε ἄνθρωπο, κάθε πλάσμα πάνω στὴ γῆ».

Αὐτὲς οἱ σκέψεις μου ἔρχονται σὲ μυαλό, καθὼς τελειώνω τὴν ἀνάγνωση τού μυθιστορήματος τῆς Λότης Πέτροβιτς—Ἀνδρουσοπούλου «Γιὰ τὴν ἄλλη Πατρίδα».

«Σύγχρονο μυθιστόρημα γιὰ μεγάλα παιδιά» τὸ ὀνομάζει ἡ συγγραφέας. Ὅμως εἰν' ἀλήθεια πὼς καὶ τὸ μεγάλο τὸν ἐλκύει, τὸν ἐνδιαφέρει καὶ τὸ συγκινεῖ. Δὲν εἶναι αὐτὸ ἕνα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα κάθε ἀξιόλογου ἔργου;

Μὲ τὸ νέο της βιβλίο ἡ κυρία Πέτροβιτς μᾶς χαρίζει ἀκόμα ἕνα συγκλονιστικό μυθιστόρημα, γεμάτο γνήσια ἀνθρωπιά. Τὸ χαίρετιζομε σὸν θετική καὶ σημαντική προσφορά σὲ τὸν χώρο τῆς ἐλληνικῆς παιδικῆς δι-

βιογραφίας καὶ σὲ τὸν χώρο τῆς ἐθνικῆς παιδείας.

Ἡ Λότη Πέτροβιτς—Ἀνδρουσοπούλου γνωρίζει βαθιὰ καὶ ἀγαπᾷ σωστὰ τὸ νέο ἄνθρωπο πρὸς τὸν ὁποῖο ἀπευθύνεται. Γι' αὐτὸ κατορθώνει — φυσικά καὶ ἀβίαστα — νὰ προσεγγίσει με λεπτότητα, εὐγένεια καὶ ἠθος τὸν ψυχικό του κόσμο καὶ νὰ τοῦ προσφέρει ἀληθινὴ παιδεία χωρὶς κανένα σημάδι διδακτισμοῦ. Ἡ συγγραφέας αἰχμαλωτίζει τὴν ψυχὴ τού παιδιοῦ με τὸ φυσικό, λιτό, ἀληθινό της λόγο καὶ τὴν ἴδια στιγμή τού ἐναποθέτει με μαστοριά τὰ μηνύματα τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀνθρωπιάς, τῆς πίστης στὴν ἐλευθερία, τῆς πίστης στὴ ζωὴ, τῆς ἀγάπης γιὰ τὴν πατρίδα. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο πετυχαίνει ν' ἀνοίξει ἐσωτερικό διάλογο με τὸν ἀναγνώστη καὶ νὰ τοῦ ἐξυπνήσει τὰ ἀνθρωπινὰ συναισθήματα. Ἔτσι σιγά - σιγά τὸ παιδί, με τὴ βοήθεια τού ἔργου, ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὴν κυριαρχία τού «ἐγὼ» καὶ ὀδεύει ἀπὸ μόνο του τὴν πορεία πρὸς τὸ «ἐμεῖς».

«Τὸ μυθιστόρημα τοῦτο, σημειώνει ἡ συγγραφέας, εἶναι βασισμένο σὲ πραγματικά περιστατικά, σὲ ἀληθινὲς ἱστορίες προσφύγων πού μετακινήθηκαν στὴν πενταετία 1970—1975. Οἱ χώρες ὅμως πού ἐκτυλίσσεται ἔχουν ὀνόματα φανταστικά. Καὶ τοῦτο, γιατί παρόμοια περιστατικά συμβαίνουν σὲ πολλὰ σημεία τῆς γῆς. Δὲν ἔχει, λοιπόν, σημασία ἂν οἱ τόποι πού ἔζησαν τὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας ἦταν στὴν Ἀνατολή ἢ τὴ Δύση, τὸ Βορρὰ ἢ τὸ Νότο. Ἡ ἀνθρώπινη ἀγωνία εἶναι ἡ ἴδια παντοῦ. Κι ἡ λαχτὰρα πού θὰ νοιώσει ὁ μικρός ἦρως ἡ καὶ ἐλευθερία, γιὰ εἰρήνη, γιὰ δικαιοσύνη, εἶναι λαχτὰρα χιλιάδων παιδιῶν, αἴτημα ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων σὲ πόμπολλα μέρη τού κόσμου».

Πραγματικά! Ἡ συγγραφέας δίνει στὴν κατατρεγμένη οἰκογένεια τού μικροῦ ἦρωα Τέλης — πού ζεῖ τὴν τραγωδία καὶ τὴν ὀδύσσεια τῶν χαμένων πατριῶν — πανανθρώπινες διαστάσεις. Τὴ στήνει πάνω ἀπὸ τὴν ἐπώνυμη πατρίδα, τὴν κάνει σύμβολο τού κατατρεγμένου ἀνθρώπου πού ἀναζητᾷ με ἀγῶνα καὶ ἀγωνία ἕνα κομμάτι ἐλευθερίας — ἀληθινὰ ἐλεύθερης — καὶ εἰρηνικῆς γῆς γιὰ νὰ ριζώσει. Τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ἀνυπότακτο πάθος τῆς τραγικῆς οἰκογένειας γιὰ ἐλευθερία, εἰρήνη, δικαιοσύνη τὴν ὕμνώνει σὲ σύμβολο πανανθρώπινο, ἰδιαίτερα στοὺς δεικούς μας σκληροὺς καιροὺς.

Ὁ χαρακτήρες τού ἔργου διαγράφονται στέρεα καὶ ὀλοκληρωμένα. Ἐχουν τὴν πίστη τους, ἔχουν τὴν ψυχικὴ ἀντοχή τους, τὴ δύναμη γιὰ ἀντίσταση στὴν ἐμπλοκὴ τῶν καιρῶν, τοὺς διακρίνει μιὰ ἐσωτερικὴ ἀρχοντιά. Τὸ κύριο πρόσωπο, ὁ μικρός Τέλης, εἶναι ἕνα παιδί με πολλὰ χαρίσματα, πολὺ πιὸ ὄριμο ἀπ' ὅ,τι θὰ ἀπαίτουσε ἡ ἡλικία του. «Ἦταν ὅλοι περήφανοι γιὰ κείνον! Καλὸς μαθητής, καλὸ παιδί, σωστὸς ἄντρας κι ἄς ἦταν δέκα

χρόνων μονάχα». Είναι ένα παιδί σχεδόν τέλειο.

Πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει και ο θεός 'Ιάσοντας. 'Ο θεός ήταν «έξυπνος, ένθουσιώδης και άσυμβίβαστος, όρμητικός και εϊλικρινής». 'Ο Τέλης τόν λατρεύει, τόν έχει πρότυπο και θέλει νά του μοιάσει. Αύτους τούς δυό ήρωες τούς συνδέουν στενές σχέσεις, γιατί τούς δένουν κοινές πνευματικές καταβολές.

'Η οικογένεια του Τέλη είναι πατριαρχική μέ ρίζες βαθιές. "Όλα τά μέλη της, μ' έπικεφαλής τό σεβάσμιο γέροντα παππού, πού ζει μέ τ' όνειρο του γυρισμού στην πατρική γη, τή Γαλαζώνησο, είναι άνθρωποι πού σέβονται τήν παράδοσή τους. Στην οικογένεια καλλιεργείται ή έθνική συνείδηση, ή αγάπη πρός τήν πατρίδα και τή δικαιοσύνη, ή έθνική γλώσσα. Δέν πρέπει νά ξεχνάμε πώς ή οικογένεια του Τέλη βρίσκεται σέ Ξένη πατρίδα, όπου λειτουργεί ό νόμος τής αύθαιρεσίας και τής ανελευθερίας.

Πλάι στην οικογένεια του Τέλη υπάρχουν και δένονται όργανικά ό καλός φίλος Βαρούχ, ό αντίκαθεστωτικός συγγραφέας Στεφάν και άλλα δευτερεύοντα πρόσωπα.

Στό έργο όλοι οι χαρακτήρες σφιχτοδένονται μ' ένα στέρεο κρικό. Τό πάθος γιά γυρισμό στην έλεύθερη πατρική γη. Τούτο τό πάθος καταντά ό μοναδικός σκοπός τους. Τά πάντα — σκέψεις και πράξεις τους — τείνουν στην πραγμάτωση του γαλαζώνησού όνειρου. Κανένα εμπόδιο, κανέναν κίνδυνος, καμιά δοκιμασία, καμιά θυσία δέν τούς κόβει τό δρόμο. Είναι έτοιμοι γιά όλα, φτάνει νά προσκυνήσουν τά χώματα τής δικής τους πατρίδας.

Τό ύφος του μυθιστορήματος είναι απλό, μέ ρωμαλέο ώστόσο λυρισμό. 'Ο διάλογος ζωντανός, λιτός. 'Η πλοκή γεμάτη περιπέτεια πού σέ κρατά σέ ψυχική ένταση. Τά συναισθήματα τής αίσιοδοξίας και άπαισιοδοξίας διαδέχονται τό ένα τό άλλο τό ίδιο ή χαρά κι ό πόνος, ή έλπίδα κι ή άπογοήτευση. Τελικά νικά ή αίσιοδοξία κι ή προσημονία του καλύτερου.

'Εκείνο πού κάνει τό μυθιστόρημα ιδιαίτερα ένδιαφέρον και συναρπαστικό, είναι ή δραματικότητα και ή έπικαιρότητά του. Μιλά στην ψυχή του άναγνώστη, γιατί άκούεται ή φωνή σύγχρονων σκληρών γεγονότων. 'Η φρικιαστική φωνή τής προδοσίας, του πολέμου, τής προσφυγιάς, του σπαραγμού. "Όμως κι ή νότα τής αίσιοδοξίας γιά τό κτίσιμο πάνω άπ' τά έρείπια του καινούργιου κόσμου. Γιά τό έλληνόπουλο τής Κύπρου σί φωνές είναι πιό σπαραχτικές, πιό κατανοητές. Γιατί ή τελευταία φάση τής άτέλειωτης οδύσσειας τής οικογένειας του Τέλη διαδραματίζεται στην Γαλαζώνησο, πού ναι τό συμβολικό όνομα του κομματιασμένου, άπ' τήν άσπλαχνία κι άδιαντροπία των ισχυρών, νησιού μας.

'Η εικονογράφηση του Πέτρου Ζαμπέλη και τής "Άννας Μενδρινού—'Ιωαννίδου συμβάλλει στην δημιουργία των κατάλληλων συναισθημάτων στην ψυχή του άναγνώστη καθώς και στην άρτιότητα του βιβλίου.

Είμαι σίγουρος πώς τό παιδί—άναγνώστης του μυθιστορήματος «Γιά τήν άλλη Πατρίδα» τελειώνοντας τό βιβλίο θά νοιώθει πιό δυνατό, πιό αισιόδοξο, πιό έλεύθερο. Γιατί άπ' τήν αρχή ως τό τέλος τό έργο άποινεί ένα μήνυμα έλπίδας κι άνθρωπιās πού άνθίζουν μέσα στην δοκιμασία και τή συμφορά.

Τή συγγραφέα κυρία Λότη Πέτροβιτς—'Ανδρουτσπούλου συχαίρουμε άπό καρδιάς, γιατί πρόσφερε σέ μας και στά παιδιά μας ένα έργο ύψηλης άνθρώπινης κι έθνικής παιδείας».

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΙΟΛΙΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Στόν «'Ελληνικό 'Ερυθρό Σταυρό Νεότητας» ('Ιαν. '79) δημοσιεύεται τό ποίημα τής Εύγενίας Παλαιολόγου—Πετρώνδα «Πρωτοχρονιά των Νέων».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Οικογένεια και Σχολείο (Λευκωσία) άρ. 44 — Τό Σχολείο και τό Σπίτι ('Αθήνα) άρ. 207. 'Ο Σπουδαστής (Λευκωσία) άρ. 15.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Χρυσούλα Χατζηγιαννίου: 'Ηλιε μου, ήλιε μου, 'Αθήνα, 1975. Φτερουγίσματα, 'Αθήνα, 1971.

Ντίνας Χατζηνικολάου: Τά κυκλάμινα, 'Αθήνα, 1974.

Λιλής Κ. Πεζοπούλου: Νεράιδες, Τίνα, "Άνθρωποι και ζώα, 'Ιστορίες, Ζωγραφική, Μέ τ' άηδάνι, Στό δάσος. Χαρούμενες ώρες, 'Καλημέρα, Πούλια, ή κόρη του ψωρά, "Όταν άρχισε ό πόλεμος, όλες εκδόσεις 'Αλκυών.

'Άννα Σαφιλίου: Τό όνειρο τής Μαρίαςνας, "Ίκαρος, 1973.

Γεωργία Δεληγιάννη — 'Αναστασιάδη: 'Ανθολογία άπό τήν 'Ελληνική ποίηση, τόμ. Α' και Β'.

Γιώργη Κρόκου: Δυό πουλιά, 'Αθήνα, 1978. Τά τραγούδια του ήλιου, 'Αθήνα, 1978. 'Ο γιος του ήρωα, 'Αθήνα, 1975.

Μαρούλα Κλιάρφα: Οί πελαργοί θά ξανάρθουν, 'Αθήνα, 1977. Παραμύθια τής Θεσσαλίας, 'Αθήνα, 1977.

Σοφία Φιλντιση: Νιότης χωρίς τραγούδια, Μίνωας, Αθήνα, 1978.

Κίκας Πουληρίου: Δυό σειρές στρατιωτάκια, Λευκωσία, 1978.

Αύγη Παπάκου: Η νεραϊδογέννητη και άλλα παραμύθια, Αθήνα, 1972.

Ο μικρός αρχιμουσικός και άλλα παραμύθια, 1977.

Κ. Δεμερτζή: Μεθοδικές οδηγίες για τις λογοτεχνικές αναλύσεις, Αθήνα.

ΒΡΑΒΕΥΣΕΙΣ

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΑΠΟΝΕΜΕΙ
τὸν ΕΠΑΪΝΟ τοῦ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ
Ι. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

στὸ ἔργο τοῦ κ. Ἰάκωβου Κυθρεώτη
«ΤΟΝ ΚΑΪΡΟ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΚΑΡΔΟΥ»

Ὁ κ. Κυθρεώτης ἐπιτυγχάνει πέρα ὡς πέρα στὴν πρόθεσή του νὰ συνδέσει τὴν παλαιὰ ἱστορία τοῦ νησιοῦ του μὲ τὶς σημερινές δοκιμασίες τῆς Κύπρου.

Ὁ καιρὸς τοῦ Λεοντόκαρδου μονάχα στὰ πολεμικά μέσα διαφέρει ἀπὸ τὰ τωρινὰ μαρτύρια ποὺ ὅλοι γνωρίζουμε. Ἔτσι ἡ ἀναδρομὴ ποὺ κάμνει μὲ γνώση καὶ τέχνη ὁ συγγραφέας ἔρχεται νὰ φωτίσει τὸ φοβερὸ παρελθὸν καὶ τὸ φοβερότερο παρὸν, μὲ μιὰ ιδιόζουσα σκοτεινὴ λάμψη.

Ἡ ἐπιτροπὴ Βραβείων συγχαίρει τὸν Κύπριο συγγραφέα μὲ τὸ ἐπίτευγμά του.

Ἡ Πρόεδρος
ΤΑΤΙΑΝΑ ΣΤΑΥΡΟΥ

Ἡ Γραμματεὺς
ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

Μ. ΑΜΑΡΙΩΤΟΥ
Ι. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ
Ε. ΑΙΛΙΑΝΟΥ
Λ. ΚΑΡΙΑΝΙΚΟΛΑ
Α. ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ

Δεκέμβριος 1978.

ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Θ. ΚΥΘΡΕΩΤΗ

Λεωφόρος Κυριάκου Μάτση Νο. 25Α—25Β—25Γ

Ταχ. Κιβ. 2003 — Τηλ. 46577

ΑΓΙΟΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΑΙ — ΛΕΥΚΩΣΙΑ

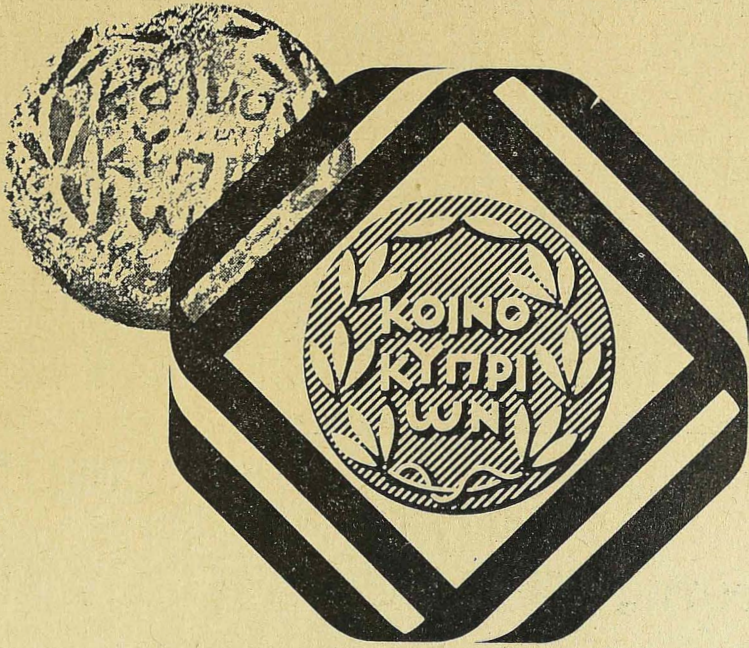
— — — —

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ — ΕΙΣΑΓΩΓΕΙΣ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- Υφάσματα ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ — ΠΑΙΔΙΚΑ — ΑΝΔΡΙΚΑ
- Προμηθευταί πρώτων ύλων και ύφασμάτων
διά βιομηχανίας ρουχισμού.

➡ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΧΟΝΔΡΙΚΑΙ — ΛΙΑΝΙΚΑΙ ➡

Γενικοί Ἀντιπρόσωποι καὶ Διανομεῖς τῶν Παγκοσμίως γνωστῶν Γαλλικῶν καὶ Γερμανικῶν Περιοδικῶν Γυναικείας καὶ Ἀνδρικήs Μόδας
“ELEGANCE”, “EXCLUSIV”, “RENEL”, “CARNET DE MODE”,
“TEMA UOMO”, “STILE UOMO”, “FOR”.

νέο σήμα η ίδια παράδοση

Ἡ Τράπεζα Κύπρου ἢ καθαρά Κυπριακὴ Τράπεζα ἀλλάζει σήμα.

«Κοινὸ Κυπρίων» τὸ νόμισμα μὲ τὸ ὁποῖο συναλλάσσονταν ὅλες αἱ πόλεις - κράτη στὴν Κύπρον τὸν 1ο αἰώνα π.Χ., σύμβολο τῆς Τράπεζας ἀπὸ τὸ 1899 ποὺ ιδρύθηκε, ἀλλάζει σημαντικὰ. Γιὰ νὰ ἀπεικονίσῃ τὴ σημερινὴ εἰκόνα τῆς Τράπεζας Κύπρου. Γιὰ νὰ τονίσῃ: τὴ γρήγορη ἐξυπηρέτησή, τὴς οὐσιαστικὴς διευκολύνσεις, τὴν ἀμεση ἐπικοινωνία τῆ σύγχρονη ἀτμόσφαιρα.

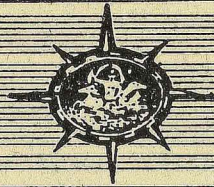
Στὴν Τράπεζα Κύπρου τὸ σήμα ἀλλάζει, ἀλλὰ ἡ παράδοση παραμένει. Παράδοση στὴν ὑπευθυνότητα, στὴ συνέπεια.... Παράδοση μεγάλη ποὺ ἔκανε μεγάλη καὶ τὴν Τράπεζα Κύπρου.... τὸ Κοινὸ Κυπρίων.

**ΤΡΑΠΕΖΑ
ΚΥΠΡΟΥ**

εμπειρία καὶ πρωτοπορεία

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ
ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ

Ιδρυτής : **ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ**

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ

- ζως
- πυρος
- θαλασσης
- προσωπικων ατυχηματων
- εργατικων ατυχηματων
- σχεδιον ιατρικων υπηρεσιων
- κλοπης
- αστικης ευθυνης
- θραυσεως υαλων
- ασφαλειαι πιστεως
(fidelidy guarantee)
- ασφαλειαι μεταφορας χρηματων
και ασφαλειαι χρηματων
εντος χρηματοκιβωτιων

απολυτη εξουσιοδοτησις - ασφαλιζουμενες οροι

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : Λυκούργου 24 — Τηλ. 72193/5 — Τ.Κ. 1668
ΤΕΛΕΞ : 2311 GESURANCE — Cables : GENSURANCE — ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Σ' ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΑΚΗΣ: Τ' ἀκούσετε; Μᾶς μυριστήκανε πιά. Ἐνακρίσεις καὶ παρακολούθηση τώρα. Πάει. Τὸ χάσαμὲ τὸ παιγνίδι. Κι' ἔχω...

ΠΕΤΡΗΣ: Τρία κουτσούβελλα, ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τᾶχει καλά. Καὶ τώρα δουλειά.

ΦΥΤΗΣ: Νὰ σκάψω ἐγώ;

ΠΕΤΡΗΣ: "Ὀχι. Τὸ σκάψιμο εἶναι δουλειά δική μου. Δὲν ἔχεις σβελλάδα ἐσύ. Κι' ἐγὼ θιάζομαι νὰ φύγω ἀπὸ ἔδω μέσα. (Ἐνῶ μιλά χώνεται κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι).

ΦΥΤΗΣ: "Ἀκη' θ' ἀρχίσουμε δουλειά; Τί κοιτάζεις ἔτσι ἀφηρημένα ἀπὸ τὸ παράθυρο; Δὲν ὑπάρχει οὐρανὸς μὲς τῆ φυλακή. Θεὸς δὲν θὲς οὐρανὸς δὲν ὑπάρχει. Ὁ οὐρανὸς εἶναι ἀπ' ὄξω, πέρα ἀπὸ τοὺς ψηλοὺς τοίχους. (Ἀκούεται σκάψιμο). "Α! τρίψιμο τῆς λαμαρίνας, "Ἀκη. "Ἐ "Ἀκη (Τὸν σπρώχνει). Ἀλλάθηκες, ντὲ ἦ κουφάθηκες; "Ἀκη...!

ΑΚΗΣ: Πάω ἔξω. Νὰ πάρω λίγο ἀγέρα. Κᾶηκα...

ΦΥΤΗΣ: (Σταματᾷ τὸ τρίψιμο) Εἶπες τίποτα;

ΑΚΗΣ: Κᾶηκα εἶπα... (Φεύγει).

ΦΥΤΗΣ: Κᾶηκες; Κᾶηκε ὅλη ἡ Κύπρος κι' ὄχι ἐσύ μονάχα. Στόπ! (Κτυπᾷ δυὸ φορές δυνατὰ στὴ λαμαρίνα). Παναγιά μου. (Τὸ σκάψιμο ἐξακολουθεῖ. Ξανακτυπᾷ δυὸ δυνατές. Τὸ σκάψιμο ὅμως δὲν σταματᾷ). Καὶ δὲν ἀκούει. Παναγιά μου βοήθησέ μας. (Σκύβει κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι) Πετρῆ, σκάσε. (Σταματᾷ τὸ σκάψιμο). Πατάτες (Ἀρχίζει νὰ καθαρίζει πατάτες, σιγομουρμουρίζοντας ἓνα σκοπὸ). "Α! (μπαίνει φοβισμένος ὁ Ἄντρέας) Ἄντρέα.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Γλύστηρα ὡς ἐδῶ. Πῶς πάει ἡ δουλειά;

ΦΥΤΗΣ: Σκάβουμε. Πῶς ἦρθες ὡς ἐδῶ;

ΑΝΤΡΕΑΣ: Μᾶς φέρανε ν' ἀδειάσουμε τίς βαρέλες τῶν σκουπιδιῶν μὲς τὸ κάρο. Νὰ τὸ χῶμα! Κατάλαβα. Ξεκινήσανε γιὰ τὸ τουνέλι εἶπα. "Ἀκουσε. Μὰ ποῦ εἶναι ὁ "Ἀκης, ὁ δεσμοφύλακας;

ΦΥΤΗΣ: "Ὀξω καὶ προσέχει.

ΑΝΤΡΕΑΣ: "Ἐξω; Δὲν τὸν εἶδα. Τέλος πάντων. Ὁ Πετρῆς ποῦ εἶναι;

ΦΥΤΗΣ: Στὴν τρύπα.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Σκάβει;

ΦΥΤΗΣ: Εἶδα τὴ σκιά σου κι' ἄκουσα βήματα. Ἄμέσως τὸν εἰδοποίησα νὰ σταματήσει τὸ σκάψιμο.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Κρατᾷς τὸ σχέδιο;

ΦΥΤΗΣ: Τῶχει ὁ Πετρῆς.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Ὁραῖα. Λοιπόν. Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση... νὰ πρὸς τὸν τοῖχο ἐκεῖ. (Δείχνει) Λίγο λοξά. Γιατί ἐδῶ ἀντίκρυ εἶναι τὸ ἐξωτερικὸ πόδι τοῦ τοίχου, μισὸ μέτρο πέτρα. Θὰ χάσουμε τὸν κόπο μας. "Ἐ! Τί ἔγινε μὲ τὸ κλειδί;

ΦΥΤΗΣ: Στείλαμε σχέδιο στὸ ἐργαστήρι μας πέρα στὸ Ψημολόφου. Καὶ πῆγε τὸ μήνυμα. Τὸ περιμένουμε ὥρα τὴν ὥρα.

ΠΕΤΡΗΣ: Φυτῆ, ν' ἀρχίσω;

ΦΥΤΗΣ: "Ἐβγα, Πετρῆ. Ὁ Ἄντρέας εἶναι.

ΠΕΤΡΗΣ: (Βγαίνοντας) Βρὲ ὁ Ἄντρέας; Σὲ μεταφέρανε στὸ μαγερειό; Θαῦμα. Ὁ νοῦς τοῦ μηχανικοῦ ἐδῶ.

ΑΝΤΡΕΑΣ: "Ὀχι. Γλύστηρα ὡς ἐδῶ γιὰ νὰ δῶ πῶς πάει ἡ δουλειά.

ΠΕΤΡΗΣ: Περίφημα. "Α! πατατόφλουδες στὰ χῶματα (Ρίχνει λίγες).

ΦΥΤΗΣ: Δουλειά! Πρέπει νὰ καθαρίσουμε λίγες πατάτες μὴν ἔρθει κανεὶς καὶ μᾶς ὑποψιαστεῖ.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Καὶ πῶς ἔχετε φτιάξει καλούπι τοῦ κλειδιοῦ;

ΦΥΤΗΣ: Γιά τὸ κλειδί μιλάς;

ΑΝΤΡΕΑΣ: Ναι.

ΦΥΤΗΣ: Ρώτησε τὸ μάστορη ἀπὸ ἐδῶ. Ὁ Πετρῆς, τοῦ λόγου του, τῷ φτιαξε.

ΠΕΤΡΗΣ: Σπουδαῖο πράμα. Καὶ τὰ στείλαμε στὸ σιδεράδικο τοῦ Ψημολόφου.

ΑΚΗΣ: (Μπαίνοντας) Στὸν Ἀλέκο τὸ σιδερά τῷ δῶσα νὰ φτιάξει ἓνα μπρούτζινο κλειδί. Μὴν τὸν ἀκοῦς γιὰ σιδεράδικο στοῦ Ψημολόφου κλπ.

ΠΕΤΡΗΣ: Μὲ γέλασες;

ΑΚΗΣ: Τί σὲ γέλασα. Ὅταν εἶπα γιὰ... Ψημολόφου κόντεψε νὰ μὲ καθαρίσουν. «Τί ξέρεις γιὰ Ψημολόφου» μὲ ρωτοῦν. (Μιμεῖται) Ποιὸς σὲ στέλλει γιὰ πληροφορίες;» μὲ ρωτοῦν ἔ. «Ἰδέα δὲν ἔχω. Τρελλάθηκες» τοὺς ἀπαντῶ κλπ. κλπ. Τὸ πῆρα κι' ἐγὼ στὸν Ἀλέκο. Φίλος μου εἶναι. Τὸν Ἀλέκο καλέ... δίπλα στὴν Ἀρχιεπισκοπή.

ΦΥΤΗΣ: Δηλαδὴ μᾶς τὴν ἔστησες;

ΑΚΗΣ: Σὰς τὴν ἔστησα; Στάσου ντέ. Ἔνας, δύο, τρεῖς. Τί διάβολο. Ἔνας, δύο, τρεῖς. (μετρᾷ δείχνοντάς τους). Κᾶηκα.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Τί ἔπαθες, Ἄκη; Ἐ Πετρῆ, εἴσαστε σίγουροι γι' αὐτόν.

ΑΚΗΣ: Κᾶηκα. Τὰ τρία μου κουτσούβελα, ἡ γυναίκα, ἡ μάνα...

ΦΥΤΗΣ: Κί' ἡ πεθερά, οὐφ! μᾶς παρασκότησες.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Μὰ γιατί μᾶς μετρᾷς;

ΑΚΗΣ: Ἔνας, δύο, τρεῖς. Ἐγὼ θὰ παραδόσω ὕστερα ἀπὸ... στάσου νὰ δῶ τὸ ρολοῖ μου... ὕστερα ἀπὸ ἓνα τέταρτο θὰ παραδόσω δυὸ κρατούμενους. Πῶς, ποῦ, τί θὰ πῶ γιὰ τὸν τρίτο ἑσένα;

ΠΕΤΡΗΣ: Ὡ μᾶς τάραξες μὲ τὴν...

ΦΥΤΗΣ: πεθερά σου.

ΠΕΤΡΗΣ: Μὲ τὴν ἀγωνία του πῆγα νὰ πῶ.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Φεύγω ἐγὼ. Μὴν ἀνησυχεῖς. Στους σκουπιδιαρέους ἀνήκω.

ΑΚΗΣ: Εὐτυχῶς. Δόξα νᾶχει ὁ Θεός. Στόπ! (Ἀκούονται βήματα) Κᾶηκα δυὸ φορές.

ΠΕΤΡΗΣ: Στρατιῶτες εἶναι. Ὁ ἐλεγχῶς. Τί θὰ γίνει μὲ τὸν Ἀντρέα;

ΦΥΤΗΣ: Τώρα τὰ μουσκέψαμε. Δὲν τὸ σκεφτήκαμε αὐτὸ. Ἄκη...

ΑΚΗΣ: Στόπ! Τιμουδιά! Κάντε μωρέ, κάποια δουλειά. Κάτι, κάτι.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Βρῆκα. Σκουπιδιαρέος εἶμαι. Αἴντε. Φυτῆ, βοήθησε νὰ πάρομε ἔξω τὸ βαρέλι. Μένω ἔξω ἐγὼ, καὶ γυρίζεις τοῦ λόγου σου ἐδῶ. Ἔτσι θὰ μετρήσει ὁ ἐλεγχῶς δυὸ κρατούμενους. Κουνήσου!

ΑΚΗΣ: Δόξα νᾶχει ὁ Θεός. Κόβει, κόβει τὸ μυαλό σας.

ΠΕΤΡΗΣ: Ἄντε κουνηθεῖτε, θγάλτε ὄξω τὸ βαρέλι. Ἐγὼ θὰ σκευίσω καὶ νὰ γεμίσω τὸ μαγειριὸ σκόνη. (Οἱ δυὸ μεταφέρουν τὸ βαρέλι ἀγκομαχώντας, ὁ ἄλλος σκουπίζει τὸ δάπεδο).

ΜΙΑ ΦΩΝΗ: Συγγνώμη, κύριε. Σκουπίδια εἶναι... (Ἀπὸ τὰ παρασκῆνια).

ΑΛΛΗ ΦΩΝΗ: Αἰ στοῦ διάβολο. Πᾶμε ἀλλοῦ. Κουζίνα εἶναι τούτη ἢ ἄσβεστοκάμινο.

ΑΚΗΣ: Πάει τὸ κακὸ πιὸ πέρα.

ΠΕΤΡΗΣ: (Σταματᾷ τὸ σκούπισμα). Κί' ὅμως, Ἄκη, μὲ γέλασες μὲ τὸ κλειδί.

ΑΚΗΣ: Γιατί σὲ γέλασα; Ἐγὼ στὴν ἀρχὴ θαρροῦσα πῶς μοῦ σκαρώνετε κάποια μπαμπεσσιά. Πῆρα, λοιπὸν τὸ καλοῦπι στὸν Ἀλέκο. Δικός μου ἄνθρωπος εἶναι. Σίγουρος θάμουν. Στὸ κάτω κάτω ἐγὼ τὸ πῆρα τὸ καλοῦπι, ἐγὼ θὰ φέρω τὸ κλειδί. Λόγο θὰ σοῦ δῶσω τώρα;

ΠΕΤΡΗΣ: Παπώ! "Αναψε ό "Ακης! Δόξα νάχει ό Θεός πού γύρισε ή παλληκαριά στό στήθος σου. "Όχι νά μοῦ κλαψαρίζεις σάν τό βυζα-σταρούδι. Καί νά φοβᾶσαι καί τήν... πεθερά.

ΑΚΗΣ: Νά τή ρουφήξεις τή γλώσσα σου. "Εσύ θά μέ πάρεις στό λαιμο σου καί τά...

ΠΕΤΡΗΣ: Τρία σου κουτσούβελα.

ΑΚΗΣ: Στόπ! ("Ακούονται βήματα). Τή δουλειά σου, ντέ!

ΠΕΤΡΗΣ: Σκούπισμα ή πατάτες;

ΑΚΗΣ: Πατάτες, ντέ. Μάγερας είσαι.

ΦΥΤΗΣ: (Μπαίνοντας) Πάει κι' αυτό.

ΑΚΗΣ: Τοῦ λόγου σου είσαι; "Αίντε δουλειά πιά.

ΦΥΤΗΣ: Σκάψιμο πάλιν; Πάει πολύ.

ΠΕΤΡΗΣ: Πατάτες. Νά τελειώσουμε γιατί σέ... σέ πόση ὥρα, "Ακη, θ' αλλάξεις θάρδια;

ΑΚΗΣ: (Κοιτάζει τό ρολοῖ του). Μμ! Δέκα δώδεκα λεπτά.

ΠΕΤΡΗΣ: Νά σιάξουμε πρώτα τόν τόπο. Σίγουρα πράματα. Κι' ὕστερα κοιτάμε καί τίς πατάτες. "Ε; Βοήθησε νά βάλω τήν πλάκα. (Τή βάζουν). "Όχι! "Ωραία. Μά δέν σᾶς φαίνεται μεγάλη ήσυχία ὅξω; Δέν ἐρχόταν ό ἐλεγχος πρὶν λίγο;

ΦΥΤΗΣ: Κάτι μᾶς ἐτοιμάζουν οἱ "Εγγλέζοι.

ΠΕΤΡΗΣ: "Η ἐμεῖς τοὺς ἐτοιμάζουμε; Ζητοῦν οἱ δικοί μας μέ κάθε τρόπο νά φύγουμε ἀπό τή φυλακή, γιατί μᾶς ἔχουν, λέει, μεγάλη ἀνάγκη... κάτι σοβαρό σχεδιάζουν οἱ δικοί μας.

ΑΚΗΣ: Κουνηθείτε. "Ερχεται ό ἀντικαταστάτης μου.

ΠΕΤΡΗΣ: Καί δέν τόν χωνεύω. "Εχει ἓνα περιπαικτικό γέλιο! Λές νᾶναι ἐναντίον μας; "Η ἀπό φυσικό του γελᾷ μέ τοῦτο τόν ἄσχημο τρόπο;

ΦΥΤΗΣ: Φυσικό του θᾶναι. Τῶχει νά περιπαίζει, ἔχεις δέν ἔχεις κέφι.

ΑΚΗΣ: (Ποῦ βλέπει τό παράθυρο) "Ερχεται κι' ό ἀρχιδεσμοφύλακας. Μήπως θά κάμουν ἐλεγχό; (Γυρνᾷ καί τοὺς μετρᾷ) "Ενας δύο. "Εν τάξει εἴμαστε. Δύο παρέλαβα, δύο παραδίω.

ΠΕΤΡΗΣ: Τελειώσαμε. "Α! φαίνεται χῶμα ἐδῶ κάτω. Γιὰ κοιτάξε τό μάρμαρο! Μολογᾷ μόνο του πῶς τό μετακινήσαμε. Παπώ! "Α βρῆκα (Πάει πρὸς τό φοῦρνο).

ΦΥΤΗΣ: Ποῦ πᾶς κατὰ τό φοῦρνο;

ΑΚΗΣ: "Ενας, δύο. "Εν τάξει. Δύο παρέλαβα, δύο παραδίω. (Γυρνᾷ πρὸς τό παράθυρο).

ΠΕΤΡΗΣ: Γιατί πάω κατὰ τό φοῦρνο; Νά πάρω καρβουνόσκονη νά ρίξω χάμω. Θ' ἀκούσουμε κατσίδα πῶς εἴμαστε ἀκάθαρτοι, τεμπέληδες κλπ. κλπ. "Η δουλειά μας ὁμως θά γίνει. (Σκορπᾷ καρβουνόσκονη χάμω).

ΑΚΗΣ: Μᾶς ἐπνίξες, ντέ. Σούτ! Κοντὰ εἶναι.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ: Δεσμοφύλακα.

ΑΚΗΣ: Μάλιστα, κύριε.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ: ("Από τὰ παρασκήνια) Γιὰ ἔλα ἔξω. Βρὲ μᾶς ἐπνίξες. Ντου-μάνι εἶναι ἐκεῖ μέσα.

ΑΚΗΣ: Μάλιστα, κύριε (Φεύγει).

ΠΕΤΡΗΣ: "Όχι θά σᾶς τό βάλω στό πιάτο καί θά σᾶς πῶ ὀρίστε φάτο. "Ε! πατάτες;

ΦΥΤΗΣ: Πατάτες. (Κάθονται) Πατάτες, γιαχνί, πατάτες ψητές, πατάτες βραστής, πατάτες τηγανιτές... πατάτες, πατάτες.

ΠΕΤΡΗΣ: Καί τί σέ νοιάζει ἐσένα; Φαί δέν εἶναι; Στὰ χωριά τί τρώγαμε; "Ασε πού ἄμα εἶχε μπλόκο περνούσαμε μ' ἓνα ξεροκόμματο

ὄλη μέρα. Ψηλοπιάστηκες ἐδῶ μέσα.
 ΑΚΗΣ: (Μπαίνοντας) Εὐχή ἀπ' τῆ μάνα μου ἔχω.
 ΠΕΤΡΗΣ: Δηλαδή;
 ΑΚΗΣ: Σκολνᾶμε. Δὲν ἔχει ἄλλη βάρδια. Θὰ σᾶς πάω στὰ κελιά. Χλόπ!
 νὰ σᾶς διπλοτριπλοκλειδώσω γιὰ νὰ πάω κι' ἐγώ...
 ΠΕΤΡΗΣ: Στὰ τρία σου κουτσούβελα, στὴ γυναίκα σου, στὴ μάνα σου
 καί...
 ΦΥΤΗΣ: Στὴν πεθερά σου.
 ΑΚΗΣ: Παλιοτόμαρα... κι' ἔμπλεξα μαζί σας. (Ὅρμᾶ νὰ τοὺς κτυπήσει
 κι' ἐκείνοι σπαρταροῦν στὰ γέλια).

Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Η Ε Ι Κ Ο Ν Α

(Σβήνουν τὰ φῶτα στὴν σκηνή. Σὲ λίγο ἀρχίζει νὰ θαμποφέγγει. Ἔχει περάσει
 καιρὸς ἀπὸ τὴν μέρα ποὺ ἀρχισε τὸ σκάψιμο).

ΠΕΤΡΗΣ: Μόλις ξημέρωσε.
 ΦΥΤΗΣ: Νὰ περιμένουμε λίγο.
 ΠΕΤΡΗΣ: Δυὸ μῆνες παιδεύομαστε. Κι' ἀκόμα δὲν φτάσαμε ὡς ἔξω
 ἀπ' τὸν τοῖχο τῆς φυλακῆς.
 ΦΥΤΗΣ: Θαρρῶ πῶς μᾶς ὑποψιάζονται.
 ΠΕΤΡΗΣ: Καί πῶς τὸ κατάλαβες;
 ΦΥΤΗΣ: Στέλλουνε στρατιῶτες μὲ τὸν σκουπιδιάρη. Σὲ κάθε βαρέλα
 μπήγουνε μιὰ σιδερένια βέργα κι' ἀνακατεύουν τὰ σκουπίδια.
 ΠΕΤΡΗΣ: Γιὰ νὰ βροῦνε κρατούμενο!
 ΦΥΤΗΣ: Ἄ! Τότε αὐτὸ εἶναι. Ἄλλὰ ποὺ βλέπουν καὶ χῶματα;
 ΠΕΤΡΗΣ: Λὲς νὰ τὸ κόψει τὸ ξερὸ τους; Ἀμφιβάλλω. Ἄν δὲν τοὺς
 τὸ σφυρίξει κανέννας καλοθελητής, δὲν θὰ τὸ πάρουν μυρωδιὰ μῆτε
 στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα.
 ΑΚΗΣ: (Μπαίνοντας) Δουλειὰ ντέ! Τὸ ρίξετε στὸ πρωϊνὸ κουβεντολόι;
 Τότε νὰ σᾶς παραγγείλω καὶ καφεδάκι. Κρατούμενοι μωρέ, εἴσαστε.
 Δὲν κάθεστε στὸ καφενεῖο τῆς γειτονιάς σας...
 ΠΕΤΡΗΣ: Ποιὰ δουλειά, Ἄκη; Τσάπ-τσούπ ἢ πατάτες;
 ΑΚΗΣ: Κατὰ συνείδηση.
 ΠΕΤΡΗΣ: Ἡ συνείδηση καὶ τὸ συμφέρον λένε καὶ τὰ δυό. Ἄκουσε, Ἄ-
 κη. Τὸ νοιώθουμε πῶς σὲ βάλαμε σὲ μπελάδες.
 ΑΚΗΣ: Κι' ἔχω τρία...
 ΦΥΤΗΣ: Σταμάτα, Ἄκη, τὸ μνημονοχάρτι μὲ τὰ τρία κουτσούβελα καὶ
 τὰ λοιπὰ, γιατί μᾶς ἐπρηξες — δυὸ μῆνες τώρα — τὸ σηκῶτι.
 ΠΕΤΡΗΣ: Ψυχραιμία, Φυτῆ. Δὲν ἔχεις παιδιά καὶ δὲν ξέρεις ἀπὸ καῦμὸ
 παιδιῶν. Λοιπόν, Ἄκη, τοῦτος ὁ τόπος θὰ σοῦ τὸ πληρώσει μιὰ μέρα
 τὸ καλὸ καὶ τίς εὐκολίες ποὺ μᾶς κάνεις. Δὲν ἦσουν ὑπόχρεος νὰ
 μᾶς βοηθήσεις. Ἄλλὰ τὸ θέλησες χωρὶς νὰ σὲ φοβερίσουμε. Ἐλεύθε-
 ρα διάλεξες. Γι' αὐτὸ θάχεις τὴν πληρωμὴ σου.
 ΑΚΗΣ: Πληρωμὴ; Μὲ κοροϊδεύεις; Ἡ πληρωμὴ εἶναι ἐδῶ μέσα στὸ
 στήθος (Κτυπᾶ τὸ στήθος του). Τοῦτο θέλησε νὰ σᾶς βοηθήσει κι' ὄ-
 χι τὰ λογάκια σας κι' οἱ ὑποσχέσεις σας. Ἄϊ τώρα δουλειά. Ὅποια
 δουλειὰ θέλετε. Ἐγὼ θὰ κοιτάζω ἀπ' τὸ παράθυρο. Ἔχει κίνηση πολ-

- λή... Ξέρετε;
- ΠΕΤΡΗΣ: "Οχι! Άλλά νά έτοιμαζόμεστε (Ένω μιλοῦσε ὁ "Ακης ἐκεῖνοι τὰ έτοιμάζανε: λαμαρίνες, πατάτες, τραπέζι κλπ.).
- ΑΚΗΣ: Ψιθυρίζεται πώς θά κλείσει τὸ ζήτημά μας. "Αν ὑποχωρήσει λιγάκι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος στίς ἀπαιτήσεις του, θά δώσουν οἱ Ἑγγλέζοι περισσότερα.
- ΠΕΤΡΗΣ: Τρίχες.
- ΑΚΗΣ: Τί τρίχες καί ξετρίχες. "Αν εἶχες τρία κουτσούβελα...
- ΦΥΤΗΣ: Μὴν ἀρχίσεις τὸ μνημονοχάρτι...!
- ΠΕΤΡΗΣ: Τὸ τσαπί ποῦ εἶναι;
- ΦΥΤΗΣ: Στή σακούλα ποῦ κρατᾶς. Ρίξε χάμω τίς πατάτες νά τὸ βρεῖς. Ἐσύ δέν τῶβαλες ἐκεῖ;
- ΑΚΗΣ: Ναι ἐκεῖ μέσα τῶβαλες χθές βράδυ.
- ΠΕΤΡΗΣ: Βρέ στό τουνέλι τ' ἄφησα. Τόσο μέ τάραξες χθές τ' ἀπόγευμα στό κτύπημα γιά νᾶβῶ ποῦ τὸ πέταξα κάπου ἐκεῖ μέσα. (Ρίχνει τίς πατάτες). Ἐδῶ στή σακούλα ἔχωσα τὸ φανάρι.
- ΑΚΗΣ: Λέω κι' ἐγὼ μὴν τᾶχω χαμένα; Ἄφοῦ σέ εἶδα ποῦ πασπάτευες μέσ τίς πατάτες. Λοιπόν, ποῦ λέτε, ἡ πολιτικὴ θέλει σβελλάδα. Λάστιχο εἶναι. Πότε τὸ πᾶς ἀπ' ἐδῶ, πότε τὸ πᾶς ἀπ' ἐκεῖ. Κατὰ ποῦ σοῦ συμφέρει, λέω. Καί κατὰ ποῦ σοῦρχονται τὰ πράγματα, λέω. Ἄλλοιῶς τὰ κάνεις θάλασσα. Κι' ἐδῶ εἶναι εὐθύνη. Σέρνεις πίσω σου κόσμο καί κοσμάκη. Ποιὸς εἶναι αὐτός; Νᾶχομε πρωίνες λαχτάρες; (Κοιτάζει ἀπ' τὸ παράθυρο).
- ΠΕΤΡΗΣ: Φυτῆ, δέν ἀκούω εὐκολὰ τὰ κτυπήματά σου. Πρέπει νά βροῦμε ἄλλο τρόπο νά μέ εἰδοποιᾶς.
- ΑΚΗΣ: Ὁ Ἀντρέας. Ἐρχεται ἀπὸ τὰ σκουπίδια. Πωπῶ, θά μᾶς κάψει αὐτός. Νάτος πάει ἀλλοῦ. Τὸν μυριστήκανε.
- ΦΥΤΗΣ: Εἶναι ἄλλος τρόπος νά μέ εἰδοποιᾶς; Σκέψου!
- ΠΕΤΡΗΣ: Μιά στιγμούλα. Τὸν τσαγκάρη μὲ τὴν κασίκα θυμήθηκα.
- ΦΥΤΗΣ: Ἐ;
- ΠΕΤΡΗΣ: Τὸ παραμῦθι, ντέ, τὸ ξέρεις;
- ΑΚΗΣ: Τὸ λέει ἡ μάνα μου στὰ τρία μου κουτσούβελα.
- ΠΕΤΡΗΣ: Σιωπῆ, Φυτῆ. Λοιπόν, νά κατεβάσουμε ἓνα σκοινί, ποῦ θά μᾶς τὸ φέρει ὁ "Ακης. Θά τὸ δέσω στό... πῶδι μου.
- ΦΥΤΗΣ: Κασίκα.
- ΠΕΤΡΗΣ: Ὅταν τραβᾶς σημαίνει νά σταματήσω τὸ σκάψιμο. Δυὸ φορές τράβηγμα σημαίνει «ἔβγα ὄξω γρήγορα». Τρεῖς φορές τράβηγμα σημαίνει «καήκαμε». Ἐν τάξει;
- ΦΥΤΗΣ: Θαῦμα.
- ΑΚΗΣ: Καί πρέπει ἐγὼ νά βρῶ σκοινί. Καί νᾶχει ἀρκετὸ μάκρος βέβαια. Καί νά τὸ τυλιχτῶ, βέβαια, γιά νά τὸ περάσω ἀπ' τὴ σωματικὴ ἔρευνα ποῦ μᾶς κάνουν. Ἐ;
- ΦΥΤΗΣ: Στή μέση σου.
- ΑΚΗΣ: Κι' ἂν γίνει ἔρευνα καί στή μέση μου; Τί δικαιολογία νά πῶ;
- ΦΥΤΗΣ: Κάτι θά βρεῖς νά πεῖς. "Α! μήπως ἀρχίσεις τίς κλάψες γιά τὰ τρία κουτσούβελα, γιατί μὰ τὸ Θεὸ θά κτυπήσω τὸ κεφάλι μου στὸν σιδερένιο φοῦρνο.
- ΠΕΤΡΗΣ: Μὴν πολυσκοτίζεστε. Βρῆκα.
- ΦΥΤΗΣ: Ἄλλην ἰδέα;

ΑΚΗΣ: Για να καῶ.

ΠΕΤΡΗΣ: "Έχω σκοινί.

ΦΥΤΗΣ: Τί; ποῦ τὸ βρήκες;

ΠΕΤΡΗΣ: Μάζευα ἓνα κομμάτι ἀπ' ἐδῶ, ἓνα κομμάτι ἀπ' ἐκεῖ. Ποῦ τὰ βάλαι; "Α! στή σακούλα πέρα. Τῶχα γιὰ μιὰ ἄλλη δουλειά. Νὰ ποῦ ἤρθε ἡ ὥρα του. (Τὸ βρίσκει). Νάτο. "Αντε τώρα νὰ στρωθοῦμε στή δουλειά.

ΦΥΤΗΣ: Δόσε τὸ πόδι σου νὰ τὸ δέσω.

ΠΕΤΡΗΣ: "Άσε τ' ἄστεία καὶ τὸ δένω μονάχος. Ὅριστε. "Ετοιμος.

ΦΥΤΗΣ: Κούχ! Κατσιάκα.

ΑΚΗΣ: Χαχά! κατάσταση.

ΠΕΤΡΗΣ: Τὸ κακό σου τὸν καιρό... τσαγκάρη. Μπαίνω στὸ τουνέλι.
(Χάνεται).

ΑΚΗΣ: Στὸ παράθυρο ἐγώ.

ΠΕΤΡΗΣ: (Ἐπανεμφανίζεται) Νὰ τὸ δέσεις, Φυτῆ στὸ πόδι σου.

ΦΥΤΗΣ: Ἐγώ; Γιατί παρακαλῶ;

ΠΕΤΡΗΣ: "Αν μοῦ τύχει τίποτα τὸ ἀπρόοπτο νὰ σὲ εἰδοποιῶ μὲ τὸ τράβηγμα τοῦ σκοινιοῦ.

ΦΥΤΗΣ: Σωστά λές. Τσαγκάρης καὶ κατσιάκα ἑκατὸ στὰ ἑκατὸ (Τὸ δένει).

ΠΕΤΡΗΣ: (Ἐνῶ χάνεται) Τοῦ ἀπάνω κόσμου κατσιάκα.

ΦΥΤΗΣ: "Άει στὸν...

ΑΚΗΣ: Χριστός! Μὴ βλαστημᾶς. Τοῦτες αἱ δουλειές θέλουν νὰ καλοπιάσεις τὸν Θεό. Τοῦ διαβόλου δουλειές εἶναι, μὰ μακριὰ τὰ ρούχα σου ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ διάβολο.

ΦΥΤΗΣ: Μάλιστα. Τέτοιες κουβέντες νὰ λές. "Όχι, κλαψουρίσματα καὶ κουτσούβελα κι' ἔρουνες καί... καί... Τράβηγμα τοῦ σκοινιοῦ; Μιά, δύο, τρεῖς; Πωπῶ! Κάτι συμβαίνει μέσα στὸ τουνέλι. (Γονατᾶ καὶ ρωτᾶ)
Τί συμβαίνει, Πετρῆ;

ΑΚΗΣ: (Πλησιάζοντας) Καμμιά λαχτάρα;

ΦΥΤΗΣ: "Έ Πετρῆ. Μίλησε. Πῶ πῶ! Βρωμάει τὸ τουνέλι. Σοῦ δίνει ἡ μυρωδιά;

ΑΚΗΣ: Βρωμάει; Δηλητηριώδη ἀέρια! Καήκαμε. Κήκα.

ΠΕΤΡΗΣ: (Ἄνεβαίνει μουσκεμένος) Καήκαμε.

ΦΥΤΗΣ: Δηλαδή;

ΠΕΤΡΗΣ: Κτύπησα μιὰ σωλήνα. Ποῦ στὸ καλὸ νὰ τῆ δῶ; "Ἦτανε στή σκιά. "Ένα κλεφτοφάναρο τί νὰ σοῦ κάμει; Καὶ τρεχολογᾶ βρωμιὰ καὶ δυσωδία. Θὰ μᾶς γεμίσει καὶ τὸ τουνέλι. Πῶς διάβολο θὰ δουλέψω; Κτύπα κι' ἐσὺ λίγο τὸ κεφάλι σου νὰ κατεβάσεις καμμιά ἰδέα!

ΑΚΗΣ: Νὰ παραδοθ ἔμε. Μπορεῖ νὰ μᾶς λυπηθοῦν. Δὲν ὑπάρχει πιά σωτηρία.

ΦΥΤΗΣ: Δάγκωσε τῆ γλώσσα σου καὶ μὴν κακομελετᾶς.

ΠΕΤΡΗΣ: Νὰ κάμω τοῦτο; Τίποτα δὲ γίνεται. Νὰ κάμω τ' ἄλλο; Πάλιν τίποτα δὲ γίνεται. Νὰ στρώσω χῶμα; Λάσπη γίνεται καὶ ξεκολλᾶ.
Σ' ἔφου ντέ!

ΑΚΗΣ: Τὸ κακό δὲν θέλει ὥρα νὰ γενεῖ. Κατεβαίνει ἐκεῖ ποῦ δὲν τὸ περιμένεις.

ΦΥΤΗΣ: Νὰ ρωτήσουμε τὸν Ἄντρέα. Μηχανικός εἶναι, ἀρχιτέκτονας εἶναι, γεφύρια στήνει, ὑπονόμους σχεδιάζει, κάτι ξέρει ἀπὸ τέτοια. Ἐξ-ἄλλου αὐτὸς μᾶς ἔφτιαξε τὸ σχέδιο. "Άκη!

ΑΚΗΣ: Ἄρκετὰ μ' ἔχετε μπλέξει.

ΠΕΤΡΗΣ: Καί δὲν μπορεῖς πιά νὰ ξεμπλέξεις. Εἶναι δεμένη ἡ μοίρα σου μαζί μὲ τὴ δική μας. Ὅλων μας, μαζί... τ' ἀκούς;

ΑΚΗΣ: Καί σκέφτομαι.

ΠΕΤΡΗΣ: Ἄσε τὸ μνημονοχάρτι καὶ κάνε μιὰ προσπάθεια. Ἔλα ἐδῶ. (Κοιτάζει ἀπὸ τὸ παράθυρο). Νὰ τὸν Ἄντρεά. Ἀδειάζει ἐκεῖ πέρα τὰ σκουπίδια. Μιά βολτίτσα ἴσαμε ἐκεῖ καὶ τοῦ τὸ ψιθυρίζεις.

ΑΚΗΣ: Τὸ πεπρωμένο, τὸ πεπρωμένο. Καὶ μοῦλεγε ἡ γυναῖκα μου νὰ καθήσω στὴν ἡσυχία μου. Βλέπεις! Πατριωτισμοὺς ἤθελα (Φεύγει).

ΠΕΤΡΗΣ: Πάει ὁ Ἄκης. Ἐγὼ πιστεύω θὰ τὰ καταφέρει. Ἐχ! Θεέ μου. Ἀκόμα λίγα κτυπήματα καὶ θᾶφτανα ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχο. Κοίταξε ρόζους καὶ πρηξίματα. Καὶ δὲν παραπονέθηκα. Μὰ νὰ μᾶς πνίξει τὸ νερό, οἱ βρωμιές... καὶ νὰ σοῦ μένουν ἓνα, δύο, τρία, τὸ πολὺ τέσσερα κτυπήματα καὶ νὰ φανεῖ τὸ φῶς ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχο, κοντὰ στ' αὐλάκι. Κρίμα εἴμαστε, κρίμα!

ΦΥΤΗΣ: Κι' αὐτὸ θὰ περάσει, Πητρῆ. Σούτ! Πατάτες γρήγορα.

ΠΕΤΡΗΣ: Μὲ τέτοια χάλια μουσκεμένος καὶ βρώμικος; Στάσου ντέ. Πάω στὸ φουῖρνο νὰ τὸν καθάρισω τάχα. (Πᾶνε κι' οἱ δύο στὸ φουῖρνο ἀντίκρου). Τὰ βρώμικα, τὰ βρώμικα (Ψιλοτραγουδοῦν).

ΦΥΤΗΣ: Ρούφηξέ την (ἀκούονται βήματα). Ὁ Ἄκης νᾶναι; Ἀδύνατο.

ΑΝΤΡΕΑΣ: (Μπαίνοντας) Τάμαθα. Ἄκουσε, Πητρῆ. Σιγὰ καὶ γρήγορα. Τί ἔγινε;

ΠΕΤΡΗΣ: Βρωμονέρια, Ἄντρεά.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Θὰ εἰδοποιήσω τὸν Ἄριστο νὰ κλείσει ὅλες τίς σωλῆνες τῶν ὑπονόμων. Γιὰ λίγη ὥρα. Καὶ βιάσου νὰ κτίσεις ὀλόγυρα τῆ σωλήνα. Θὰ σοῦ φέρει ὁ Ἄκης λίγο ἄμμο καὶ τσιμέντο. Πόσο ἀπέχεις ἀπὸ τ' αὐλάκι;

ΠΕΤΡΗΣ: Τρία - τέσσερα κτυπήματα.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Ὡραῖα (Ἀκούονται βήματα) σιγὰ...

ΑΚΗΣ: (Μπαίνοντας) Νὰ μὲ πάρει, νὰ μὲ πάρει (Κρατᾷ λίγο ἄμμο καὶ τσιμέντο σὲ σακούλια).

ΦΥΤΗΣ: Χριστός. Ὅλο κακομελετᾶς σήμερα.

ΑΚΗΣ: Ἄμμος καὶ τσιμέντο. Καὶ γρήγορα. Ἄ! ἓνας, δύο, τρεῖς. Τρεῖς; Δυὸ πρέπει νᾶναι στὸ μαγειριό. Τσακκίσου ἀπὸ δῶ. Θὰ μὲ κάψεις.

ΑΝΤΡΕΑΣ: Καλά! Φεύγω. Θὰ εἰδοποιήσω τὸν Ἄριστο (Φεύγει).

ΠΕΤΡΗΣ: Τὴν πάθαμε. Ἄλλη ἀργοπορία.

ΦΥΤΗΣ: Τί;

ΑΚΗΣ: Ἄλλη λαχτάρια;

ΠΕΤΡΗΣ: Ἄκη, βλάστησε τὸ χορτάρι;

ΑΚΗΣ: Βλάστησε. Ἡ αὐλή ἔχει καί... λουλούδια. Ὁ κάμπος πρασίνισε. Χειμῶνας εἶναι ντέ. Ἐβρεξε. Δὲν ἔβρεξε; Καὶ μπόλικά μάλιστα. Κατακλυσμός ἐγινε τὰ Νικολοβάρβαρα.

ΠΕΤΡΗΣ: Ψήλωσε τὸ χορτάρι; Στ' αὐλάκια, ντέ, στ' αὐλάκια, βλάστησε πολὺ χορτάρι; Ἡ μήπως ἀπλῶς μιὰ ἰδέα πράσινο, τσίπα δηλαδή.

ΑΚΗΣ: Ναί; Ὁχι; Δὲν τὸ σκέφτηκα νὰ κοιτάξω. Λαψάνες, μολόχες; Ἐδῶ μέσα μὲ τίς λαχτάρεις σας παλάβωσα. Ἐγὼ εἶμαι χωριάτης καὶ τᾶξερα ὅλα μὲ τὸ νί καὶ μὲ τὸ σί. Τώρα; Χτυποκάρδι ὅλη μέρα, θραχνάδες ὅλο βράδυ...

ΦΥΤΗΣ: Μὰ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω γιατί σκοτίζεσαι μὲ τὸ ἂν ψήλωσε ἢ ὄχι τὸ χορτάρι στ' αὐλάκια.

ΠΕΤΡΗΣ: Γιατί ὅταν θ' ἀνοίξω τὴν τρύπα στ' αὐλάκι θὰ τὴ δεῖ ὁ σκο-

- πὸς ἢ ἡ περίπολος. Ἐνῶ ἂν τὴν σκεπάζει τὸ χορτάρι, ποῦ θὰ τὴ δοῦν;
- ΦΥΤΗΣ: Φτάσε πρῶτα ὡς ἐκεῖ καί... βλέπουμε.
- ΠΕΤΡΗΣ: Βράδυ; Μὰ εἴμαστε διπλοτριπλοκλειδωμένοι στὰ κελιά. Ν' ἀργοπορήσουμε τὸ δειλινό; Μὰ προτοῦ σκοτεινιάσει μᾶς διώχνουν ἀπὸ δῶ μέσα.
- ΦΥΤΗΣ: Μὰ γιατί χάνεις καιρό, Πετρῆ; Ἐμπα στὸ τουνέλι γιατί μπορεί νὰ κλείσανε τὶς σωλήνες.
- ΠΕΤΡΗΣ: "Α! ναί! Τὸ σκοινὶ νὰ δεθοῦμε. Παραγίναμε κατσιέες. Τὰ σακούλια. Βοήθα ντέ. Δέσε τὸ σακούλι μὲ τὸ τσιμέντο (Φεύγει, Ξανάρχεται) τὸ φανάρι. Ποῦ τ' ἄφησα; Τὸ φανάρι; Φυτῆ...
- ΑΚΗΣ: Νάτο ἐδῶ στὸν φουῖρνο (Τὸ φέρνει. Φωνὴ ἀῆ' ἔξω) "Α! Καήκαμε.
- ΜΙΑ ΦΩΝΗ: "Α! ἔκλεισε ἡ λεκάνη. Οὔτε νὰ πλυθοῦμε δὲν μποροῦμε πιά;
- ΑΚΗΣ: Τ' ἀκοῦτε; "Ολα εἶναι ἔτοιμα.
- ΠΕΤΡΗΣ: "Ετοιμα. Μπαίνω (Φεύγει).
- ΦΥΤΗΣ: Νὰ προφτάσει νὰ τὴν κτίση πρὶν ξεσηκωθεῖ ὁ κόσμος! Καίταξε ἀπρόοπτο. Τὸ χορτάρι τώρα. "Αν ἦταν ἀνοιξη, σίγουρα θάχαμε ψηλὸ χορτάρι. Τώρα μόλις χνούδισε ἡ γῆ. Σ' ἀρέσει ὁ πράσινος κάμπος, "Ακη;
- ΑΚΗΣ: Ἐμένα τὸ λές; Χωριάτης εἶμαι μὲ τὰ ὅλα μου. Πῶς μοῦτυχε κι ἦρθα ἐδῶ μέσα; δὲν ξέρω. Τοῦτο τὸ κεφάλι τὰ φταίει ὅλα. Εἶπα: ἡ πόλη ἔχει πλοῦτο, ζωὴ, προκοπὴ. Καὶ νὰ τὴν προκοπὴ μας. Φυλάγω κλέφτες, φονιάδες... Τί ἀγριεύεις, Φυτῆ; Δὲν ἐννοῶ ἐσᾶς. Αὐτοὺς πού φυλάγω τόσα χρόνια. "Ανκαὶ μ' αὐτοὺς δὲν εἶχα τὶς λαχτάρεις πὺ νοιώθω μαζί σας.
- ΦΥΤΗΣ: Ἐγὼ παιδεύομαι μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὰ δηλητήρια. Μιὰ μέρα παραπίχα θάχανα τὸ μάτι μου. "Ανοιξα μιὰ μπουκάλια ἀμμωνία, βράχηκε τὸ χέρι μου καὶ χωρὶς νὰ τὸ σκεφτῶ πῆγα νὰ τρίψω τὸ μάτι μου. Κεῖνη τὴν ὥρα πού νὰ πάρει ἡ ὀργὴ μ' ἐπίασε ἡ φαγούρα, π' ἀνάθεμά τὴν! Μοῦβαλε τὴ φωνὴ τ' ἀφεντικό γιὰ κάτι, τ' ἄχασα καὶ κατέβασα τὸ χέρι. Κι' ἔτσι γλύτωσε τὸ μάτι μου.
- ΑΚΗΣ: "Ασε τὶς παλιές, καλὲς ἐποχές. Τώρα μᾶς καίει τ' ἀναμένο σίδερο. Λένε πῶς αὔριο - μεθαῦριο κάτι θὰ γίνει. Τὰ ξεσηκώματα τελειώνουν ξαφνικά. Ἔτσι λένε.
- ΦΥΤΗΣ: Ἐμεῖς τώρα ξεκινᾶμε. Ἄλλὰ κάτω δὲν τὰ βάζουμε.
- ΑΚΗΣ: Καὶ τὰ κολλάκια;
- ΦΥΤΗΣ: Τῶν Ἑγγλέζων; Μπαγιατέψανε. Τὰ ξέρει ὁλος ὁ κόσμος.
- ΠΕΤΡΗΣ: (Βγαίνει) Τελείωσα. Μιά, δυό, τρία κτυπήματα καὶ φάνηκε τὸ φῶς. Τὸ φῶς ἔξω. Ὁ ἔξω κόσμος.
- ΦΥΤΗΣ: "Ε... ἔξω; Τώρα;
- ΠΕΤΡΗΣ: "Εκτίσα γύρω τὴ σωλήνα στὸ πι καὶ φί. "Υστερα, εἶπα νὰ δώσω μιὰ - δυὸ τσαπιές νὰ δῶ τί γίνεται. Σκέφτηκα ν' ἀνοιξω λίγο νὰ βεβαιωθῶ. Κι εἶδα τὸ φῶς. Τὸ χορτάρι ψήλωσε καὶ κρύβει τὴν τρύπα. Ἀπόψε κι ὅλα μποροῦμε νὰ τὸ σκάσουμε.
- ΑΚΗΣ: Κι' ἐγώ;
- ΠΕΤΡΗΣ: Θᾶσαι ἡσυχος στὸ σπιτάκι σου.
- ΑΚΗΣ: Κι αὔριο;
- ΠΕΤΡΗΣ: Θὰ σὲ πάρουμε μαζί μας στὸ βουνό. Ἐχομε τόπο νὰ σὲ κρύψουμε.
- ΑΚΗΣ: Καὶ τὰ τρία...

ΠΕΤΡΗΣ: Κουτσούβελα...

ΦΥΤΗΣ: Και τὰ λοιπὰ καὶ τὰ λοιπὰ, θὰ τὰ ταΐζουν οἱ ἄνθρωποι μας, ὁ κόσμος ὅλος.

ΠΕΤΡΗΣ: Ὅλοι εἴμαστε ξεσηκωμένοι. Καὶ τώρα εἰδοποίησε στὰ κελιά. Τὸ κλειδί; Τὸ κλειδί;

ΦΥΤΗΣ: Θὰ τὸ πάρω ἐγώ. Ἐμπρός, Ἄκη. Τί παλάβωσες; Φεύγουμε γιὰ τὸ βουνό.

ΠΕΤΡΗΣ: Ξεδέσου, βρὲ κατσίκα. Θὰ κατέβω στὸ τουνέλι λεύτερος, νὰ τὰ δῶ ὅλα μιὰ φορὰ ἀκόμη. Πρέπει νᾶμαι σίγουρος ἐδῶ. Στάσου. Νὰ τὰ σχεδιάσουμε γιὰ μιὰ τελευταία φορὰ! Νά! ἐδῶ τὸ κλεφτοφάναρο. Τὸ τσαπὶ τῶχω δίπλα στ' ἄνοιγμα. Ὑστερα... τί καθόμαστε καὶ ψάλλουμε; Ὁ Θεὸς βοηθός. Τί (Θόρυβος ἔξω) Τώρα; Τὴν τελευταία στιγμή; Θὰ μᾶς χαλάσουν τὰ σχέδια.

ΑΚΗΣ: Ταραχὴ στὴν αὐλή. Κινήσεις βλέπω.

ΠΕΤΡΗΣ: Τί συμβαίνει;

ΦΩΝΗ: Ζήτω... Ζήτω...

ΠΕΤΡΗΣ: Καήκαμε. Ἄν ἔχουμε στάση, θὰ μᾶς κλείσουν. Τρέξε νιέ. Πρόλαβε.

ΑΚΗΣ: Τί νὰ προλάβω; Νὰ καῶ;

ΠΕΤΡΗΣ: Καὶ τὸ ἄνοιγμα εἶναι ἔτοιμο. Τὸ χορτάρι τὸ σκεπάζει. Τὸ κλειδί τῶχουμε. Τὸ φανάρι στὸν τόπο του. Ὅλα ἔτοιμα, οἱ κόποι δυὸ μηνῶν, τριῶν μηνῶν...

ΦΥΤΗΣ: Κρατῶ τὸ κλειδί.

ΦΩΝΗ: Ζήτω... Ζήτω... (Ἐθνικὸς ὕμνος).

ΦΥΤΗΣ: Σταματεῖστε τὴ στάση. Δὲν εἶναι ὦρα. Εἴμαστε ἔτοιμοι γιὰ φευγιό. Σταματεῖστε... Ἄκη.

ΑΚΗΣ: Ἄδύνατο. Θεέ μου!

ΦΥΤΗΣ: Κοιτάξετε! ἔρχεται τρεχάλα ὁ Ἄντρεας.

ΠΕΤΡΗΣ: Ὁ Ἄντρεας; Καταστραφήκαμε.

ΑΝΤΡΕΑΣ: (Μπαίνοντας) Δόξα νᾶχει ὁ Θεός.

ΠΕΤΡΗΣ: Θάλασσα, θάλασσα. Τί χρειάζεται ἡ στάση; Ὅλα εἶναι ἔτοιμα. Ἐφτασα στ' αὐλάκι. Μπήκε τὸ φῶς στὸ τουνέλι. Τῶδα μὲ τὰ δυὸ μου μάτια. Ἐνὰ ὠραῖο, πολὺ ὠραῖο φῶς. Καὶ τὸ χορτάρι ψήλωσε καὶ σκεπάζει τὸ ἄνοιγμα. Δίπλα ἔχω τὸ τσαπὶ γιὰ νὰ μεγαλώσω τὸ ἄνοιγμα...

ΑΝΤΡΕΑΣ: Πετρῆ μου...

ΠΕΤΡΗΣ: Κι' ἐσεῖς ὅλοι μοῦ καταστρέψετε τ' ὄνειρο. Τσαπίζα τρεῖς μῆνες. Πλήγιασαν οἱ φοῦχτες μου. Βρώμησα. Πνίγηκα. Κι' ὅλα τοῦτα πάνε τ' ἀγέρα τώρα. Κι' ἂν μᾶς τσακώσουν θὰ μποῦμε στὸ μπουντροῦμι μερόνυχτα (Κλαίει).

ΑΝΤΡΕΑΣ: Πετρῆ, ἐγὶνε συμφωνία. Αὔριο μᾶς ἀφήνουν ἐλεύθερους. Ἄνοιγουν οἱ φυλακὲς καὶ φεύγουμε.

ΦΥΤΗΣ: Τέλειωσε ἡ ἐπανάσταση; Νικήσαμε; Φεύγουμε εἶπες;

ΑΚΗΣ: Δόξα νᾶχει ὁ Θεός!

ΠΕΤΡΗΣ: Δηλαδῆ δὲν εἶναι στάση;

ΑΝΤΡΕΑΣ: Ὅχι. Ἐνθουσιαστήκανε τὰ παιδιά.

ΦΥΤΗΣ—ΑΚΗΣ: Τέλειωσε... Νικήσαμε... Ζήτω... (Γέλια).

ΠΕΤΡΗΣ: Ἐνῶ ἐγώ κτυποῦσα τὰ τελευταία κτυπήματα κι' εἶδα τὸ φῶς τοῦ ἔξω κόσμου τρία λεπτά πρὶν; ΤΡΙΑ ΛΕΠΤΑ ΠΡΙΝ!!!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

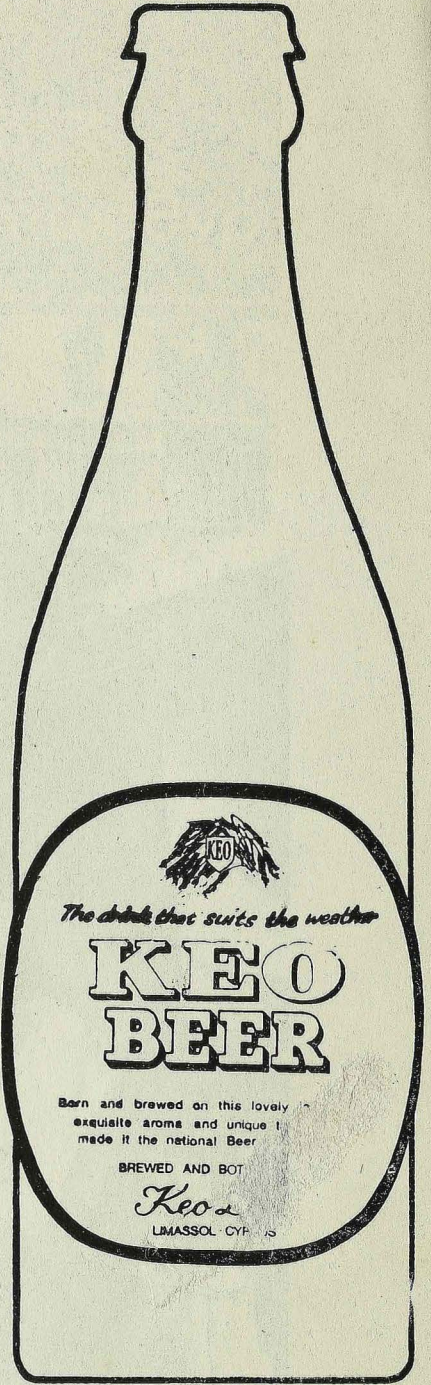
	Σελίς
Προλεγόμενα	5
Θεατρικά	9
Μελετήματα	23
Διὸ μονόπρακτα	
Οί τρεῖς	35
Τὸ τουνέλι	45

ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΑ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ «ΘΕΟΠΡΕΣΣ» ΛΤΔ.
ΤΗΛ. 44940, ΛΕΥΚΩΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΣ

Σ' όλο τόν κόσμο...
άνθρωποι μέ τά ίδια γούστα.

CRAVEN
"A"

KEO
BEEER
YOUR
BEEER

The drink that suits the weather

**KEO
BEER**

Born and brewed on this lovely island of Cyprus
exquisite aroma and unique taste
made it the national Beer

BREWED AND BOTTLED IN CYPRUS

Keo

LIMASSOL - CYP - 1955